Ghid privind furnizarea scaunelor rulante cu antrenare manuală în regiuni cu resurse limitate

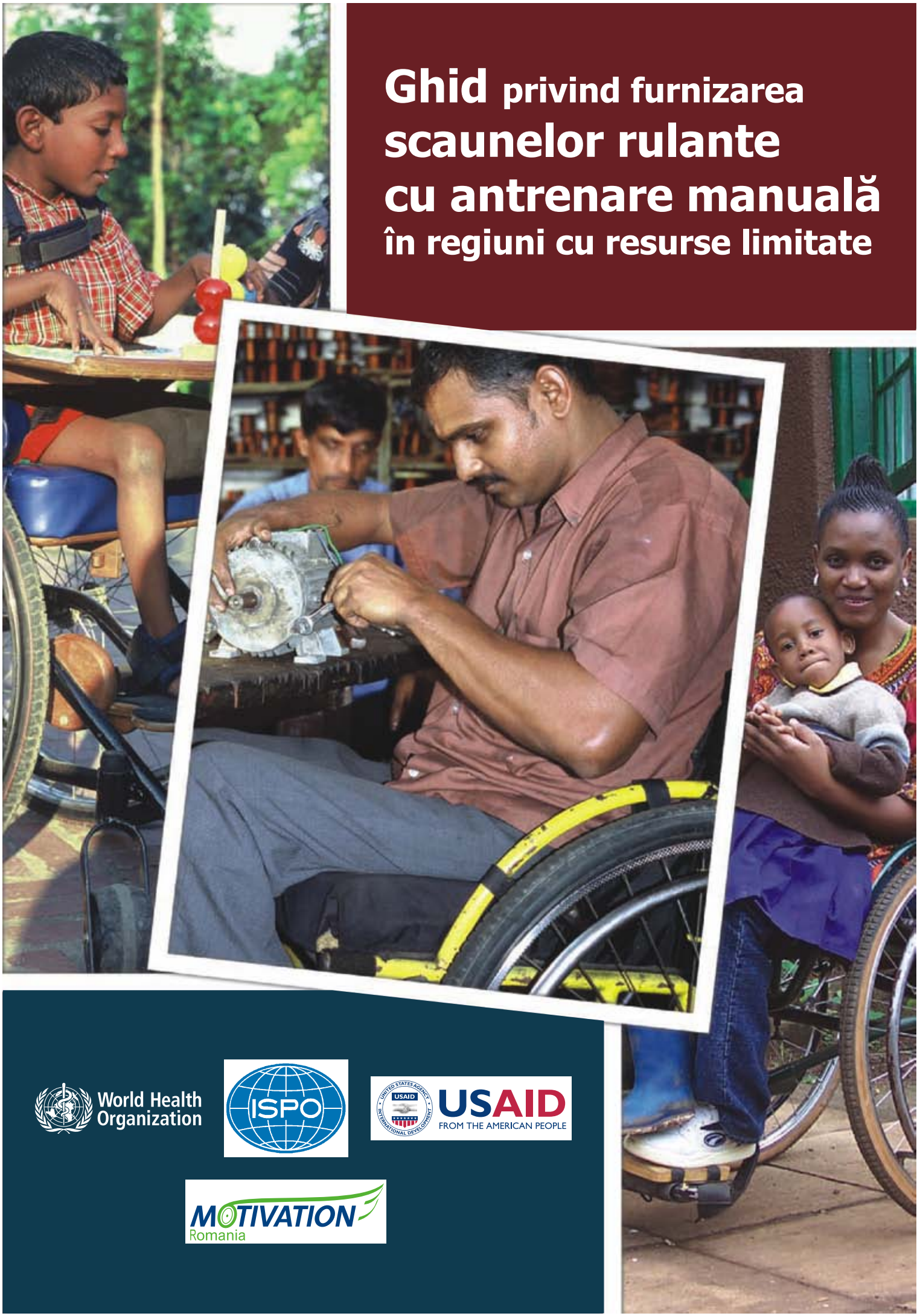

World Health Organization

ISPO

USAID FROM THE AMERICAN PEOPLE

MOTIVATION Romania

Ghid privind furnizarea scaunelor rulante cu antrenare manuală

în regiuni cu resurse limitate

World Health Organization

ISPO

USAID FROM THE AMERICAN PEOPLE

MOTIVATION Romania

Publicat de Organizația Mondială a Sănătății în 2008 sub titlul *Guidelines on the provision of manual wheelchairs in less-resourced settings*

ISBN 978 92 4 154748 2 (clasificare NLM: WB 320)

© World Health Organization 2008

Directorul General al Organizației Mondiale a Sănătății a acordat drepturile de traducere pentru ediția în limba română Fundației Motivation România, care este singura responsabilă pentru ediția în limba română.

Toate drepturile rezervate. Publicațiile Organizației Mondiale a Sănătății pot fi obținute de la WHO Press, World Health Organization, 20 Avenue Appia, 1211 Geneva 27, Elveția (tel.: +41 22 791 3264; fax: +41 22 791 4857; e-mail: bookorders@who.int). Cereri de acordare a permisiunii de a reproduce sau traduce publicații ale OMS – fie pentru vânzare sau pentru distribuție necomercială – vor fi adresate WHO Press la adresa de mai sus (fax: +41 22 791 4806; e-mail: permissions@who.int).

Denumirile utilizate şi prezentarea materialului conținut în această publicație nu reflectă poziția Organizației Mondiale a Sănătății privind situația juridică a unui stat, teritoriu, oraş sau regiune, sau a autorităților acestora, şi nici privind delimitarea frontierelor sau granițelor acestora. Liniile punctate de pe hărțile incluse în document reprezintă limitele aproximative ale frontierelor, inclusiv în cazuri pentru care nu s-a ajuns încă la un acord final. Menționarea unor companii sau produse specifice ale acestora nu implică faptul că acestea sunt sprijinite sau recomandate de Organizația Mondială a Sănătății ca fiind preferate comparativ cu alte companii sau produse similare care nu sunt menționate. Cu excepția unor eventuale erori sau omisiuni, denumirile unor produse brevetate sunt identificate cu inițiale majuscule.

Organizația Mondială a Sănătății a luat toate măsurile de precauție rezonabile pentru a verifica informațiile prezentate în această publicație. Cu toate acestea, materialul publicat este distribuit fără garanții de orice fel, explicite sau implicite. Responsabilitatea pentru interpretarea şi utilizarea acestui material îi revine cititorului. Organizația Mondială a Sănătății nu va fi făcută responsabilă pentru eventualele daune cauzate de utilizarea materialului.

Contribuții:

Comitet editorial: Geoff Bardsley, Marc Krizack, Abdullah Munish, Kim Reisinger, Sarah Sheldon

Editori: Johan Borg and Chapal Khasnabis

Autori: William Armstrong, Johan Borg, Marc Krizack, Alida Lindsley, Kylie Mines, Jon Pearlman, Kim Reisinger, Sarah Sheldon

Revăzut de: Jocelyn Campbell, Stefan Constantinescu, Fiona Gall, K N Gopinath, Sepp Heim, Ralf Hotchkiss, R Lee Kirby, Anna Lindström, Matt McCambridge, Shona McDonald, Ray Mines, Alice Nganwa, Jamie Noon, Tone Oderud, Alana Officer, Valeria Rodriguez, Osten Safvelin, Elsje Scheffler, Harold Shangali, Edd Shaw, Gertrud Stehr Hott, Claude Tardif, Isabelle Urseau, David Werner

Ilustrații: Jen McKinlay

Autorii mărturiilor: Elly Bernard, Anca Beudean, Tun Channareth, Fiona Gall, Matt McCambridge, Shona McDonald, Laura Morales, Keo Sovann

Sprijin financiar: Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID)

Organizații partenere: Centre for International Rehabilitation, Disabled Peoples' International, International Society for Prosthetics and Orthotics, The Motivation Charitable Trust (Motivation), Whirlwind Wheelchair International (Whirlwind) at San Francisco State University

Design şi layout pentru versiunea în limba engleză: L'IV Com Sàrl.

Traducere în limba romană: Fundația Motivation Romania (www.motivation.ro) cu sprijinul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) şi cu permisiunea Organizației Mondiale a Sănătății.

CUPRINS

Prefață 7

Sumar 9

Despre Ghid 13

1 Introducere 19
1.1 Scaune rulante corespunzătoare 21
1.2 Utilizatori de scaune rulante 21
1.3 Nevoia de scaune rulante 21
1.4 Dreptul la un scaun rulant 21
1.5 Beneficiile utilizării scaunului rulant corespunzător 23
1.6 Provocări pentru utilizatori 24
1.7 Furnizarea scaunelor rulante 25
1.8 Tipuri de scaune rulante 28
1.9 Grupuri interesate şi rolurile lor 30
1.9.1 Factorii de decizie şi persoanele care implementează politici publice 30
1.9.2 Producători şi furnizori 31
1.9.3 Serviciile de scaune rulante 31
1.9.4 Asociații profesionale 32
1.9.5 Organizațiile neguvernamentale internaționale 32
1.9.6 Organizațiile persoanelor cu dizabilități 33
1.9.7 Utilizatorii, familiile şi asistenții personali 33

2 Proiectare şi producție 37
2.1 Introducere 39
2.2 Proiectarea scaunului rulant 41
2.2.1 Considerații generale privind design-ul scaunelor rulante 41
2.2.2 Introducere în proiectarea scaunului rulant 43
2.2.3 Procesul de proiectare 44
2.3 Producția şi distribuția scaunelor rulante 45
2.4 Performanțe funcționale 46
2.4.1 Stabilitatea scaunului rulant 47
2.4.2 Manevrabilitatea 50
2.4.3 Eficiența antrenării 54
2.4.4 Alte caracteristici de performanță funcțională 55
2.4.5 Evaluarea performanței funcționale 57
2.5 Elemente de poziționare şi sprijin postural 57
2.5.1 Şezutul/Seat bases 59
2.5.2 Perna 60

2.5.3 Spătarul....61
2.5.4 Suportul pentru picioare....62
2.5.5 Suportul pentru brațe....62
2.5.6 Roțile posterioare....63
2.5.7 Evaluarea elementelor de poziționare şi suport postural....63
2.6 Rezistență, durabilitate şi siguranță....63
2.6.1 Cerințe....64
2.6.2 Evaluarea rezistenței, durabilității şi siguranței....66
2.7 Testarea de către utilizatori şi monitorizarea....66

3 Furnizarea serviciilor....69
3.1 Introducere....71
3.2 Furnizarea serviciilor de scaune rulante....77
3.2.1 Etapele furnizării serviciilor....77
3.2.2 Cum să înțelegem nevoile fiecărui utilizator....78
3.3 Bune practici în furnizarea serviciilor de scaune rulante....80
3.3.1 Recomandări generale....80
3.3.2 Trimiterea şi programarea....81
3.3.3 Evaluarea....82
3.3.4 Prescrierea (selecția)....83
3.3.5 Finanțarea şi plasarea comenzii....84
3.3.6 Pregătirea produsului....84
3.3.7 Ajustarea....85
3.3.8 Instruirea utilizatorilor, familiilor şi asistenților personali....86
3.3.9 Monitorizare, întreținere şi reparații....87
3.4 Personalul serviciilor de furnizare de scaune rulante....88
3.4.1 Producători sau furnizori....88
3.4.2 Rețelele de trimiteri....89
3.4.3 Personalul de servicii....89
3.5 Monitorizare şi evaluare....93
3.5.1 Necesitatea măsurării performanței....93
3.5.2 Monitorizarea....93
3.5.3 Evaluarea....95

4 Instruire....99
4.1 Introducere....101
4.2 Cerințe privind instruirea....104
4.2.1 Rețelele de trimiteri....104
4.2.2 Rolul furnizorilor de servicii de scaune rulante....105
4.2.3 Formatorii....108
4.3 Module de curs şi conținut....110
4.3.1 Module de curs....110
4.3.2 Conținutul cursurilor....110

5 Politici şi planificare 115
5.1 Introducere 117
5.2 Politici publice 117
5.2.1 Dezvoltarea politicilor publice 117
5.2.2 Politici internaționale 118
Articolul 26. Abilitare şi reabilitare 118
Articolul 32. Cooperarea internațională 119
5.2.3 Aspecte specifice furnizării scaunelor rulante 120
5.3 Planificare 122
5.4 Strategii de finanțare 125
5.4.1 Calculul costurilor 126
5.4.2 Surse de fonduri 126
5.5 Legături cu alte domenii 128
5.5.1 Serviciile de sănătate şi campaniile de conştientizare a comunității 128
5.5.2 Educație 128
5.5.3 Mijloace de trai 129
5.5.4 Viața socială 130
5.5.5 Infrastructura 131
5.6 Incluziune şi participare 131

Anexa A 134
Resurse utile pentru instruire 134
Alte resurse 135

PREFAȚĂ

Scaunul rulant este unul dintre echipamentele asistive cel mai frecvent utilizate pentru îmbunătățirea mobilității personale, acesta fiind o precondiție a realizării drepturilor omului şi demnității individului, permițând persoanelor cu dizabilități să devină membri productivi ai comunității în care trăiesc. Pentru multe persoane, un scaun rulant adecvat, proiectat şi ajustat la nevoile individului, reprezintă primul pas spre incluziune şi participare socială.

Regulile Standard ale Organizației Națiunilor Unite privind Egalizarea Şanselor pentru Persoanele cu Handicap, Convenția ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități şi Rezoluția Adunării Mondiale a Sănătății WHA58.23 subliniază importanța scaunelor rulante şi a altor echipamente asistive pentru țările în curs de dezvoltare, unde puține dintre persoanele care au nevoie de scaune rulante au acces la acestea şi unde nu există suficiente facilități de producție şi deseori scaunele rulante sunt donate fără ca serviciile suplimentare necesare să fie disponibile.

Atunci când aceste nevoi nu sunt satisfăcute, persoanele cu dizabilități sunt izolate şi nu au acces la aceleaşi oportunități ca şi ceilalți membri ai comunității. Furnizarea scaunelor rulante adecvate nevoilor acestor persoane îmbunătățeşte mobilitatea şi facilitează totodată accesul spre lumea educației, angajării şi vieții sociale. Dezvoltarea la nivel național a politicilor şi oportunităților de instruire privind proiectarea, producția şi furnizarea scaunelor rulante sunt etape esențiale.

În lumina realităților țărilor în curs de dezvoltare şi a nevoii imediate de a dezvolta sisteme funcționale de furnizare a scaunelor rulante în regiunile cu resurse limitate ale lumii, Organizația Mondială a Sănătății (OMS), Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională, Societatea Internațională de Protezare şi Ortezare (International Society for Prosthetics and Orthotics/ISPO) şi Disabled People's International, în parteneriat cu Centre for International Rehabilitation, Motivation Charitable Trust şi Whirlwind Wheelchair International, au dezvoltat acest document pentru a sprijini Statele Membre ale OMS în crearea şi dezvoltarea unor sisteme locale de furnizare a scaunelor rulante în vederea implementării Articolelor 4, 20 şi 26 ale Convenției pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități. Mulțumim programului Patrick Leahy War Victims Fund al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională pentru sprijinul acordat în vederea producerii şi punerii în aplicare a acestui ghid.

Etienne Krug	Lloyd Feinberg	Dan Blocka	Venus Ilagan
Organizația Mondială a Sănătății	Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională	Societatea Internațională de Protezare şi Ortezare	Disabled Peoples' International

REZUMAT

Acest ghid promovează mobilitatea personală şi creşterea calității vieții utilizatorilor de scaune rulante, sprijinind Statele Membre pentru dezvoltarea unui sistem de furnizare a scaunelor rulante care să sprijine implementarea Convenției privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (în special Articolele 4, 20 şi 26) şi a Rezoluției 58/23 a Adunării Mondiale a Sănătății din 25 Mai 2005.

Ghidul se referă la scaunele rulante cu antrenare manuală şi la nevoile pe termen lung ale utilizatorilor de scaune rulante. Recomandările se adresează persoanelor implicate în furnizarea de servicii, de la proiectare şi planificare, la furnizarea şi întreținerea scaunelor rulante.

Ghidul cuprinde cinci capitole:

1. Introducere
2. Proiectare şi producție
3. Furnizarea serviciilor
4. Instruirea
5. Politici publice şi planificare

1. Introducere

Capitolul introductiv descrie nevoia şi beneficiile aduse de un scaun rulant, tipurile de scaune rulante şi sistemele de furnizare a acestora. Secțiunea enumeră de asemenea caracteristicile care definesc scaunele rulante adecvate şi prezintă grupurile interesate din acest domeniu şi rolurile lor.

Scaunul rulant trebuie să satisfacă nevoile utilizatorului şi mediul în care se deplasează acesta, oferind suport postural, siguranță şi rezistență. Scaunul rulant trebuie să fie disponibil utilizatorului la un preț accesibil, să poată fi întreținut şi utilizat în mod sustenabil în țara respectivă. Acestea nu sunt întotdeauna uşor de realizat datorită faptului că utilizatorii de scaun rulant au nevoi individuale diferite şi trăiesc în condiții socio-economice şi de mediu de o mare diversitate.

Această secțiune susține ideea că scaunul rulant reprezintă pentru multe persoane cu dizabilități mai mult decât un echipament de mobilitate, fiind mijlocul prin care aceste persoane îşi exercită drepturile omului şi realizează incluziunea şi participarea în condiții egale. Scaunul rulant oferă mobilitate, asigură o stare de sănătate şi o calitate a vieții îmbunătățită şi permite persoanelor cu dizabilități să ducă o viață activă în mijlocul comunității.

2. Proiectare şi producție

Capitolul 2 descrie recomandările privind proiectarea şi selecția scaunelor rulante, precum şi privind producția şi furnizarea lor. Secțiunea se concentrează asupra modalităților de creştere a calității şi diversității scaunelor rulante cu antrenare manuală disponibile în regiunile cu resurse limitate. Principalele criterii de design necesare a fi urmate sunt cele privind sănătatea şi siguranța, rezistența, oportunitatea utilizării şi metodele de producție eficiente. Design-ul scaunului rulant

determină performanțele funcționale ale acestuia în ceea ce priveşte stabilitatea, manevrabilitatea, eficiența antrenării şi transferurilor, transportul şi siguranța.

Ghidul analizează procesul de design, inclusiv nevoia de testare a produselor, studiile cu utilizatorii şi monitorizarea pe termen lung. Se subliniază nevoia de a implica utilizatorii de scaune rulante în procesul de design, întrucât aceştia cunosc cel mai bine propriile nevoi fizice, sociale, culturale şi de mediu. Sunt propuse criterii minime şi metode corespunzătoare de evaluare privind performanța funcțională, poziționarea şi elementele de sprijin postural şi în ceea ce priveşte rezistența.

Guvernele sunt încurajate să dezvolte şi să adopte standarde naționale privind scaunele rulante pentru a asigura un nivel rezonabil al calității, spre exemplu utilizând ca punct de pornire seria de standarde ISO7176 privind scaunele rulante.

3. Furnizarea serviciilor

În acest capitol sunt descrise recomandări structurale pentru programe care furnizează scaune rulante şi îmbunătățesc accesul la aceste echipamente. Furnizarea de scaune rulante împreună cu celelalte servicii conexe este esențială. Planificarea atentă şi managementul serviciilor, planificarea strategică a furnizării de scaune rulante, instruirea utilizatorilor şi serviciile de sprijin pentru aceştia sunt necesare pentru a realiza legătura dintre utilizator şi scaunul rulant.

Recomandările din acest capitol fac referire la bunele practici din toate etapele procesului de furnizare a serviciilor, de la recomandare la evaluare şi prescriere, finanțare, înregistrarea comenzii, pregătirea produsului, realizarea ajustărilor, instruirea utilizatorului şi întreținerea scaunului rulant. Capitolul introduce dezbaterea privind rolurile celor implicați în furnizarea serviciilor de scaune rulante, de la producători şi personalul clinic la personalul tehnic şi de instruire a utilizatorilor. Se fac recomandări privind monitorizarea, includerea opiniilor şi sugestiilor utilizatorilor de scaune rulante şi evaluarea şi analiza informațiilor privind furnizarea serviciilor de scaune rulante.

4. Instruirea

Capitolul 4 prezintă cerințele privind instruirea personalului implicat în livrarea scaunelor rulante, cu scopul de a îmbunătăți abilitățile persoanelor care furnizează astfel de servicii la nivel local.

Sunt sugerate strategii pentru identificarea instructorilor, realizarea legăturilor cu programe de instruire existente, dezvoltarea de pachete de instruire modulare şi dezvoltarea capacităților la nivel local. Ghidul prezintă cerințele de instruire de bază şi intermediară a persoanelor care fac recomandări de scaune rulante, a managerilor de servicii de scaune rulante şi a personalului clinic şi tehnic.

5. Politici publice şi planificare

Capitolul 5 analizează rolul politicilor publice şi al factorilor de decizie politică în furnizarea scaunelor rulante, acordând o atenție specială cost-eficienței şi sustenabilității. Sunt introduse propuneri privind finanțarea scaunelor rulante şi a serviciilor conexe, precum şi pentru conectarea serviciilor de scaune rulante cu alte

sectoare relevante. Se recomandă dezvoltarea unor politici naționale privind furnizarea scaunelor rulante, care să includă mecanisme de monitorizare şi evaluare, necesare pentru asigurarea accesului tuturor utilizatorilor la scaune rulante care îndeplinesc standarde minime de siguranță, rezistență şi adecvare la nevoile individului. Astfel de politici trebuie să includă prevederi privind evaluarea nevoilor, planificarea la nivel național, colaborarea între furnizorii de servicii şi integrarea serviciilor de scaune rulante în rețeaua existentă de servicii de recuperare, respectiv adoptarea de standarde naționale privind scaunele rulante şi serviciile conexe. Aceste prevederi sunt menite să dea încredere şi putere utilizatorilor de scaune rulante şi să le faciliteze participarea la viața comunității.

Terminologie

În cadrul acestui document următorii termeni sunt folosiți conform definițiilor din rândurile de mai jos:

Scaun rulant	echipament de mobilitate şi suport postural utilizat de persoane care întâmpină dificultăți de mers sau deplasare
Regiune cu resurse limitate	zonă geografică cu limitări în ceea ce priveşte resursele financiare, umane şi de infrastructură privind furnizarea scaunelor rulante (situație des întâlnită în țările sărace şi în curs de dezvoltare, dar şi în unele regiuni ale țărilor dezvoltate)
Scaun rulant cu antrenare manuală	un scaun rulant care este antrenat de utilizator sau prin împingere de către altă persoană
Scaun rulant corespunzător	este acela care satisface nevoile şi condițiile de mediu ale utilizatorului; este pe măsura acestuia şi îi furnizează suport postural adecvat; este sigur şi durabil; este disponibil în țara utilizatorului; şi poate fi obținut şi întreținut, iar serviciile sunt sustenabile în țara respectivă la cel mai economic şi accesibil preț
Utilizator de scaun rulant	o persoană care are dificultăți de mers sau de deplasare pe care le soluționează prin folosirea unui scaun rulant
Mobilitate personală	abilitatea unei persoane de a se deplasa în modul şi la momentul la care doreşte să facă acest lucru
Furnizarea de scaune rulante	termen generic pentru design-ul, producția, furnizarea de scaune rulante şi servicii de scaune rulante
Servicii de scaune rulante	acea parte a procesului de furnizare a scaunelor rulante care se preocupă de dotarea utilizatorului cu un scaun rulant corespunzător.

DESPRE GHIDUL

… privind furnizarea de scaune rulante
în regiuni cu resurse limitate

Această secțiune a ghidului:

- descrie scopul şi domeniul căruia i se adresează
- prezintă grupurile țintă
- descrie structura documentului

Ilustraţia 1.

Scaunele rulante schimbă vieți …

Mărturia unui utilizator din Columbia

Franber este un băiat de opt ani care trăieşte în Medelline, Columbia. Franber nu poate să meargă şi îi este afectat procesul normal de creştere.

Franber obişnuia să îşi petreacă zilele în pat în timp ce mama lui lucra în casă. Într-o zi el a primit un scaun rulant prin intermediul unei organizaţii locale. Acum Franber poate să se deplaseze şi – mai mult decât atât – poate să meargă la şcoală şi să iasă în pauze cu colegii lui.

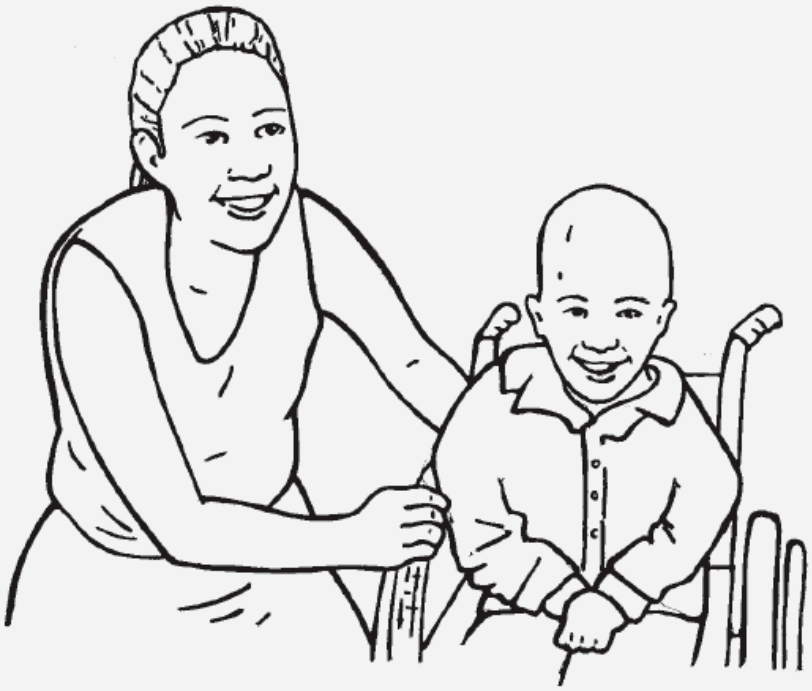

Scop

Convenția privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități şi Protocolul Opțional *(1)* au fost adoptate de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 13 Decembrie 2006 pentru a promova, proteja şi asigura realizarea deplină şi egală a drepturilor omului şi libertăților fundamentale de către toate persoanele cu dizabilități şi pentru a promova respectul pentru demnitatea acestora.

Articolele 20 şi 26 ale Convenției afirmă că Statele (guverne şi autorități ale acestora) vor lua măsuri pentru a asigura mobilitatea personală şi recuperarea persoanelor cu dizabilități prin facilitarea accesului la echipamente de mobilitate şi tehnologii asistive de calitate, la prețuri accesibile şi pentru a încuraja entitățile care produc echipamente de mobilitate şi tehnologii asistive.

Scaunele rulante sunt cel mai des întâlnite echipamente ajutătoare, utilizate pentru a îmbunătăți mobilitatea în condiții de demnitate. Acest document se alătură Convenției şi exprimă angajamentul asumat de către OMS în cadrul celei de-a 58-a Adunări Mondiale a Sănătății, de a furniza sprijin Statelor Membre în vederea dezvoltării unui sistem coerent de producție, distribuție şi servicii privind echipamentele ajutătoare *(2)*. OMS acordă prioritate furnizării de echipamente asistive de calitate la prețuri accesibile.

Obiectivele acestui ghid sunt:

- Promovarea mobilității personale în condiții de maximizare a independenței persoanei cu dizabilități
- Creşterea calității vieții utilizatorilor din regiunile cu resurse limitate prin îmbunătățirea accesului la scaune rulante
- Sprijinirea Statelor Membre în dezvoltarea unui sistem de furnizare a scaunelor rulante care să corespundă prevederilor Articolelor 4, 20 şi 26 ale Convenției şi celor ale rezoluției WHA58.23 din 25 Mai 2005.

Domeniu

Acest ghid se referă la scaunele rulante cu antrenare manuală şi la nevoile utilizatorilor de lungă durată ai acestor echipamente. Unele dintre recomandările acestui document sunt de asemenea aplicabile altor tipuri de echipamente ajutătoare pentru mobilitate (cum ar fi triciclurile cu antrenare manuală) şi pentru alte tipuri de utilizatori (cum ar fi utilizatorii temporari). În cadrul acestui document, „scaun rulant” înseamnă „scaun rulant corespunzător” în afara cazurilor în care se indică altceva.

Ghidul a fost realizat pentru a fi utilizat în regiuni cu resurse limitate.

Acest document nu este un manual de utilizare a scaunului rulant. Domeniul la care se referă este limitat la abordarea subiectelor cheie – şi nu a tuturor aspectelor – privind furnizarea de scaune rulante, din perspectiva design-ului, producției şi distribuției de scaune rulante, serviciile de scaune rulante şi instruirea personalului specializat care lucrează în acest domeniu şi în domenii conexe. Nu credem că aceste recomandări sunt atotcuprinzătoare sau prescriptive. Ca urmare, credem că este necesară flexibilitatea în înțelegerea documentului, pentru a putea adapta cele descrise aici multiplelor diferențe ce țin de contextul în care este pus în aplicare acest Ghid.

Grup țintă

Cititorii cărora li se adresează documentul includ:

- factori de decizie din domeniul guvernamental şi neguvernamental;
- specialişti în planificare, manageri, furnizori şi utilizatori ai serviciilor de scaune rulante;
- designeri, specialişti în testare, donatori, cumpărători şi tehnicieni de ajustare a scaunelor rulante;
- manageri şi profesionişti din domeniul producției de scaune rulante;
- specialişti din domeniul programelor de instruire;
- specialişti care creează materiale de comunicare şi advocacy;
- organizații ale persoanelor cu dizabilități;
- grupuri de utilizatori; şi
- utilizatori individuali şi familiile acestora.

Structura

Ghidul cuprinde cinci capitole.

1. *Introducerea* prezintă nevoia de scaune rulante, utilizatorii scaunelor rulante, tipurile de scaune rulante, furnizarea şi grupurile interesate.
2. *Proiectarea şi producția* face recomandări privind designul, evaluarea şi selecția scaunelor rulante.
3. *Furnizarea serviciilor* propune structura şi activitățile unui program de furnizare de servicii de scaune rulante.
4. *Instruirea* oferă asistență pentru crearea, dezvoltarea şi implementarea oportunităților de instruire a personalului care furnizează servicii de mobilitate.
5. *Politici publice şi planificare* include informații utile în luarea deciziilor privind furnizarea scaunelor rulante.

Procesul de elaborare a acestui Ghid

În urma consultărilor cu numeroşi membri ai grupurilor interesate, OMS a creat un grup de lucru pentru elaborarea acestui ghid, iar Johan Borg a fost contractat în calitate de consultant editorial şi coordonator al acestui grup. Principalele domenii de lucru au fost împărțite între reprezentanții grupurilor interesate şi principalii lor parteneri din țările în curs de dezvoltare. Whirlwind Wheelchair International a acceptat responsabilitatea pentru realizarea secțiunii “Design şi producție”, Center for International Rehabilitation a lucrat la capitolul “Furnizarea de servicii” iar Motivation Charitable Trust a lucrat la secțiunea privind “Instruirea”.

Peste 25 de experți în domeniul scaunelor rulante au participat la elaborarea ghidului. O schiță completă a tuturor secțiunilor a fost discutată şi revizuită în cadrul unei sesiuni de discuții organizate la sediul OMS din Geneva în perioada 28-30 August 2006. Documentul a fost revizuit şi revăzut de editori externi în decursul celor două luni care au precedat Conferința privind Scaunele Rulante în Țările în Curs de Dezvoltare organizată de Societatea Internațională de Protezare şi Ortezare[1]. Ca

[1] International Society for Prosthetics and Orthotics/ISPO (n.trad.)

urmare, a treia versiune a documentului a fost prezentată spre revizuire în cadrul consultărilor Conferinței organizate la Bangalore în 6-11 Noiembrie 2006 *(3)*.

Urmare a Conferinței ISPO, ghidul a fost revizuit pentru a reflecta discuțiile şi consensul realizat în cadrul Conferinței. Documentul a fost revizuit ulterior de 21 de specialişti în domeniul scaunelor rulante, ale căror recomandări au fost luate în considerare pentru finalizarea documentului. OMS a obținut Declarații de Intenție (DI) din partea tuturor specialiştilor implicați în elaborarea acestui document, niciunul dintre aceştia nedeclarându-se ca fiind în situație de Conflict de Interese privind subiectele abordate de acest document.

Acest document a fost aprobat de Comitetul OMS de Revizuire a Ghidului la 16 Aprilie 2008, întrucât au fost îndeplinite cerințele minime de raportare aflate în vigoare în acel moment. Anticipăm că recomandările acestui document vor rămane valabile până în anul 2013. Departamentul privind Violența, Prevenirea Agresiunii şi Dizabilitatea (Department of Violence and Injury Prevention and Disability) din cadrul OMS va avea responsabilitatea revizuirii ulterioare a acestui Ghid.

Referințe

1. *Convention on the Rights of Persons with Disabilities* (*Convenţia privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilităţi)*. New York, Naţiunile Unite (http://www.un.org/disabilities/default.asp?id=259 , consultat la 6 Martie 2008).
2. *Resolution WHA58.23. Disability, including prevention, management and rehabilitation (Rezoluţia WHA58.23. Dizabilitatea, inclusiv prevenţia, managementul şi recuperarea)*. Geneva, Organizaţia Mondială a Sănătăţii, 2005 (http://www.who.int/disabilities/publications/resolution/en/index.html , consultat la 6 Martie 2008).
3. Sheldon S, Jacobs NA, editori. *Report of a Consensus Conference on Wheelchairs for Developing Countries* (*Raport asupra Conferinţei privind Scaunele Rulante pentru ţările în curs de dezvoltare), Bangalore, India, 6–11 Noiembrie 2006*. Copenhaga, International Society for Prosthetics and Orthotics (Societatea Internaţională de Protezare şi Ortezare), 2007 (http://homepage.mac.com/eaglesmoon/WheelchairCC/WheelchairReport_Jan08.pdf consultat la 8 Martie 2008).

1 INTRODUCERE

… în promovarea mobilității personale şi îmbunătățirii calității vieții persoanelor cu dizabilități

Secțiunea introductivă a ghidului:

- defineşte scaunele rulante corespunzătoare;
- prezintă utilizatorii acestor echipamente;
- subliniază necesitatea şi dreptul la un scaun rulant;
- descrie beneficiile unui scaun rulant corespunzător;
- descrie modelele de bază de scaune rulante şi sistemele comune de furnizare a acestora, şi
- descrie diferitele grupuri interesate şi rolurile lor în furnizarea scaunelor rulante.

Ilustraţia 1.1.

Scaunele rulante îmbunătățesc calitatea vieții …

Mărturia unui utilizator din Afganistan

Zahida trăieşte în Afganistan, într-un cort din curtea fratelui ei. Zahida este paraplegică din 2001, dar de atunci a născut doi copii. Ea a fost trimisă la programul ambulator de kinetoterapie al unui spital din Jalalabad, unde a reuşit să ajungă fiind dusă într-o roabă. Kinetoterapeuţii au lucrat cu tehnicienii unui atelier local de scaune rulante pentru a-i oferi Zahidei un scaun rulant cu trei roţi.

În lipsa unui scaun rulant, Zahida stătea tot timpul în pat şi nu putea să participe la viaţa familiei fără ajutorul soţului şi copiilor ei. Scaunul rulant i-a permis să aibă grijă de copii şi să se implice în activităţi casnice având în vedere terenul dificil şi deluros unde locuieşte. Zahida spune “Nu merg nicăieri fără scaunul rulant – este ca şi cum aş fi reînvăţat să merg. Folosind scaunul rulant pot să gătesc, să fac pâine, să îmi vizitez vecinii. Atunci când mergem la o nuntă în sat, încape alături de mine în taxi. Fiica mea mai mare şi băiatul meu mă ajută împingându-mă pe drumurile abrupte.”

1.1 Scaune rulante corespunzătoare

Acest Ghid se referă la scaunele rulante corespunzătoare. Scaunele rulante cu antreare manuală sunt definite aici ca fiind acele echipamente care sunt manevrate de utilizator sau de o altă persoană. Un scaun rulant este corespunzător atunci când *(1)*:

- satisface nevoile utilizatorului şi este adecvat condițiilor de mediu în care trăieşte acesta;
- este pe măsura utilizatorului şi îi furnizează suportul postural adecvat;
- este sigur şi durabil;
- este disponibil în țara respectivă; şi
- poate fi obținut şi întreținut, iar serviciile sunt sustenabile în țara respectivă la un preț accesibil.

În cadrul acestui ghid, termenul „scaun rulant" se referă la „scaun rulant corespunzător" în afara cazurilor în care se indică altceva.

1.2 Utilizatori de scaune rulante

În acest ghid, termenul „utilizator" se referă la persoane care utilizează deja un scaun rulant sau care pot beneficia de scaun rulant datorită unor dizabilități motorii. Utilizatorii includ:

- copii, adulți şi vârstnici;
- femei şi bărbați, fete şi băieți;
- persoane cu diferite deficiențe neuro-musculo-scheletale, cu diferite stiluri de viață, roluri şi statuturi sociale; şi
- persoane care trăiesc în diferite medii, inclusiv rural, semi-urban şi urban.

Utilizatorii prezintă o gamă largă de nevoi de mobilitate, dar au în comun nevoia de a utiliza un scaun rulant pentru a-şi îmbunătăți mobilitatea în condiții de demnitate.

1.3 Nevoia de scaune rulante

Aproximativ 10% din populația la nivel mondial, adică aproape 650 milioane de persoane, au dizabilități *(2)*. Studiile indică faptul că, dintre aceste persoane, cel puțin 10% au nevoie de un scaun rulant. Astfel, se estimează că aproximativ 1% din totalul populației – sau 10% dintre persoanele cu dizabilități – au nevoie de un scaun rulant, adică aproximativ 65 de milioane de persoane la nivel mondial.

În 2003, se estima că 20 de milioane de persoane care necesitau un scaun rulant pentru mobilitate nu aveau un astfel de echipament. Există indicii că un număr foarte mic dintre acestea au acces la scaune rulante şi că, dintre acestea, foarte puține au acces la un scaun rulant corespunzător *(1)*.

1.4 Dreptul la un scaun rulant

Statele Părți la Convenția privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități au obligația „de a lua măsuri reale pentru a asigura mobilitatea personală în condiții de maximizare a independenței persoanelor cu dizabilități". Aceasta reprezintă un angajament de a furniza echipamente de mobilitate, cum ar fi scaunele rulante, care fac realizabilă independența personală. În 1993, Regulile Standard privind Egalizarea

Şanselor pentru Persoanele cu Handicap *(3)* au făcut acelaşi angajament, solicitând statelor să asigure dezvoltarea, producția, distribuția şi serviciile suport privind echipamentele de mobilitate pentru realizarea independenței personale şi a drepturilor persoanelor cu dizabilități.

Aceste două declarații internaționale importante acordă dreptul la scaune rulante deoarece este universal recunoscut faptul că un scaun rulant corespunzător este o condiție de bază pentru ca persoanele cu dizabilități să beneficieze de şanse egale şi de drepturi şi pentru a asigura incluziunea şi participarea. Mobilitatea personală este o cerință esențială pentru participare în multe domenii ale vieții sociale, iar scaunele rulante sunt pentru multe persoane cea mai bună soluție pentru a garanta acest deziderat.

Mobilitatea independentă face posibil accesul la educație, locuri de muncă, servicii de sănătate şi participarea la viața culturală. În lipsa unui scaun rulant, persoana cu dizabilități poate fi izolată la domiciliu, aflată în imposibilitatea de a duce o viață împlinită. Este cunoscut faptul că eliminarea sărăciei la nivel mondial nu este posibilă dacă nu se iau în considerare nevoile persoanelor cu dizabilități. În absența scaunului rulant, aceste persoane nu pot să participe la inițiativele de dezvoltare de masă, la programele şi strategiile care se adresează populației sărace, cum ar fi cele încorporate în Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului *(4)*, Strategiile de Reducere a Sărăciei *(5)* şi alte inițiative naționale de dezvoltare.

În lipsa scaunului rulant persoanele cu dizabilități motorii nu pot să iasă din cercul vicios care le condamnă la sărăcie. Acestea sunt mai predispuse la complicații secundare care le pot agrava dizabilitatea şi le pot face încă şi mai sărace. În cazul copiilor cu dizabilități, lipsa scaunului rulant îi împiedică să acceseze oportunități educative existente, iar în lipsa educației nu vor putea să se angajeze atunci când vor deveni adulți şi se vor adânci şi mai tare în sărăcie.

Pe de altă parte, accesul la scaune rulante corespunzătoare permite persoanelor cu dizabilități să muncească şi să participe la inițiative de dezvoltare care le vor îmbunătăți situația materială (vezi Fig. 1.1). Într-un mod similar, scaunul rulant îl va ajuta pe copilul cu dizabilități să meargă la şcoală, să îşi finalizeze educația şi atunci când vine momentul, să îşi găsească un loc de muncă (vezi Fig.1.2.).

Fig. 1.1 Utilizator de scaun rulant la locul de muncă

Fig. 1.2 Utilizator de scaun rulant la şcoală

Dreptul la un scaun rulant trebuie să fie o componentă esențială a tuturor programelor internaționale care îşi propun să asigure realizarea drepturilor persoanelor cu dizabilități.

1.5 Beneficiile utilizării scaunului rulant corespunzător

Furnizarea scaunelor rulante nu se referă doar la scaunul rulant ca şi produs *(6)*. Acesta este mai degrabă un proces care permite persoanelor cu dizabilități să fie mobile, să îşi mențină starea de sănătate şi să participe la viața comunității. Scaunul rulant este catalizatorul ce permite creşterea independenței şi integrării sociale, dar nu poate fi considerat un scop în sine *(6–8)* (vezi Fig.1.3.).

Fig. 1.3 Participare la viața comunității

Beneficiile utilizării unui scaun rulant corespunzător sunt descrise mai jos.

Sănătate şi calitatea vieții

Pe lângă asigurarea mobilității, un scaun rulant corespunzător este benefic pentru sănătatea fizică şi calitatea vieții utilizatorului acestuia. Împreună cu instruirea utilizatorului, scaunul rulant corespunzător poate contribui la limitarea unor probleme des întâlnite cum ar fi escarele, agravarea unor deformări sau contracturi şi a altor efecte secundare ale dizabilității *(9)*. Scaunul rulant dotat cu o pernă potrivită previne moartea prematură a persoanelor cu leziuni de coloană vertebrală sau alte afecțiuni similare, fiind din această perspectivă un echipament care poate salva vieți. Un scaun rulant funcțional, confortabil şi care poate fi acționat în mod eficient duce la intensificarea activității utilizatorului. Posibilitatea de a se deplasa independent şi creşterea funcțiilor fizice pot reduce dependența acestuia de persoanele din jur. Alte beneficii, cum ar fi îmbunătățirea proceselor respiratorii şi digestive, controlul îmbunătățit al capului, trunchiului şi membrelor superioare, şi îmbunătățirea stabilității, pot fi de asemenea obținute datorită sprijinului postural oferit de un scaun rulant corespunzător. Menținerea sănătății este un factor important ce intervine în măsurarea calității vieții. Combinarea acestor factori duce la creşterea accesului la oportunități de educație, angajare şi participare la viața familiei şi a comunității.

Participare economică

Adeseori scaunul rulant face posibilă transformarea unei persoane pasive într-o persoană care contribuie activ la economie şi la comunitate. Atunci când utilizatorii de scaune rulante pot să acceseze oportunități de educație şi angajare, rezultă beneficii economice considerabile. Cu ajutorul scaunului rulant, aceste persoane pot să îşi câştige existența şi să contribuie atât la venitul familiei cât şi la venitul național, în timp ce în absența scaunului rulant persoanele respective rămân izolate, fiind susținute integral de familie şi societate. Într-un mod asemănător, dacă scaunul rulant nu este rezistent, acesta va fi mai costisitor datorită nevoii de reparații frecvente, absenței de la locul de muncă şi a eventualei înlocuiri a scaunului rulant. Furnizarea scaunelor rulante este mai eficientă dacă aceste echipamente pot fi utilizate o perioadă îndelungată de timp *(10)*. De asemenea, este mai eficient ca utilizatorii să participe la selecția echipamentului pe care îl vor utiliza, luând în considerare propriile nevoi pe termen lung *(11)*.

Pentru societate, beneficiile financiare asociate cu furnizarea scaunelor rulante includ reducerea cheltuielilor de sănătate, cum ar fi cele legate de tratarea escarelor şi corectarea deformărilor posturale. Un studiu realizat într-o țară în curs de dezvoltare concluziona că în 1997, 75% dintre persoanele care au fost spitalizate datorită unor leziuni ale coloanei vertebrale au decedat în termen de 18-24 luni datorită unor complicații secundare cauzate de aceste leziuni. În acelaşi timp, incidența escarelor a scăzut cu 71% iar aceea a infecțiilor recurente de tract urinar au scăzut cu 61% în termen de doi ani ca urmare a îmbunătățirii instruirii privind îngrijirea sănătății şi a utilizării unor echipamente corespunzătoare, inclusiv scaune rulante de calitate dotate cu perne *(12)*.

1.6 Provocări pentru utilizatori

Utilizatorii de scaune rulante întâmpină o serie de provocări care trebuie luate în considerare în dezvoltarea programelor de furnizare de scaune rulante.

Impedimente financiare

Aproximativ 80% dintre persoanele cu dizabilități din întreaga lume trăiesc în țările sărace. Majoritatea acestor persoane sunt sărace şi nu au acces la servicii de bază, inclusiv la cele de recuperare *(13)*. Organizația Internațională a Muncii (International Labour Organization/ILO) susține că rata şomajului în rândul persoanelor cu dizabilități atinge sau chiar depăşeşte cifra estimativă de 80% în multe țări în curs de dezvoltare *(14)*. Finanțarea guvernamentala pentru furnizarea unui scaun rulant este rareori disponibilă, astfel încât majoritatea utilizatorilor sunt lipsiți de resursele necesare achiziționării unui scaun rulant.

Bariere arhitecturale

Datorită faptului că majoritatea utilizatorilor sunt săraci, aceştia trăiesc în case mici sau colibe situate în locații deseori lipsite de accesibilitate. De cele mai multe ori aceste persoane trăiesc în localități legate prin drumuri inaccesibile, neasfaltate, iar clima şi terenul impun deseori dificultăți suplimentare. În multe cazuri, clădirile

publice şi private sunt dificil de accesat utilizând scaunul rulant. Aceste bariere fizice adaugă cerințe suplimentare privind rezistența şi durabilitatea scaunelor rulante şi impun totodată utilizatorilor un grad ridicat de abilități pentru a se putea deplasa.

Acces la servicii de recuperare

În multe țări în curs de dezvoltare, doar 3% dintre persoanele cu dizabilități care au nevoie de servicii de recuperare fizică au acces la astfel de servicii *(15)*. Conform unui raport al Raportorului Special al Națiunilor Unite *(16)*, 62 de țări nu au servicii de recuperare pentru persoanele cu dizabilități. Datorită acestui fapt, mulți utilizatori de scaune rulante riscă să dezvolte complicații suplimentare care pot duce chiar la deces, deşi aceste complicații pot fi evitate cu ajutorul unor servicii de recuperare adecvate. În multe țări, furnizarea serviciilor pentru utilizatorii de scaune rulante nu sunt incluse în planurile naționale de sănătate publică.

Educație şi informare

Mulți utilizatori întâmpină dificultăți în obținerea informațiilor necesare, cum ar fi cele despre propria stare de sănătate, prevenirea complicațiilor secundare, serviciile de recuperare disponibile şi tipurile de scaune rulante existente. Pentru multe persoane, serviciile de scaune rulante pot să reprezinte prima ocazie de a accesa servicii de recuperare. Această situație subliniază importanța educării utilizatorilor de scaune rulante.

Posibilitatea de a alege

Utilizatorii au rareori şansa de a alege cel mai potrivit scaun rulant. Deseori ei au la dispoziție un singur tip de scaun rulant (de cele mai multe ori disponibil în una sau două mărimi), acesta putând să nu fie adecvat nevoilor fizice ale persoanei respective, stilului său de viață sau mediului de acasă sau de la locul de muncă.

Conform prevederilor Convenției privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, „Statele Părți vor lua măsuri pentru a asigura mobilitatea personală şi maximizarea gradului de independență a persoanelor cu dizabilități...într-un mod care să permită realizarea mobilității personale în modul şi la timpul ales de acestea şi la un preț accesibil” *(17)*.

1.7 Furnizarea scaunelor rulante

Furnizarea scaunelor rulante include de obicei design-ul, producția şi livrarea echipamentului şi furnizarea serviciilor de scaune rulante.

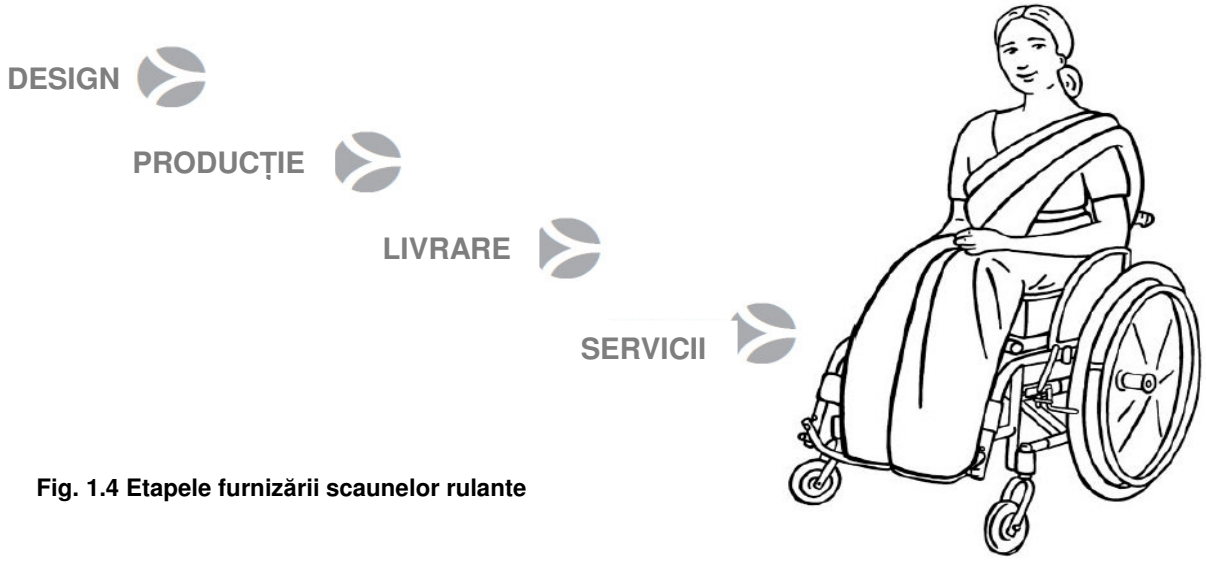

Fig. 1.4 Etapele furnizării scaunelor rulante

Furnizarea scaunelor rulante poate îmbunătăți calitatea vieții utilizatorilor de scaune rulante doar dacă sunt îndeplinite în mod corespunzător toate etapele acestui proces. Aceasta înseamnă asigurarea accesului utilizatorilor la:

- scaune rulante cu design corespunzător;
- scaune rulante care au fost produse la standarde corespunzătoare;
- ofertă adecvată de scaune rulante şi componente; şi
- servicii de scaune rulante care să sprijine utilizatorii în selectarea şi ajustarea scaunului rulant, oferind instruire pentru utilizarea şi întreținerea acestuia, şi asigurând servicii de monitorizare şi reparații.

Personalul implicat în fiecare etapă a furnizării scaunelor rulante trebuie să aibă abilitățile şi cunoştințele corespunzătoare. De aceea, este esențială instruirea tuturor celor implicați în acest proces.

Design, producție şi livrare

Design-ul scaunului rulant depinde de o serie de factori:

- nevoile fizice ale utilizatorilor;
- modul de utilizare şi mediul în care va fi folosit scaunul rulant; şi
- materialele şi tehnologia disponibile acolo unde este produs şi folosit scaunul rulant.

Scaunele rulante pot fi produse în țară sau în afara țării. Cele produse în afara țării sunt deseori produse în masă şi importate noi sau uzate. Scaunele rulante pot fi distribuite serviciilor de scaune rulante de către producători, agenți sau distribuitori, sau de organizații specializate în furnizarea scaunelor rulante.

Informații privind design-ul, producția şi furnizarea sunt oferite în Capitolul 2.

Furnizarea de servicii

Furnizarea corespunzătoare a scaunelor rulante este foarte importantă pentru recuperarea persoanelor care necesită un astfel de echipament pentru mobilitate. În trecut, furnizarea serviciilor de scaune rulante nu era parte integrantă a serviciilor de recuperare. Aceasta se datora mai multor factori, care includ nivelul redus de

conştientizare, nivelul redus al resurselor, lipsa produselor corespunzătoare, şi lipsa instruirii pentru personalul din domeniile sănătății şi recuperării privind furnizarea serviciilor de scaune rulante.

În multe țări, utilizatorii sunt dependenți de generozitatea semenilor lor sau de donații din afara țării. Scaunele rulante donate sunt deseori necorespunzătoare şi de calitate scăzută, generând multiple probleme pentru utilizator şi pentru țara respectivă pe termen lung. Utilizatorii nu se află într-o situație care să le permită să solicite donații de calitate. Un studiu realizat în India a evidențiat că 60% dintre utilizatorii care au primit scaune rulante din donații au încetat să le folosească datorită disconfortului provocat şi neadecvării designului scaunului rulant pentru mediul în care era utilizat *(18)*.

Ca urmare, multe dintre persoanele care au nevoie de un scaun rulant nu au acces la un astfel de echipament, în timp ce acelea care beneficiază de un scaun rulant îl primesc deseori fără a beneficia de evaluare, prescriere, ajustare şi monitorizare ulterioară. Mulți utilizatori, inclusiv persoanele cu leziuni ale coloanei vertebrale, primesc deseori scaunul rulant fără pernă şi fără instrucțiuni elementare de utilizare, fapt ce poate duce la apariția escarelor şi chiar la deces prematur.

Cu toate acestea, se observă un nivel de conştientizare tot mai ridicat privind importanța evaluării fiecărui individ, a ajustării personalizate şi instruirii privind utilizarea scaunului rulant. În numeroase regiuni cu resurse limitate au fost create servicii de furnizare a scaunelor rulante utilizând diferite modele de servicii. Aceste modele includ serviciile la nivel național sau local, serviciile comunitare, cele de tip „tabără mobilă” şi donațiile de scaune rulante importate. În acele țări unde grupurile de utilizatori sunt bine informate iar furnizorii de servicii dețin cunoştințele şi sprijinul necesar, serviciile de scaune rulante sunt integrate tot mai puternic în cadrul activităților de recuperare existente. Scopul comun al acestor eforturi este acela de a se asigura că utilizatorii de scaune rulante primesc asistență specializată pentru selectarea scaunului rulant celui mai adecvat nevoilor lor.

Informații privind serviciile de scaune rulante sunt furnizate în Capitolul 3.

Instruire

În regiunile cu resurse limitate, oportunitățile de instruire reduse duc la situația în care există puțini specialişti care au instruirea necesară administrării serviciilor de furnizare a scaunelor rulante şi a altor echipamente asistive. Insuficiența personalului instruit în alegerea şi obținerea unui scaun rulant devine un obstacol în calea participării *(19)*.

Cursurile existente pentru specialiştii din sănătate şi recuperare furnizează informații insuficiente privind furnizarea scaunelor rulante şi subiectele conexe. În unele cazuri, specialiştii din țara respectivă au primit instruire informală din partea unor specialişti internaționali, dar instruirea s-a limitat la produsele disponibile în acea țară şi a depins de experiența şi abilitățile instructorilor respectivi. Mai mult decât atât, dacă instruirea nu se înregistrează, ea nu va putea fi reprodusă, iar nivelul abilităților dezvoltate prin intermediul acesteia nu va putea fi măsurat. Odată ce instructorii şi utilizatorii părăsesc serviciul respectiv, este dificil pentru specialiştii locali să continue punerea în practică a abilităților dezvoltate prin astfel de instruiri informale.

Lipsa instruirii formale a dus la nerecunoaşterea abilităților specialiştilor din domeniul furnizării de scaune rulante. În încercarea de a soluționa aceste nevoi, unele organizații internaționale au dezvoltat inițiative speciale în acest sens.

Informații detaliate privind instruirea sunt incluse în Capitolul 4.

1.8 Tipuri de scaune rulante

Nu există un model sau o dimensiune unică de scaun rulant care să îndeplinească nevoile tuturor utilizatorilor. Diversitatea întâlnită în rândul utilizatorilor creează nevoia unor tipuri diferite de scaune rulante. Cei care selectează scaune rulante trebuie să facă acest lucru împreună cu utilizatorii, trebuie să înțeleagă necesitățile fizice ale acestora şi modul în care va fi folosit scaunul rulant şi să dețină cunoştințe privind utilitatea diferitelor modele de scaune rulante.

Nevoile fizice ale utilizatorilor

Posibilitatea de a ajusta sau personaliza scaunul rulant pentru a îndeplini nevoile fizice ale utilizatorului variază în funcție de tipul de scaun rulant. Deseori scaunele rulante sunt disponibile în cel puțin câteva dimensiuni şi permit realizarea unor ajustări de bază.

Scaunele rulante pentru utilizare temporară (de exemplu, folosite în spital pentru a deplasa pacienții de la un salon la altul) nu sunt proiectate pentru a permite personalizarea, suportul postural sau diminuarea presiunii la nivelul şezutului. Scaunele rulante ortopedice (sau „de spital”) sunt un astfel de exemplu (vezi Fig. 1.5).

Fig. 1.5 Scaun rulant pentru utilizator temporar

Fig. 1.6 Scaun rulant pentru utilizator pe termen lung

Fig. 1.7 Scaun rulant pentru utilizator cu nevoi de poziționare speciale

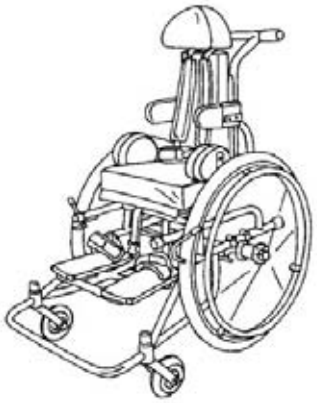

Pentru utilizatorii pe termen îndelungat, scaunul rulant trebuie să fie personalizat şi să ofere suport postural şi reducerea presiunii (Fig. 1.6). Este important ca scaunele rulante să fie disponibile într-o varietate de dimensiuni ale şezutului şi să fie posibilă ajustarea înălțimii suportului pentru picioare şi a spătarului, astfel încât scaunul rulant să poată fi ajustat în mod corespunzător. Alte ajustări şi opțiuni frecvent întâlnite includ diferite tipuri de perne, elemente de suport postural şi poziția ajustabilă a roților.

Scaunele rulante care au multe opțiuni de ajustare sau adaptare personalizată sunt create pentru utilizatori pe termen lung care au necesități speciale de poziționare (Fig. 1.7). Astfel de scaune rulante au adeseori componente suplimentare care facilitează mai buna poziționare a utilizatorului.

Cum se utilizează scaunul rulant

Diferitele modele de scaune rulante permit utilizatorilor să le folosească în condiții de siguranță şi eficiență în mediul în care trăiesc şi muncesc.

Un scaun rulant utilizat în principal pe terenuri accidentate trebuie să fie mai robust, stabil şi uşor de manevrat într-un astfel de mediu. Fig. 1.8 ilustrează un exemplu de scaun rulant cu trei roți (triciclu) care este potrivit pentru utilizare pe un astfel de teren. În comparație cu acesta, un scaun rulant utilizat preponderent în interior sau pe suprafețe plane trebuie să fie uşor de manevrat în spații restrânse.

Fig. 1.8. Scaun rulant pentru exterior

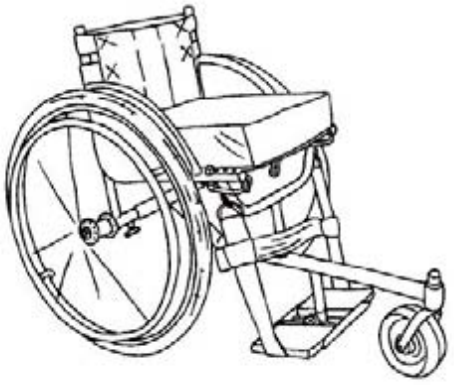

Fig. 1.9. Scaun rulant pentru interior şi exterior

Mulți utilizatori trăiesc şi muncesc într-o varietate de medii şi de aceea adeseori este nevoie de un compromis. Fig. 1.9 ilustrează un scaun rulant robust cu o bază relativ mică dar cu roți pivotante mari. Acest scaun rulant poate fi utilizat atât în interior cât şi în exterior.

Utilizatorii trebuie să poată să se transfere în şi din scaunul rulant cu uşurință, să se deplaseze în mod eficient şi să îl poată repara. Utilizatorii pot avea nevoie să transporte scaunul rulant, de exemplu în autobuz sau în automobil (Fig. 1.10). Diferite modele de scaune rulante pot să permită strângerea acestora în diferite moduri. Unele scaune rulante se pliază pe verticală (Fig. 1.10), în timp ce altele au roți cu sistem de deblocare rapidă (Fig.1.11. şi Fig.1.12.) şi spătar pliabil.

Fig. 1.10. Scaun rulant pliabil

Fig. 1.11. Roți cu detaşare rapidă

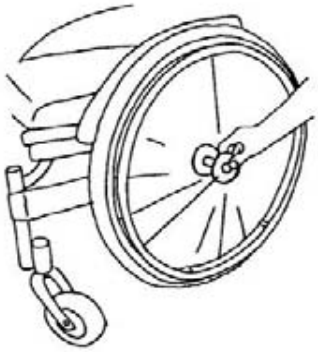

Fig. 1.12. Roți detaşabile

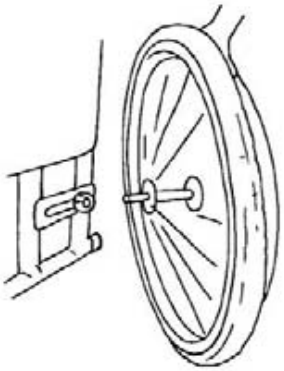

Principalele caracteristici tehnice ale scaunelor rulante şi nevoile cărora le răspund acestea sunt prezentate în Capitolul 2.

Materiale şi tehnologii disponibile

Modelele de scaune rulante diferă şi în funcție de materialele şi tehnologiile disponibile pentru a le produce şi repara. Spre exemplu, proiectanții de scaune rulante trebuie să ia în considerare rezistența şi varietatea materialelor disponibile pentru a evita distrugerea prematură. În caz de defectare, scaunul rulant trebuie să poată fi reparat fără dificultate *(20)*. Capitolul 2 furnizează mai multe informații pe această temă.

1.9 Grupuri interesate şi rolurile lor

1.9.1 Factorii de decizie şi persoanele care implementează politici publice

Aceste persoane sunt direct implicate în planificarea, inițierea şi sprijinirea financiară, tehnică şi legislativă a furnizării de scaune rulante. Rolul celor care dezvolta politici publice include următoarele.

- Dezvoltarea politicilor privind furnizarea scaunelor rulante în consultare cu alte grupuri interesate, cu scopul de a propune măsuri eficiente de asigurare a mobilității personale în condiții de maximă independență pentru persoanele cu dizabilități. Aceasta include:
  - facilitarea mobilității personale în modul şi la timpul ales de utilizator şi la un preț accesibil;
  - acces la scaune rulante la prețuri accesibile;
  - furnizarea de instruire privind mobilitatea persoanelor cu dizabilități şi specialiştilor din domeniul recuperării; şi
  - încurajarea organizațiilor locale care produc scaune rulante şi alte echipamente de mobilitate
- Adoptarea, promovarea şi aplicarea standardelor privind scaunele rulante, furnizarea de servicii şi instruirea.
- Punerea în aplicare a măsurilor care să asigure furnizarea de scaune rulante echitabilă si accesibilă tuturor, inclusiv femeilor şi copiilor, persoanelor celor mai sărace şi celor aflate în regiuni izolate.
- Dezvoltarea serviciilor de scaune rulante ca parte integrantă a structurilor de îngrijirea sănătății şi în coordonare cu serviciile conexe cum sunt cele de recuperare, protezare, ortezare şi alte servicii comunitare de reabilitare.
- Dezvoltarea politicilor sustenabile de finanțare a scaunelor rulante.
- Implicarea grupurilor de utilizatori de scaune rulante şi a organizațiilor persoanelor cu dizabilități în toate etapele acestui proces, de la planificare până la implementare.

Conform Regulilor Standard şi Convenției Națiunilor Unite, responsabilitatea principală pentru furnizarea scaunelor rulante la un preț accesibil revine statelor. Asigurarea disponibilității serviciilor de scaune rulante la nivel național nu înseamnă în mod necesar furnizarea directă a acestor servicii de către guvern. Totuşi, guvernul poate lucra îndeaproape cu organizațiile neguvernamentale locale şi internaționale, agențiile pentru dezvoltare, grupurile de utilizatori şi sectorul privat pentru dezvoltarea politicilor naționale şi a sistemului de furnizare a acestor echipamente. Mai mult decât atât, în procesul de dezvoltare a acestor politici guvernul trebuie să se asigure că serviciile respective sunt furnizate în condiții de coeziune şi în strânsă legătură cu serviciile şi strategiile naționale privind sănătatea şi recuperarea.

Ilustraţia 1.2 Responsabilitatea ministerelor pentru furnizarea scaunelor rulante

Ce minister este responsabil pentru furnizarea scaunelor rulante?

Furnizarea scaunelor rulante are relevanţă pentru numeroase ministere şi autorităţi. Ministerul Sănătăţii este în general responsabil pentru serviciile de sănătate şi recuperare şi de aceea trebuie să poarte principala responsabilitate pentru furnizarea scaunelor rulante. Totuşi, în unele ţări alte ministere preiau rolul principal. În India, serviciile de scaune rulante sunt furnizate de Ministerul Justiţiei Sociale şi Emancipării iar în Ghana acestea se află în responsabilitatea Ministerului Muncii şi Asistenţei Sociale. În Kenia, furnizarea scaunelor rulante este facilitată de un consorţiu ce include Ministerul Sănătăţii, serviciile de asistenţă socială şi organizaţii neguvernamentale. Alte ministere pot de asemenea să se implice, dat fiind faptul că nevoile utilizatorilor includ aspecte economice şi sociale care pot fi soluţionate de ministerul asistenţei sociale sau alte instituţii similare.

Ministerele responsabile pentru angajare şi educaţie au de asemenea un rol important în asigurarea drepturilor utilizatorilor de scaune rulante. Astfel, dacă ministerele şi autorităţile responsabile nu se asigură că utilizatorii de scaune rulante au acces la clădiri şi la transportul public, aceste persoane nu vor putea participa la activităţi educative, economice şi sociale.

1.9.2 Producători şi furnizori

O organizație poate să se implice în una sau mai multe activități de producție şi/sau furnizare a scaunelor rulante. Furnizarea include livrarea scaunelor rulante către furnizorii de servicii, fie prin vânzare, fie prin donarea acestora. Rolul producătorilor şi furnizorilor de scaune rulante este proiectarea, producția şi furnizarea de scaune rulante care îndeplinesc cerințele utilizatorilor în diferite contexte. Acestea includ:

- producția şi furnizarea unor echipamente adecvate modului de utilizare;
- luarea măsurilor pentru a asigura îndeplinirea sau depăşirea standardelor relevante pentru scaunele rulante;
- distribuirea scaunelor rulante prin intermediul unor servicii care oferă cel puțin evaluarea, ajustarea, instruirea utilizatorilor şi monitorizarea acestora; şi
- luarea măsurilor pentru a asigura posibilitatea reparării echipamentelor pe plan local.

Indiferent de modelul de servicii utilizat pentru furnizarea scaunelor rulante, se recomandă exercitarea de către furnizori a responsabilității pentru a se asigura că:

- furnizorii de servicii au capacitatea de a distribui scaunele rulante într-o manieră rezonabilă şi responsabilă; şi că
- furnizarea se bazează pe evaluarea situației în țară sau regiune şi ia în considerare impactul asupra producătorilor şi furnizorilor locali de servicii.

1.9.3 Serviciile de scaune rulante

Aceste servicii reprezintă legătura esențială între utilizatorii, producătorii şi furnizorii de scaune rulante. Furnizorii de servicii includ:

- instituții guvernamentale
- organizații neguvernamentale care furnizează astfel de servicii
- sectorul privat
- spitale şi centre de sănătate publică.

Principalul rol al serviciilor de scaune rulante este de a sprijini utilizatorii în alegerea celui mai potrivit scaun rulant, de a se asigura că acesta este ajustat sau modificat

pentru a răspunde nevoilor utilizatorului, de a instrui utilizatorii şi de a le oferi servicii de monitorizare şi întreţinere. Furnizorii de servicii au de asemenea un rol în:

- oferirea de feedback producătorilor şi furnizorilor privind proiectarea scaunelor rulante;
- dezvoltarea reţelelor de recomandări de beneficiari; şi
- dezvoltarea şi identificarea surselor de finanţare sustenabile pentru scaune rulante şi servicii conexe.

1.9.4 Grupuri profesionale

Recuperarea este o activitate de echipă. Specialişti precum terapeuţii, personalul medical/sanitar, specialiştii în ortezare/protezare, psihiatrii şi alţii pot juca un rol important în furnizarea unor servicii de calitate, instruirea specialiştilor şi a utilizatorilor, creşterea calităţii vieţii utilizatorilor şi documentarea şi diseminarea bunelor practici. O echipă compusă din toate tipurile de specialişti în recuperare, este până la urmă în folosul beneficiarului, aceasta dovedindu-se utilă în mod special şi pentru dezvoltarea unei noii profesii sau a unei noi discipline privind furnizarea scaunelor rulante. Acesta este motivul pentru care este necesară implicarea cât mai multor asociaţii profesionale în furnizarea acestor echipamente în regiunile cu resurse limitate. Un bun exemplu al unei astfel de implicări este acela al Societăţii Internaţionale de Protezare şi Ortezare (ISPO), care a sprijinit dezvoltarea unui program de instruire formal pentru tehnicienii de scaune rulante.

Rolul asociaţiilor profesionale include:

- îndrumarea şi sprijinirea activităţilor celor responsabili cu furnizarea serviciilor de scaune rulante;
- promovarea practicilor şi standardelor de furnizare a acestor servicii;
- facilitarea angajării şi stagiilor specialiştilor din domeniu;
- facilitarea schimbului de informaţii; şi
- promovarea educaţiei şi instruirii specialiştilor în domeniul scaunelor rulante.

Ilustraţia 1.3. Asociaţia furnizorilor de scaune rulante din Africa

În Africa, Asociaţia Pan Africană a Producătorilor de Scaune Rulante îi reprezintă pe toţi cei implicaţi în design-ul, producţia, finanţarea şi distribuţia acestor echipamente. Asociaţia a fost creată în urma unei întâlniri a producătorilor de scaune rulante din Africa, organizată în Zambia în anul 2003, şi este înregistrată legal în Moshi, Republica Tanzania. Una dintre principalele activităţi ale acesteia este coordonarea activităţilor unei reţele prin intermediul căreia producătorii de scaune rulante pot să îşi acorde sprijin reciproc şi să utilizeze în comun resursele.

1.9.5 Organizaţiile neguvernamentale internaţionale

Organizaţiile neguvernamentale internaţionale sunt deseori implicate în facilitarea procesului de furnizare a scaunelor rulante în ţările unde aceste servicii sunt limitate sau inexistente. Politicile şi practicile acestor organizaţii trebuie să promoveze furnizarea serviciilor de scaune rulante într-o manieră coordonată şi accesibilă tuturor.

Rolul organizaţiilor neguvernamentale internaţionale în furnizarea acestor echipamente include:

- satisfacerea nevoilor urgente ale utilizatorilor acolo unde serviciile de scaune rulante lipsesc;
- sprijinirea statului în îndeplinirea obligațiilor sale privind furnizarea scaunelor rulante;
- sprijinirea autorităților naționale pentru dezvoltarea unui sistem național corespunzător de servicii de scaune rulante;
- asigurarea includerii activităților lor în strategii pe termen lung recunoscute şi sprijinite de autoritățile relevante (ex. guvern);
- dezvoltarea capacității organizațiilor persoanelor cu dizabilități de a accesa scaune rulante şi de a dezvolta parteneriate;
- facilitarea legăturilor între diferite grupuri interesate – utilizatori, furnizori de servicii de scaune rulante şi guverne;
- implementarea serviciilor de scaune rulante prin furnizarea expertizei de instruire acolo unde aceasta nu este disponibilă pe plan local şi dezvoltarea capacităților privind aspectele tehnice şi organizatorice ale furnizării de scaune rulante; şi
- dezvoltarea serviciilor sau proiectelor pilot care includ bune practici, pentru a fi multiplicate de organizații guvernamentale, neguvernamentale, sau de către alte organizații neguvernamentale internaționale.

1.9.6 Organizațiile persoanelor cu dizabilități

Organizațiile persoanelor cu dizabilități joacă un rol important în planificarea, inițierea şi sprijinirea furnizării serviciilor de scaune rulante. Ca organizații, acestea pot promova mai eficient drepturile utilizatorilor decât o pot face aceştia individual.

Pentru a fi eficiente, organizațiile persoanelor cu dizabilități au nevoie de cunoştințe şi experiență privind produsele şi serviciile corespunzătoare. Astfel de organizații au avut un rol important în pregătirea Convenției privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități şi continuă să se implice în implementarea acesteia. Utilizatorii de scaune rulante joacă un rol important în implementarea Articolului 20 al Convenției, care se referă la mobilitatea personală şi a Articolului 26 care priveşte abilitarea şi reabilitarea.

Rolul organizațiilor persoanelor cu dizabilități în furnizarea scaunelor rulante include:
- definirea nevoilor utilizatorilor şi piedicilor în calea participării lor egale;
- creşterea conştientizării privind nevoia furnizării şi finanțării eficiente a scaunelor rulante;
- consultarea privind dezvoltarea serviciilor de scaune rulante cu persoanele care planifică şi implementează politici publice;
- creşterea conştientizării privind serviciile de scaune rulante, identificarea persoanelor care necesită un scaun rulant şi conectarea lor cu furnizorii acestor servicii;
- monitorizarea şi evaluarea serviciilor de furnizare a scaunelor rulante;
- advocacy pentru combaterea furnizării necorespunzătoare a scaunelor rulante şi promovarea serviciilor care corespund recomandărilor agreate; şi
- sprijinirea utilizatorilor care furnizează sprijin şi instruire semenilor lor.

1.9.7 Utilizatorii, familiile şi asistenții personali

Utilizatorii de scaune rulante şi organizațiile lor se află la baza procesului de dezvoltare şi furnizare a serviciilor de scaune rulante (Fig.1.13). Aceştia pot să contribuie la asigurarea unor servicii care se adresează în mod eficient nevoilor lor.

Fig. 1.13. Grup de utilizatori de scaune rulante

Rolurile utilizatorilor includ:

- participarea la planificarea, implementarea, managementul şi evaluarea serviciilor de scaune rulante;
- participarea la dezvoltarea şi testarea scaunelor rulante;
- colaborarea cu serviciile de scaune rulante pe teme clinice, tehnice şi privind instruirea; şi
- acordarea de sprijin noilor utilizatori.

Unii utilizatori depind în permanență de membri ai familiei pentru sprijin în realizarea activităților zilnice, în timp ce alții pot avea un grad mai mare de independență. Atunci când un membru al familiei sau un asistent personal este responsabil pentru furnizarea asistenței zilnice – cum ar fi cazul părintelui unui copil cu infirmitate motorie cerebrală – el sau ea trebuie de asemenea să şi asume toate rolurile enumerate ca aparținând utilizatorilor de scaune rulante.

Pentru a realiza activitățile descrise în Secțiunea 1.9.6. este încurajată formarea unor organizații familiale pentru părinți, frați sau alte rude ale copiilor cu dizabilități.

Ilustraţia 1.4. Participarea utilizatorilor de scaune rulante din Uganda la realizarea şi implementarea politicilor publice

În anul 2004 în Uganda, Ministerul Sănătăţii cu sprijinul financiar al Asociaţiei Norvegiene a Persoanelor cu Dizabilităţi a organizat o întâlnire a părţilor interesate în furnizarea scaunelor rulante. Aceasta a permis utilizatorilor, organizaţiilor persoanelor cu dizabilităţi, producătorilor, departamentelor guvernamentale şi donatorilor să contribuie cu perspectivele lor privind situaţia furnizării scaunelor rulante, să agreeze asupra unor obiective pe termen lung şi să planifice modul de realizare a acestora. Întâlnirea a dus la numirea unui utilizator de scaune rulante în poziţia de Coordonator al Proiectului privind Scaunele Rulante în cadrul Ministerului Sănătăţii. Experienţa acestei persoane a îmbunătăţit procesul de dezvoltare a serviciilor de scaune rulante din această ţară, prin includerea punctului de vedere al utilizatorilor la nivelul dezvoltării şi implementării politicilor publice.

Rezumat

- Aproximativ 1% din populația unei țări are nevoie de un scaun rulant.
- Dreptul la un scaun rulant este prevăzut de Națiunile Unite în "Convenția privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități" şi "Regulile Standard privind Egalizarea Şanselor pentru Persoanele cu Handicap".
- Utilizarea scaunului rulant corespunzător aduce beneficii sănătății şi calității vieții utilizatorului, generând totodată şi beneficii economice pentru acesta, pentru familia sa şi pentru societate.
- Furnizarea scaunelor rulante include design-ul, producția şi furnizarea scaunelor rulante şi serviciile conexe.
- În dezvoltarea abordărilor privind furnizarea scaunelor rulante, este necesară luarea în considerare a barierelor financiare şi fizice pe care le întâmpină utilizatorii, accesul lor la servicii de recuperare şi educația, informarea şi dreptul la alegere pe care îl au utilizatorii.
- Datorită diversității nevoilor utilizatorilor individuali, există nevoia furnizării de scaune rulante de diferite tipuri şi dimensiuni.
- Grupurile interesate implicate în furnizarea scaunelor rulante includ factorii de decizie politică şi persoanele care realizează implementarea politicilor publice; producătorii, furnizorii şi donatorii de scaune rulante; furnizorii de servicii de scaune rulante şi asociațiile profesionale; organizațiile neguvernamentale naționale şi internaționale şi organizațiile persoanelor cu dizabilități; şi utilizatorii, familiile şi asistenții personali.

Referințe

1. Sheldon S, Jacobs NA, editori. *Report of a Consensus Conference on Wheelchairs for Developing Countries, Bangalore, India, 6–11 Noiembrie 2006*. Copenhaga, International Society for Prosthetics and Orthotics, 2007 (http://homepage.mac.com/eaglesmoon/WheelchairCC/ WheelchairReport_Jan08.pdf consultat la 8 Martie 2008).
2. *Concept note. World Report on Disability and Rehabilitation* (*Notă de fundamentare. Raport privind Dizabilitatea şi Serviciile de Recuperare la Nivel Mondial)*. Geneva, World Health Organization (Organizaţia Mondială a Sănătăţii), 2008 (http://www.who.int/disabilities/publications/ dar_world_report_concept_note.pdf consultat la 8 Martie 2008).
3. *The Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities. Preconditions for Equal Participation* (*Regulile Standard privind Egalizarea Şanselor pentru Persoanele cu Handicap. Precondiţii pentru Egalitatea de Şanse).* New York, Naţiunile Unite, 1993 (http://www.un.org/esa/socdev/enable/dissre03.htm, consultat la 8 Martie 2008).
4. *Millennium Development Goals (Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului)*. New York, Naţiunile Unite, 2000 (http://www.un.org/millenniumgoals, consultat la 8 Martie 2008).
5. *Poverty reduction strategies* (*Strategii pentru diminuarea sărăciei)*. Washington, DC, Banca Mondială, 2007 (http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/EXTPOVERTY /EXTPRS /0,, menuPK:384207~pagePK:149018~piPK:149093~theSitePK:384201,00.htm, consultat la 8 Martie 2008).
6. Krizack M. 2003. *It's not about wheelchairs (Scaunul rulant nu este cel mai important)*. San Francisco, CA, Whirlwind Wheelchair International, 2003 (http://www.whirlwindwheelchair.org/articles/current/article_c02.htm, consultat la 8 Martie 2008).
7. Rushman C, Shangali HG. *Wheelchair service guide for low-income countries (Ghid de servicii de scaune rulante pentru ţările sărace)*. Moshi, Tanzanian Training Centre for Orthopaedic Technology, Tumani University, 2005.

8. Rushman C et al. *Atlas of orthoses and assistive devices: appropriate technologies for assistive devices (Atlas de orteze şi echipamente asistive: tehnologii corespunzătoare pentru echipamente asistive)*, ediţia a 3-a. Rosemont, IL, American Academy of Orthopaedic Surgeons, 2006.
9. Howitt J. *Patronage or partnership? Lessons learned from wheelchair provision in Nicaragua* [thesis] (*Patronat sau parteneriat? Lecţii învăţate din furnizarea de scaune rulante în Nicaragua*). Washington, DC, Georgetown University, 2005.
10. Fitzgerald SG et al. Comparison of fatigue life for 3 types of manual wheelchairs. (Comparaţie a perioadei de uzură pentru 3 tipuri de scaune rulante). *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, 2002, 82:1484–1488.
11. Phillips B, Zhao H. Predictors of assistive technology abandonment (Indicatori privind perioada de uzură a tehnologiilor asistive). *Assistive Technology*, 1993, 5:36–45.
12. Beattie S, Wijayaratne L. *A study of the cost of rehabilitation of spinal cord injured patients in Sri Lanka (Studiu privind costul recuperării fizice a pacienţilor cu leziuni de coloană vertebrală din Sri Lanka)*. Colombo, Motivation, 1999 (http://www.motivation.org.uk/_history/History_SriLankaTotalRehab.htm, consultat la 25 Martie 2008).
13. Disability and Rehabilitation Team (DAR). Geneva, Organizaţia Naţiunilor Unite, 2006 (http://www.who.int/disabilities/introduction/en/, consultat la 26 Iulie 2006).
14. *Time for equality at work. Global Report under the Follow-up to the ILO Declaration on Fundamental Principles and Rights at Work (Este timpul pentru egalitate la locul de muncă. Raport Global asupra Lucrărilor privind Declaraţia OIM privind Principiile Fundamentale şi Dreptul la Muncă)*. Geneva, International Labour Office, 2003 (http://www.ilo.org/dyn/declaris/DECLARAT IONWEB.DOWNLOAD _BLOB /Var_DocumentID=1558, consultat la 8 Martie 2008).
15. Helander E. *Prejudice and dignity: an introduction to community based rehabilitation (Prejudecată şi demnitate: introducere în domeniul recuperării prin servicii comunitare)*, ediţia a 2-a. New York, Programul pentru Dezvoltare al Naţiunilor Unite, 1999.
16. *Global Survey on Government Action on the Implementation of the Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities (Evaluare la nivel mondial privind Acţiuni Guvernamentale de Implementare a Regulilor Standard privind Egalitatea de Şanse pentru Persoanele cu Handicap)*. New York, Naţiunile Unite, 2006 (http://www.un.org/disabilities/default.asp?navid=9&pid=183, consultat la 8 Martie 2008).
17. *Convention on the Rights of Persons with Disabilities (Convenţia privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilităţi*). New York, Naţiunile Unite (http://www.un.org/disabilities/default.asp?id=259, consultat la 6 Martie 2008).
18. Mukherjee G, Samanta A. Wheelchair charity: a useless benevolence in community-based rehabilitation (Servicii Caritabile privind Scaunele Rulante: inutilitatea acestei abordări privind recuperarea prin servicii comunitare). *Disability and Rehabilitation*, 2005, 27:591–596.
19. Scherer MJ, Glueckauf R. Assessing the benefits of assistive technologies for activities and participation (Evaluarea beneficiilor tehnologiilor asistive pentru activităţi şi participare). *Rehabilitation Psychology*, 2005, 50:132–141.
20. McNeal A, Cooper RA , Pearlman J. Critical factors for wheelchair technology transfers to developing countries – materials and design constraints (Factori critici privind transferul tehnologiilor de producţie a scaunelor rulante în ţările în curs de dezvoltare – constrângeri privind materialele şi design-ul). În: *Proceedings of the 28th Annual RESNA Conference (Lucrările celei de-a 28-a Conferinţe Anuale RESNA*) [CD-ROM]. Atlanta, GA, RESNA, 2005:25–27

2 PROIECTARE ŞI PRODUCȚIE

… pentru creşterea calității şi diversității scaunelor rulante

Acest capitol:

- descrie metodologia de proiectare sau selecție a unui scaun rulant;
- descrie diferite modele de producție şi furnizare de scaune rulante;
- enumeră avantajele şi dezavantajele diferitelor modele de scaune rulante şi
- face propuneri privind modalități de descriere şi evaluare a scaunelor rulante din punct de vedere al performanței funcționale, al poziționării şi suportului postural şi al durabilității şi siguranței.

Ilustraţia 2.1.

Scaunele rulante schimbă vieți …

Mărturia unui utilizator din Cambodgia

În 1982, Reth a călcat pe o mină. Ca urmare, ambele picioare au trebuit să îi fie amputate. El a fost inclus într-un program de instruire vocaţională într-o tabără tailandeză pentru refugiaţi, unde a trăit 13 ani. În 1993, Reth s-a mutat înapoi în Cambodgia şi a fost angajat şi instruit pentru a lucra ca tehnician de scaune rulante la un atelier local de scaune rulante. El însuşi a primit un scaun rulant de tip activ cu 3 roţi şi un triciclu prin intermediul acestui atelier.

Mobilitatea oferită atât de scaunul rulant cât şi de triciclu i-a permis lui Reth să lucreze, să aibă grijă de soţia lui şi de cei şase copii şi să devină un activist împotriva minelor anti-personal. Reth este un ambasador pentru Campania Internaţională pentru Interzicerea Minelor (International Campaign to Ban Landmines/ICBL), iniţiativă căreia i-a fost acordat Premiul Nobel pentru Pace în 1997. El a călătorit în întreaga lume pentru a convinge guvernele să renunţe la folosirea minelor.

Reth spune: „Trebuie să recunosc că ceea ce mi s-a întâmplat, faptul că am fost o victimă a minelor, m-a ajutat să realizez că viaţa nu se termină atunci când dai de greu. De asemenea, cu ajutorul celor din jurul meu am reuşit să trec peste această tragedie a vieţii mele. Acum sunt un promotor activ pentru ICBL. Oricând am ocazia să promovez renunţarea la minele anti-personal, fac un apel sincer la persoane şi la guverne pentru a sprijini această campanie şi pentru a se implica mai mult pentru a ajuta victimele şi familiile acestora.

Totodată, în prezent lucrez în echipa de scaune rulante şi programele de promovare ale Serviciilor Iezuite din Cambodgia – echipa Siem Reap. Avem capacitatea de a deservi beneficiari din 222 de sate, 90 de comune şi 12 districte. Nu este o muncă uşoară pentru o persoană cu dublă amputaţie, dar sunt fericit şi mulţumit cu realizările mele.”

2.1 Introducere

Obiectiv şi rezultate

Obiectivul ghidului privind proiectarea şi producția este creşterea calității şi diversității scaunelor rulante cu antrenare manuală disponibile în regiunile cu resurse limitate.

Implementarea acestui Ghid va duce la:
- o mai mare varietate de tipuri şi modele de scaune rulante
- scaune rulante mai sigure, care îndeplinesc cerințele minime
- reducerea costului scaunelor rulante pe termen lung
- mai multe informații disponibile privind scaunele rulante
- standarde naționale privind scaunele rulante.

Ghidul a fost elaborat pentru a fi aplicabil scaunelor rulante cu antrenare manuală care au diferite caracteristici. Acestea includ toate tipurile de ajustări, scaune rulante cu trei sau patru roți, scaune rulante pliabile şi rigide şi cele pentru adulți, respectiv pentru copii. Deşi ghidul nu se referă în mod specific la echipamente precum triciclurile antrenate manual, principalele concepte pot fi totuşi aplicabile şi acestor echipamente.

Acest ghid poate fi utilizat atât pentru a proiecta scaune rulante cât şi pentru a selecta modele de scaune rulante existente pentru a fi produse şi furnizate serviciilor de scaune rulante.

Strategii

Proiectare

Obiectivul activității de proiectare a scaunelor rulante este acela de a produce un echipament care funcționează bine şi furnizează în acelaşi timp poziționare şi sprijin postural fără a compromite rezistența echipamentului şi siguranța utilizatorului. Acest deziderat se poate realiza atunci când autoritățile publice, producătorii, inginerii, proiectanții, furnizorii de servicii şi utilizatorii îşi îndeplinesc rolurile privind proiectarea scaunelor rulante.

Standarde

Se recomandă ca autoritățile guvernamentale să dezvolte şi să adopte standarde naționale privind scaunele rulante care să fie aplicabile tuturor echipamentelor de acest tip furnizate în țara respectivă. Acestea includ atât scaunele rulante produse la nivel local cât şi cele importate, fie ele donate sau cumpărate.

Organizația Internațională pentru Standardizare (International Organization for Standardization/ISO) a dezvoltat standarde internaționale pentru scaune rulante, cunoscute sub denumirea „standardul ISO 7176” *(1)*. Această serie specifică terminologia şi metodele de testare pentru evaluarea performanțelor, dimensiunilor, durabilității şi siguranței oferite de un scaun rulant. Multe comitete naționale de standardizare au adoptat standardul ISO 7176, sau o formă adaptată a acestuia.

Nu toate cerințele prevăzute în standardul ISO 7176 vor reflecta condițiile existente în regiunile cu resurse limitate, deoarece unele dintre cerințele acestui standard au fost introduse pentru a simula condițiile regăsite în mediul urban, unde drumurile sunt de o calitate mai bună. De aceea, este important ca în dezvoltarea standardelor

naționale să se ia în considerare condițiile locale de mediu, greutatea şi înălțimea tipică a utilizatorilor şi tehnologiile disponibile care pot fi utilizate pentru scaunele rulante (de ex. din domeniul producției de biciclete/triciclete).

Producție şi distribuție

Guvernele, producătorii şi furnizorii trebuie să colaboreze pentru a dezvolta un sistem sustenabil de distribuție a scaunelor rulante care îndeplinesc standarde stabilite la nivel național. Fie că acestea sunt produse în țara respectivă sau provin din import, este important ca scaunele rulante disponibile să poată satisface nevoile diferite ale utilizatorilor.

Autoritățile şi organizațiile sunt încurajate să sprijine producătorii pentru testarea acestor echipamente în vederea îmbunătățirii calității scaunelor rulante disponibile, să facă eforturi pentru reducerea costurilor cu testarea de către producătorii locali şi să sprijine generalizarea practicilor de evaluare a calității scaunelor rulante.

Colaborare

Resursele care sunt necesare implementării acestui ghid pot fi obținute prin intermediul planificării comune şi cooperării între autoritățile guvernamentale, organizațiile neguvernamentale, organizațiile neguvernamentale internaționale, organizațiile persoanelor cu dizabilități, guverne străine, agenții finanțatoare bilaterale şi sectorul privat. În măsura în care este posibil, trebuie utilizată, sprijinită şi dezvoltată infrastructura şi expertiza existentă.

Instruire

Este necesară instruirea specialiştilor privind proiectarea, producția şi testarea de scaune rulante conform recomandărilor din acest ghid. Aceasta se poate realiza prin introducerea ghidului în curricula din învățământul superior şi în programele de instruire pentru specialiştii din domeniile relevante.

Strângerea şi diseminarea informațiilor

Rezultatele evaluării şi testării scaunelor rulante trebuie să fie documentate şi puse la dispoziția tuturor grupurilor interesate. Informațiile vor fi utile acestora pentru selectarea celui mai potrivit scaun rulant pentru un anumit utilizator.

Furnizorii de servicii, utilizatorii şi grupurile de advocacy sunt de asemenea încurajate să folosească informațiile respective pentru a comunica cu producătorii şi furnizorii de scaune rulante privind nevoile specifice şi modalitățile de a pune la dispoziție scaune rulante care să satisfacă anumite cerințe.

Grupuri interesate şi resurse

Grupurile interesate care sunt implicate în proiectarea şi producția scaunelor rulante includ cumpărătorii, producătorii, proiectanții, evaluatorii şi utilizatorii. Utilizatorii de scaune rulante cu experiență pot adeseori să aducă o contribuție importantă la proiectarea scaunelor rulante. Cele mai importante resurse necesare implementării ghidului privind proiectarea şi producția scaunelor rulante includ:

- ingineri, proiectanți, utilizatori, tehnicieni şi producători
- evaluatori ai produselor
- facilități şi echipamente necesare producției sau asamblării scaunelor rulante
- facilități şi echipamente pentru evaluarea scaunelor rulante.

2.2 Proiectarea scaunului rulant

Modelele de scaune rulante diferă în mare măsură pentru a lua în considerare diversitatea nevoilor utilizatorilor. Pentru a se asigura că scaunele rulante sunt corespunzătoare, proiectanții şi furnizorii trebuie să dobândească o bună înțelegere a nevoilor utilizatorilor finali şi a constrângerilor de mediu cu care se confruntă aceştia. Nevoile utilizatorilor sunt îndeplinite cel mai bine atunci când ei au la dispoziție o varietate de modele din care să aleagă.

Numele celor mai importante componente ale scaunelor rulante sunt ilustrate în Fig. 2.1. Perna poate fi considerată parte integrantă a scaunului rulant şi este obligatoriu să fie furnizată împreună cu acesta. Persoanele cu traumatisme ale coloanei vertebrale sau cu afecțiuni similare necesită perne speciale pentru diminuarea presiunii, care să prevină dezvoltarea unor escare care le pot pune viața în pericol.

Fig. 2.1. Exemplu de scaun rulant şi componente

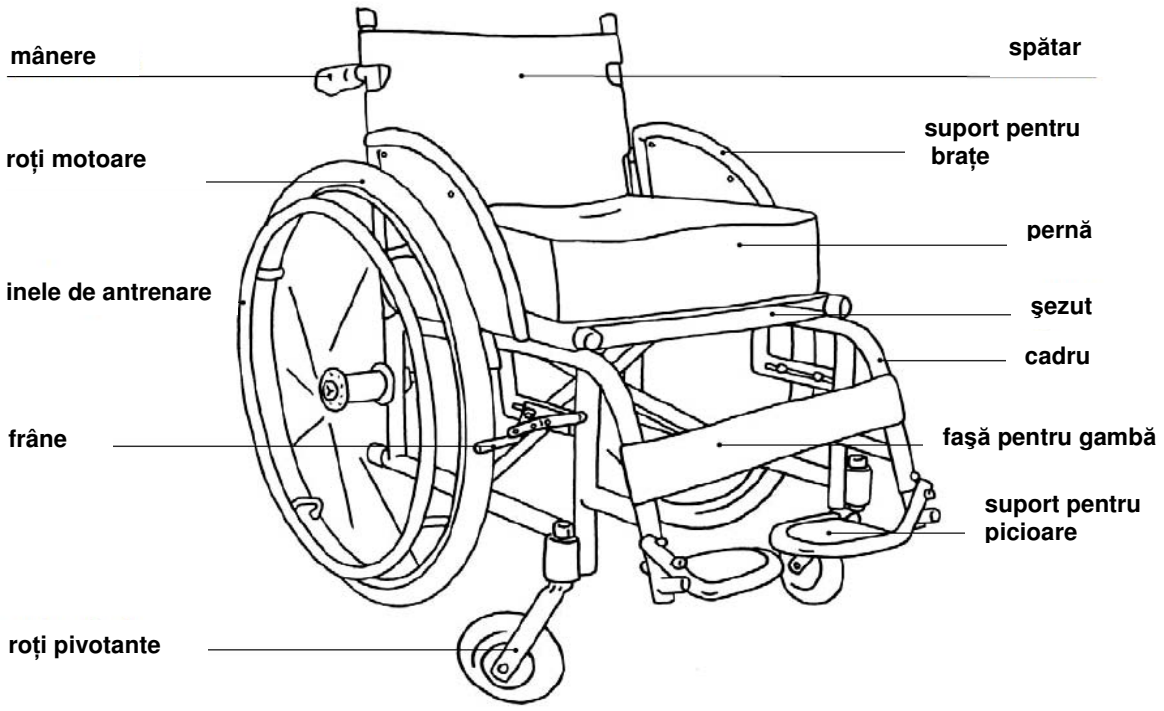

2.2.1 Considerații generale privind proiectarea scaunelor rulante

Scaunele rulante trebuie proiectate pentru a permite utilizatorilor să participe la cât mai multe activități. Ca o cerință minimă, scaunul rulant trebuie să permită utilizatorului să ducă o viață mai activă fără a impune efecte negative asupra sănătății sau siguranței acestuia. Confortul şi siguranța sunt doi factori importanți care pot să afecteze pe termen lung calitatea vieții utilizatorilor *(2)*.

Sănătatea şi siguranța utilizatorului

Sănătatea şi siguranța utilizatorilor nu trebuie niciodată compromise pentru a reduce costurile. Deşi poate să pară că orice scaun rulant este mai bun decât lipsa unui scaun rulant, acest lucru nu este adevărat dacă scaunul rulant cauzează sau contribuie la deteriorarea stării de sănătate, sau pune alte riscuri la adresa sănătății utilizatorului.

Scaunul rulant trebuie proiectat astfel încât să asigure sănătatea şi siguranța utilizatorului. Sunt multe moduri în care utilizatorii pot fi afectați negativ prin utilizarea scaunului rulant, după cum arată şi următoarele exemple:

- un scaun rulant fără pernă sau cu o pernă necorespunzătoare poate duce la apariția escarelor. Acestea din urmă îl pot obliga pe utilizator să petreacă o perioadă îndelungată de timp la pat; în lipsa îngrijirii şi tratamentului corespunzător, escarele se pot agrava, pot determina complicații secundare şi chiar moartea prematură.
- un scaun rulant instabil se poate înclina, ducând la căderea şi rănirea utilizatorului.
- scaunele rulante prea largi sau prea grele pot duce la răni la nivelul umerilor.
- marginile ascuțite pot cauza răni care se pot infecta.
- proiectarea necorespunzătoare poate crea porțiuni ale scaunului rulant unde utilizatorul sau alte persoane se pot răni.
- scaunele rulante care nu sunt rezistente la utilizare zilnică în mediul de viață al utilizatorului se pot defecta prematur şi pot răni utilizatorul.

Rezistența

Scaunele rulante utilizate în exterior sunt supuse mai puternic uzurii decât cele utilizate în interior sau pe drumuri line. Scaunul rulant trebuie să fie suficient de rezistent pentru a nu se defecta complet în timpul utilizării. Acesta trebuie astfel produs încât să aibă o durată de utilizare cât mai lungă şi să necesite cât mai puține reparații. Scaunul rulant trebuie proiectat astfel încât să poată fi reparat într-o locație cât mai apropiată de utilizator, iar componentele sa fie uşor de procurat.

Utilizare corespunzătoare

Scaunele rulante trebuie să fie adecvate pentru mediul în care vor fi folosite şi pentru persoanele care le vor utiliza. Nu este posibil ca un singur model de scaun rulant să fie adecvat tuturor utilizatorilor. Atunci când se proiectează sau se alege scaunul rulant, este necesară luarea în considerare a mediului şi modului în care va fi utilizat acesta (Ilustrația 2.2).

Ilustraţia 2.2. Considerente de mediu şi utilizare pentru proiectarea şi alegerea scaunului rulant

- Călătoriile pe distanţe lungi pe drumuri accidentate
- Urcarea şi coborârea zilnică şi repetată a bordurilor
- Utilizarea clădirilor: uşi înguste, spaţii de întoarcere mici, rampe abrupte, birouri şi mese, grupuri sanitare etc.
- Expunere la umezeală (ex. ploaie), umiditate, zăpadă, gheaţă, grindină şi lichide corporale ca urina sau transpiraţia
- Utilizarea duşului din scaunul rulant
- Expunere la temperaturi extreme
- Transportarea de obiecte pe mânere, tapiţerie, suportul de picioare sau alte componente ale scaunului rulant
- Transportarea altor persoane pe suportul de picioare sau pe suporturile laterale

- Ridicarea scaunului rulant prin apucarea unui suport lateral, a suportului de picioare, sau a mânerelor atunci când scaunul rulant este în uz
- Transportarea scaunului rulant în spaţii înguste, înghesuite, sau aglomerate.

Cum va fi produs scaunul rulant

Atunci când scaunul rulant este proiectat, sau când se alege un model existent de scaun rulant, este important să se ştie unde va fi produs scaunul rulant. În funcție de locație, abilitățile tehnice, tehnologiile disponibile, materialele şi componentele necesare producției pot să difere. Din această cauză, un scaun rulant proiectat pentru o anumită regiune poate să nu fie potrivit într-o altă regiune. Totuşi, caracteristicile de bază pot fi similare.

2.2.2 Introducere în proiectarea scaunului rulant

Următoarele categorii pot fi utilizate pentru a descrie şi a evalua modelele de scaune rulante.

- **Performanțe funcționale**: modul în care scaunul rulant funcționează pentru diferiți utilizatori în medii înconjurătoare diferite. Performanțele funcționale ale scaunului rulant sunt determinate de design-ul şi caracteristicile acestuia.
- **Poziționare şi suport postural**: modul în care corpul utilizatorului este aşezat în scaunul rulant. Aceasta include gradul de confort şi de diminuare a presiunii oferite.
- **Rezistență şi siguranță**: ia în considerare siguranța pentru utilizator, rezistența şi durata de viață a scaunului rulant.

Caracteristicile, recomandările minime şi metodele de evaluare pentru fiecare tip de scaun rulant sunt descrise în detaliu în Secțiunile 2.4, 2.5, şi respectiv 2.6.

2.2.3 Procesul de proiectare

Este foarte important ca utilizatorii de scaune rulante să se implice în procesul de proiectare şi alegere a scaunului rulant, deoarece din proprie experiență, ei sunt cei care au cele mai multe informații privind propriile nevoi fizice, sociale şi culturale *(3)*.

Fig. 2.2 Procesul de selecție a design-ului scaunului rulant

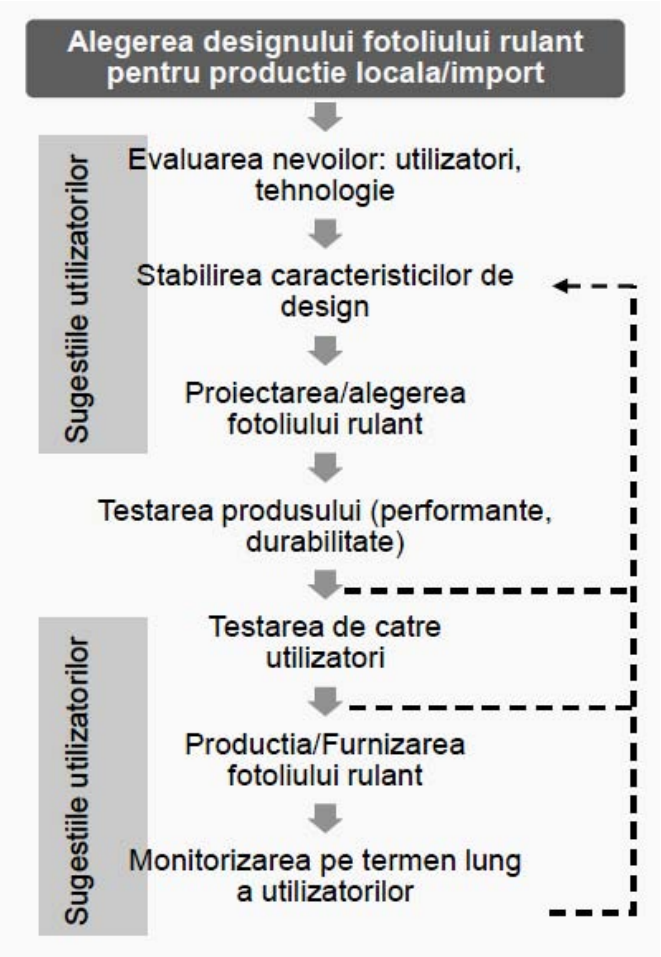

Etapele proiectării scaunelor rulante sunt:

Etapa 1: Cerințele de proiectare. Acesta este un document scris care detaliază cerințele şi criteriile pentru scaunul rulant. Criteriile includ:

- Constrângeri de mediu (fizic, cultural, social);
- Resurse locale de producție, precum materialele şi resursele umane;
- Cerințe de performanță; şi
- Prețul propus.

Cerințele de proiectare trebuie dezvoltate după consultarea cu utilizatorii de scaune rulante şi cu alte persoane care sunt familiarizate cu nevoile acestora. Acest proces trebuie să ia în considerare resursele disponibile.

Etapa 2: Designul/alegerea scaunului rulant. După realizarea cerințelor de proiectare sunt propuse idei de proiecte şi se construiesc şi se testează prototipuri de scaune rulante. Procesul de proiectare şi testare poate fi necesar a fi repetat de câteva ori până când prototipul îndeplineşte cerințele de performanță detaliate în criteriile de design. Cerințele de proiectare pot fi de folos de asemenea pentru alegerea unui scaun rulant.

Etapa 3: Testarea produsului. Atunci când un prototip îndeplineşte criteriile de performanță, acesta trebuie testat pentru a ne asigura că îndeplineşte şi cerințele privind rezistența. Dacă scaunul rulant nu trece aceste teste, este posibil să fie necesară modificarea designului.

Etapa 4: Testarea de către utilizatori. Atunci când prototipul îndeplineşte toate cerințele privind performanța, rezistența şi siguranța, acesta trebuie testat de utilizatori care trăiesc în mediul pentru care scaunul rulant a fost creat. Această abordare permite obținerea opiniilor utilizatorilor, care sunt cei mai în măsură să cunoască performanța echipamentului. (Testele cu utilizatori sunt descrise în Secțiunea 2.7.)

Etapa 5: Producție şi distribuție. Dacă testele cu utilizatori se încheie cu succes, producția şi distribuția scaunului rulant poate începe.

Etapa 6: Monitorizarea pe termen lung. În această etapă, monitorizarea pe termen lung este necesară pentru evaluarea performanței scaunului rulant în timp (de exemplu, de-a lungul câtorva luni). Opiniile şi sugestiile astfel obținute trebuie apoi utilizate pentru îmbunătățirea designului. (Secțiunea 2.7 descrie studii de monitorizare pe termen lung.)

Resursele locale de producție

Aşa cum s-a scos în evidență în rândurile anterioare, un element important al procesului de proiectare este identificarea resurselor locale de producție şi întreținere. Dintre indicatorii care influențează posibilitatea de a produce sau întreține un scaun rulant într-o anumită regiune amintim:

- disponibilitatea materialelor şi componentelor de schimb în regiunea respectivă;
- disponibilitatea resurselor umane şi expertizei tehnice calificate şi
- disponibilitatea echipamentelor de producție.

Proiectanții pot folosi aceşti indicatori pentru a se asigura că scaunele rulante pe care le proiectează pot fi produse sau reparate în regiunea în cauză. Aceşti parametri influențează de asemenea procesul de producție care poate fi utilizat pentru realizarea scaunelor rulante.

Ilustraţia 2.3. Folosirea procesului de proiectare pentru alegerea scaunului rulant

Procesul de proiectare poate fi un instrument eficient pentru alegerea scaunelor rulante care vor fi furnizate pe scară largă într-o regiune, sau către utilizatori individuali. Etapele din Figura 2.2 pot fi urmate pentru a hotărî care sunt modelele de scaune rulante care îndeplinesc în cea mai mare măsură nevoile utilizatorilor.

Cerinţele de proiectare. În cazul în care sunt achiziţionate scaune rulante proiectate anterior (fie local fie din import), documentul care detaliază cerinţele de proiectare poate fi folosit pentru a enumera criteriile pe care trebuie să le îndeplinească un scaun rulant având în vedere grupul ţintă vizat.

Testarea. Dacă sunt disponibile rezultate de încredere ale unor testări anterioare, acestea pot fi revăzute pentru a ne asigura că scaunele rulante respective sunt durabile şi îndeplinesc criteriile de performanţă. Dacă nu sunt disponibile astfel de rezultate, se recomandă testarea produsului.

Testarea de către utilizatori şi monitorizarea pe termen lung. Chiar dacă scaunul rulant respectiv a fost utilizat cu succes în alte regiuni, este necesară testarea acestuia de către utilizatori din regiunea unde urmează să fie utilizat. De asemenea, se recomandă monitorizarea pe termen lung pentru a asigura că scaunul rulant continuă să satisfacă nevoile utilizatorilor în timp.

2.3 Producția şi distribuția scaunelor rulante

Scaunele rulante pot fi produse la nivel național sau importate. Pentru a putea furniza o gamă largă de scaune rulante, unele guverne au ales să sprijine atât producția internă cât şi importul acestora. Fiecare dintre acestea are propria aplicabilitate (Tabelul 2.1).

Tabelul 2.1. Diferite metode de producţie şi distribuţie a scaunelor rulante

Producţie internă	**Scară mică**	Producţia unui număr mic de scaune rulante folosind materiale locale şi metode de producţie puţin tehnologizate pentru a furniza servicii locale de scaune rulante.
	Scară largă	Producţia unui număr mare de scaune rulante pentru a furniza aceste echipamente la nivel naţional, regional sau local.
Importate	**Scaune uzate**	Colectarea scaunelor rulante uzate din ţări dezvoltate, recondiţionarea şi distribuţia lor în regiuni cu resurse limitate. Alegerea unui model corespunzător este esenţială în acest proces. Deseori, scaunele rulante din această categorie sunt scaune ortopedice proiectate pentru utilizare temporară.
	Producţie de masă	Scaune rulante proiectate şi produse pentru vânzare sau donare în regiuni cu resurse limitate, uneori putând fi asamblate local.

Având în vedere diversitatea nevoilor la nivelul regiunilor, diferite metode de distribuție pot fi adecvate, toate având drept obiectiv pe termen lung sustenabilitatea soluției oferite. Se recomandă ca toate scaunele rulante, indiferent de metoda de distribuție folosită, să îndeplinească sau chiar să depăşească standardele naționale privind scaunele rulante şi să poată fi reparate la nivel local.

În luarea deciziei privind achiziționarea scaunelor rulante din import sau prin producție la nivel local, persoanele care iau aceste decizii trebuie să ia în considerare o multitudine de factori. Aceştia includ:

- nevoile utilizatorilor locali;
- calitatea şi diversitatea modelelor de scaune rulante;
- fiabilitatea furnizării scaunelor rulante şi componentelor de schimb;
- posibilitatea influențării designului, caracteristicilor, materialelor etc.;
- prețul de vânzare;
- costul reparațiilor şi înlocuirii;
- efectul asupra condițiilor locale de angajare şi producție de scaune rulante;
- coordonarea distribuției cu planul național de furnizare a scaunelor rulante;
- finanțarea disponibilă şi perioada pentru care aceasta este alocată; şi
- politici şi strategii, inclusiv sustenabilitatea pe termen lung.

2.4 Performanțe funcționale

Performanța funcțională reprezintă modul în care scaunul rulant deserveşte diferiți utilizatori în diferite medii înconjurătoare. Performanța scaunului rulant este determinată de modul unic în care acesta este proiectat şi produs. Atunci când se proiectează sau se alege un model de scaun rulant pentru diferite utilizări, trebuie luate în considerare o serie de compromisuri.

Această secțiune oferă informații privind cele mai importante caracteristici ale scaunului rulant care afectează performanța şi modalități de evaluare a acestora. Secțiunea abordează de asemenea tipurile de compromisuri care trebuie luate în considerare în alegerea diferitelor caracteristici de design.

Pentru a putea îndeplini nevoile de performanță funcțională ale utilizatorilor individuali sunt necesare o varietate de modele şi dimensiuni de scaune rulante.

2.4.1 Stabilitatea scaunului rulant

Stabilitatea scaunului rulant afectează gradul de siguranță pe care acesta o oferă şi modul în care utilizatorul poate îndeplini diferite activități folosind scaunul rulant. Răsturnarea scaunului rulant poate cauza rănirea utilizatorilor în multe moduri *(4)*.

- *Stabilitatea statică* se referă la stabilitatea scaunului rulant atunci când acesta nu este în mişcare. Acest parametru indică dacă scaunul rulant se va răsturna (atunci când unele roți pierd contactul cu solul) în cazul în care utilizatorul, de exemplu, se apleacă pentru a ridica un obiect de pe sol, sau se transferă în sau din scaunul rulant.
- *Stabilitatea dinamică* se referă la stabilitatea scaunului rulant atunci când se află în mişcare. Acest parametru indică dacă utilizatorul poate trece peste denivelări sau suprafețe înclinate fără a se răsturna.

Caracteristicile de design folosite pentru a creşte stabilitatea scaunului rulant au efecte secundare asupra altor caracteristici de performanță funcțională. De exemplu, deplasarea în față a poziției roții pivotante anterioare *îmbunătățeşte* stabilitatea dar *reduce* manevrabilitatea scaunului rulant în spații înguste. Aceste tipuri de relații sunt descrise mai jos.

Stabilitatea generală este afectată de poziția combinată a centrului de greutate al utilizatorului şi al scaunului rulant relativ la baza roților. Un mod de a îmbunătăți stabilitatea generală şi avantajele respectiv dezavantajele derivate din această soluție sunt prezentate în Tabelul 2.2.

Tabelul 2.2. Obiectiv: îmbunătăţirea stabilităţii generale

Avantaje	Dezavantaje
Coborârea şezutului şi astfel a centrului de greutate al utilizatorului face ca	
▪ Utilizatorului să îi fie mai uşor să ajungă la obiecte aflate pe sol ▪ Şezutul (şi genunchii utilizatorului) vor putea intra mai uşor sub mese şi birouri ▪ Utilizatorii îşi vor putea folosi picioarele mai uşor (dacă au această abilitate) pentru a se propulsa.	▪ Fiind aşezat mai jos, acestuia să îi fie mai greu să ajungă la obiecte aflate la înălţime ▪ Poziţia poate să fie mai puţin confortabilă şi poate creşte presiunea asupra şezutului utilizatorului (ducând la apariţia escarelor) ▪ Poziţia de antrenare a roţilor poate fi afectată negativ, făcând dificil accesul la inelele de antrenare

În afară de înălțimea şezutului, stabilitatea generală este influențată şi de elementele de design, aşa cum se poate observa mai jos.

Stabilitatea posterioară (rezistența la răsturnare spre spate) este afectată de poziția axului posterior față de centrul de greutate al utilizatorului. Modalități de îmbunătățire a stabilității posterioare şi avantajele respectiv dezavantajele acestora sunt ilustrate în Tabelul 2.3.

Tabelul 2.3. Obiectiv: îmbunătăţirea stabilităţii posterioare

Avantaje	Dezavantaje
Datorită mutării roţii posterioare mai în spatele centrului de greutate al utilizatorului	
▪ Unele persoane, cum ar fi cele cu dublă amputaţie deasupra genunchiului, necesită o mai mare stabilitate posterioară, ei având centrul de greutate mai în spate	▪ Tendinţa de a aluneca pe o pantă înclinată este mai ridicată ▪ Utilizatorul va avea acces mai redus la inelul de antrenare şi o mişcare de antrenare mai scurtă, ceea ce face mai dificilă deplasarea în scaunul rulant şi pune presiune ridicată asupra braţelor ▪ Va fi mai dificilă realizarea echilibrului pe 2 roţi pentru a depăşi obstacolele ▪ Va fi mai dificilă manevrarea scaunului rulant în spaţii restrânse
Folosirea unor dispozitive anti-răsturnare pentru a împiedica scaunul rulant să se răstoarne spre spate (vezi Fig. 2.3)	
▪ Sunt utile utilizatorilor dacă aceştia au stabilitate redusă sau se înclină pentru echilibrul pe 2 roţi (tehnică executată prin ridicarea de la sol a roţilor pivotante şi menţinerea echilibrului pe roţile posterioare).	▪ Majoritatea acestor dispozitive restricţionează abilitatea utilizatorului de a se deplasa pe suprafeţe accidentate (cum ar fi bordurile sau denivelările).

Notă: Geanta, rucsacul sau orice altă greutate atârnată în spatele scaunului rulant va muta centrul de greutate spre spate şi va face ca scaunul rulant să se răstoarne mai uşor pe spate.

Fig.2.3. Dispozitiv anti-răsturnare

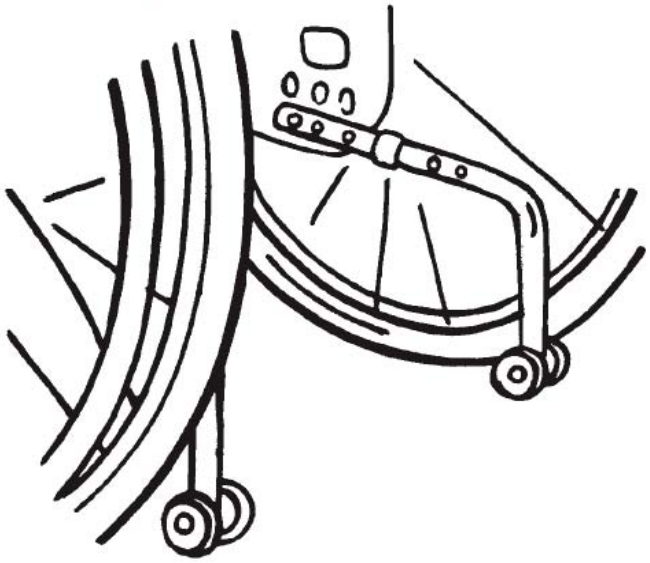

Stabilitatea anterioară este afectată de dimensiunea şi poziționarea roților pivotante față de centrul de greutate al utilizatorului. Tabelul 2.4. descrie metode de îmbunătățire a stabilității anterioare, împreună cu avantajele şi dezavantajele asociate acestora.

Tabelul 2.4. Obiectiv: îmbunătăţirea stabilităţii anterioare

Avantaje	Dezavantaje
Datorită mutării roţii pivotante înaintea centrului de greutate al utilizatorului	
▪ Scaunul rulant nu se va răsturna spre faţă dacă roţile pivotante sunt oprite brusc de un obiect pe care nu îl pot depăşi ▪ Reducerea greutăţii de pe roţile anterioare va reduce rezistenţa la rulare a roţilor anterioare, permiţând scaunului rulant să avanseze mai uşor	▪ Lungimea totală a scaunului rulant devine mai mare, făcând mai dificilă manevrarea acestuia în spaţii restrânse
Utilizarea unor roţi pivotante mai mari	
▪ Dimensiunea roţilor anterioare afectează semnificativ stabilitatea dinamică; utilizarea unor roţi mai mari va permite scaunului rulant să depăşească obstacolele mari fără a se opri sau a se răsturna în faţă.	▪ Roţile anterioare mai mari necesită mai mult spaţiu pentru a se roti pe ax; scaunul rulant va trebui proiectat pentru a fi mult mai lung sau mai lat, pentru a lăsa loc picioarelor utilizatorului.

Notă: Dacă suportul pentru picioare este poziționat în fața roților anterioare, orice greutate aşezată pe acesta (de exemplu un copil) poate răsturna scaunul rulant spre față.

Stabilitatea laterală este influențată de lățimea scaunului rulant. Cu cât roțile ating solul mai înspre exteriorul scaunului rulant, cu atât va fi scaunul mai rezistent la răsturnare laterală.

Tabelul 2.5 descrie metode de îmbunătățire a stabilității laterale, împreună cu avantajele şi dezavantajele acestor metode.

Tabelul 2.5. Obiectiv: îmbunătăţirea stabilităţii laterale

Avantaje	Dezavantaje
Creşterea lăţimii scaunului rulant	
▪ Conferă stabilitate îmbunătăţită ▪ Îmbunătăţeşte poziţionarea ▪ Este benefică persoanelor supraponderale	▪ Un scaun rulant lat trece cu dificultate prin spaţii înguste (ex. cadrul uşii) ▪ Antrenare ineficientă şi îngreunarea mişcării braţelor datorită faptului că utilizatorul ajunge cu mai mare greutate la inelele de antrenare.
Creşterea înclinaţiei roţilor (vezi Fig. 2.4)	
▪ Înclinarea roţilor le aduce mai aproape de utilizator şi le aliniază cu direcţia de antrenare, făcându-le mai uşor de manevrat. Acest lucru poate fi extrem de util femeilor, care au de obicei umerii mai înguşti şi şoldurile mai late decât bărbaţii ▪ Tracţiunea la traversarea terenului înclinat este îmbunătăţită	▪ Scaunul rulant mai lat este dificil de manevrat în spaţii înguste ▪ Înclinaţia creşte lăţimea scaunului rulant atunci când acesta este pliat

Fig. 2.4. Scaun rulant cu roți verticale (stânga) respectiv înclinate (dreapta)

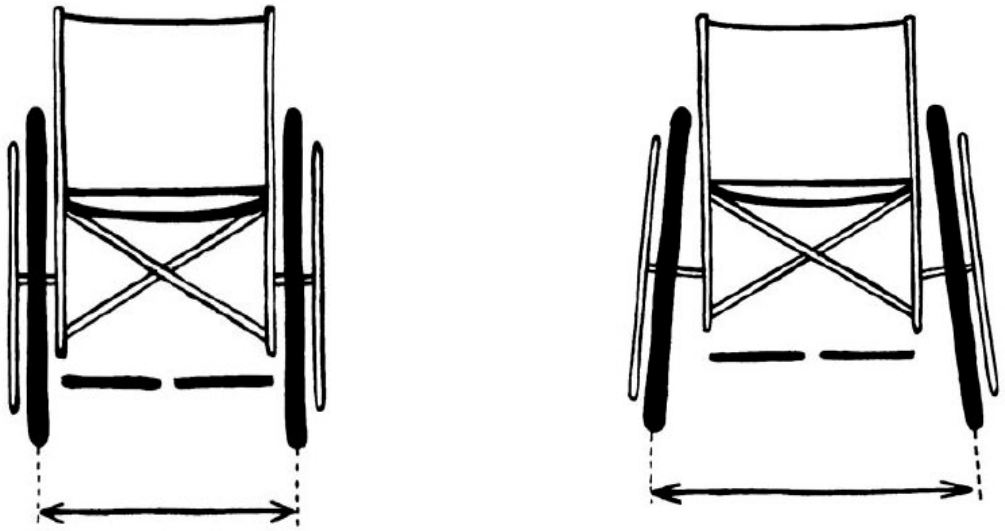

Utilizatorii cu abilități ridicate şi control îmbunătățit al trunchiului pot compensa instabilitatea scaunului rulant într-o anumită măsură dacă pot realiza echilibrul pe două roți şi transfera greutatea spre spate, spre înainte sau lateral pentru a împiedica răsturnarea.

2.4.2 Manevrabilitatea

Manevrabilitea se poate împărți în două categorii: manevrarea pentru ocolirea obstacolelor şi manevrarea peste obstacole.

Manevrabilitatea pentru ocolirea obstacolelor determină abilitatea utilizatorului de a se deplasa într-un mediu cu spații restrânse, cum ar fi o toaletă mică cu intrare îngustă.

- **Trecerea prin pasaje înguste.** Lățimea scaunului rulant, măsurată între extremitățile sale, determină dimensiunea celui mai îngust spațiu prin care poate trece acesta. Abilitatea de a trece prin pasaje înguste poate fi îmbunătățită prin construirea unui scaun rulant mai îngust. Consultați Tabelul 2.6 pentru soluții de design şi efectele acestora.
- **Apropierea de suprafețe şi obiecte**. Lungimea scaunului rulant şi lățimea acestuia față de şezut determină cât de mult se poate apropia utilizatorul de suprafețe şi obiecte cum ar fi toaleta, mesele joase, tejghelele, mesele cu picior central şi căzile de baie. De asemenea, utilizatorul se poate apropia mai uşor de suprafețe şi obiecte dacă scaunul rulant are o înălțime ce îi permite intrarea sub aceste suprafețe (consultați Tabelul 2.6).
- **Intrarea sub suprafețe plane**. Abilitatea utilizatorului de a se apropia de o masă este influențată de înălțimea genunchilor utilizatorului (lungimea gambei la care se adaugă înălțimea minimă de siguranță față de sol a suportului de picioare). Unele tipuri de suporturi laterale fixe pot de asemenea împiedica apropierea utilizatorului de mese şi tejghele.
- **Virajul în spații înguste**. Dimensiunea minimă a spațiului în care scaunul rulant se poate întoarce este determinată de dimensiunea maximă a diagonalei acestuia (consultați Tabelul 2.6).

Tabelul 2.6. Obiectiv: îmbunătăţirea abilităţii de a vira în spaţii înguste

Avantaje	Dezavantaje
Reducerea înălţimii şi lungimii scaunului rulant	
▪ Reduce greutatea ▪ Face scaunul rulant mai uşor de manevrat şi de transportat	▪ Un scaun rulant mai scurt şi mai puţin înalt este mai puţin stabil. Scaunul rulant nu poate fi mai îngust decât suma lăţimii şezutului utilizatorului şi a roţilor.
Consultaţi Tabelele 2.4, 2.7 şi 2.8 pentru alte consecinţe	
Repoziţionarea roţii posterioare spre înainte (faţă de utilizator)	
▪ Acces îmbunătăţit la inelele de antrenare. Datorită mişcării de antrenare mai lungi atât spre înainte cât şi spre înapoi, utilizatorul are nevoie de mai puţine mişcări pentru a întoarce în spaţii înguste ▪ Datorită creşterii greutăţii utilizatorului distribuite pe roata posterioară, scaunul rulant se poate întoarce cu mai mare uşurinţă	▪ Reduce stabilitatea posterioară
Consultaţi Tabelul 2.7 pentru alte consecinţe	
Dacă scaunul rulant are suport de picioare demontabil	
▪ Abilitatea utilizatorului de a se apropia de suprafeţe şi obiecte este îmbunătăţită	▪ Componentele demontabile se pot pierde sau defecta

Manevrabilitatea peste obstacole determină abilitatea utilizatorului de a depăşi obstacole precum terenul moale sau denivelările. Atunci când întâlneşte obstacole, utilizatorul riscă să se răstoarne spre înainte sau înapoi, sau să cadă din scaunul rulant (o cauză frecventă de răniri); în consecință este importantă luarea în considerare a stabilității atunci când se evaluează capacitatea scaunului rulant de a fi manevrat peste obstacole (consultați Tabelele 2.3 şi 2.4).

- **Manevrarea pe teren moale**, precum noroiul, nisipul, iarba sau zăpada, depinde de suprafața de contact a scaunului rulant cu solul şi de greutatea distribuită asupra roților. Tabelul 2.7 exemplifică soluții de îmbunătățire a manevrabilității pe teren moale, precum şi avantajele şi dezavantajele asociate acestora.

Tabelul 2.7. Obiectiv: îmbunătăţirea manevrabilităţii pe teren moale

Avantaje	Dezavantaje
Creşterea lăţimii, diametrului şi consistenţei roţilor pivotante pentru a creşte suprafaţa de contact şi a preveni astfel scufundarea scaunului rulant pe teren moale[a]	
▪ O roată lată cu sistem de prindere ridicat faţă de centrul roţii poate combina rezistenţa scăzută la rulare pe suprafeţe tari cu susţinere îmbunătăţită pe teren moale ▪ Reducerea greutăţii distribuite pe roata anterioară va reduce rezistenţa la rulare a acesteia, permiţând scaunului rulant să ruleze cu mai mare uşurinţă	▪ Creşterea suprafeţei de contact a roţii anterioare cu solul poate îngreuna întoarcerea, în special în spaţii înguste, unde întoarcerea se face lent
Creşterea lăţimii, diametrului şi consistenţei roţilor posterioare pentru a creşte suprafaţa de contact şi a preveni astfel scufundarea scaunului rulant pe teren moale[a]	
▪ Creşterea diametrului roţilor posterioare poate uşura rularea pe teren accidentat ▪ În multe regiuni cu resurse limitate sunt disponibile cauciucurile de bicicletă de 28 ţoli; cauciucurile de 26 ţoli sunt mai puţin disponibile iar cele de 24 de ţoli se găsesc destul de greu.	▪ Roţile posterioare mai late şi mai moi pot îngreuna întoarcerea, în special în spaţii înguste şi pentru întoarceri lente ▪ Roţile posterioare cu diametru mai mare îngreunează transportul scaunului rulant
Repoziţionarea roţii/roţilor pivotante spre înainte pentru a reduce greutatea distribuită pe roata/roţile pivotante mai mici şi pentru a reduce posibilitatea scufundării pe teren moale	
▪ Creşterea greutăţii utilizatorului distribuită pe roţile posterioare îmbunătăţeşte tracţiunea acestora şi permite manevrarea pe teren moale	▪ Lungimea totală a scaunului rulant este mai mare, făcând mai dificilă manevrarea în spaţii înguste
Consultaţi de asemenea Tabelul 2.4 pentru alte consecinţe	
Mutarea roţilor posterioare spre înainte faţă de poziţia utilizatorului pentru a reduce greutatea distribuită pe roata/roţile pivotante şi a diminua astfel posibilitatea scufundării pe teren moale	
▪ Creşterea greutăţii utilizatorului distribuită pe roţile posterioare îmbunătăţeşte tracţiunea acestora şi permite manevrarea pe teren moale ▪ Reduce tendinţa de coborâre pe planuri înclinate lateral, reducând astfel necesarul de energie pe care utilizatorul o va folosi pentru corectarea coborârii ▪ Conferă utilizatorului acces îmbunătăţit la inelul de antrenare şi mişcări de antrenare mai lungi, care uşurează acţiunea de antrenare a scaunului rulant şi diminuează presiunea exercitată asupra braţelor ▪ Uşurează realizarea echilibrului pe două roţi în vederea depăşirii obstacolelor ▪ Scaunul rulant este mai uşor de manevrat în spaţii înguste	▪ Reduce stabilitatea posterioară
Utilizarea roţilor posterioare cu proeminenţe, cum sunt cele ale cauciucurilor bicicletelor de teren, pentru a creşte tracţiunea pe teren moale şi a preveni alunecarea roţilor	
	▪ Proeminenţele de pe cauciucuri pot determina curbarea suplimentară a cauciucului şi creşterea rezistenţei la rulare ▪ Pe cauciucurile cu proeminenţe se va acumula mai mult noroi decât pe cele netede

[a] Utilizarea roților pivotante şi/sau a roților motoare mai mari pe un scaun rulant care nu este proiectat pentru a fi astfel utilizat poate determina modificarea unor performanțe funcționale importante, inclusiv unghiul şezutului, unghiul butucului pivotant şi înălțimea şezutului (centrul de greutate al utilizatorului).

- **Manevrarea peste obstacole**, cum ar fi denivelările, bordurile sau pietrele, depinde de mai mulți factori. Dimensiunea roții, distanța dintre aceasta şi centrul de greutate al utilizatorului şi elasticitatea roții pivotante au o influență importantă. Lovirea denivelărilor în viteză poate determina apariția jocului roții pivotante. Tabelul 2.8 prezintă modalități de îmbunătățire a manevrabilității pentru depăşirea obstacolelor şi avantajele respectiv dezavantajele asociate acestora.

Tabelul 2.8. Obiectiv: îmbunătăţirea manevrabilităţii peste obstacole

Avantaje	Dezavantaje
Reducerea distanţei între roţile pivotante şi centrul de greutate al utilizatorului	
Consultaţi Tabelul 2.4 pentru consecinţe	
Creşterea diametrului roţii pivotante	
Consultaţi Tabelul 2.7 pentru consecinţe	
Creşterea diametrului roţii posterioare	
Consultaţi Tabelul 2.7 pentru consecinţe	
Creşterea elasticităţii roţii pivotante	
	• O roată mai moale poate îngreuna întoarcerile, în special cele lente, executate în spaţii înguste • Roata pivotantă pneumatică poate fi dificil de reparat sau de înlocuit.

Notă: Deşi utilizatorii cu abilități de manevrare avansate pot compensa pentru lipsa de manevrabilitate a scaunului rulant peste obstacole prin schimbarea posturii corpului pentru a echilibra scaunul rulant, obstacolele nevăzute pot pune riscuri la adresa siguranței utilizatorului.

2.4.3 Eficiența antrenării

Eficiența antrenării este determinată de cantitatea de energie necesară utilizatorului pentru a antrena scaunul rulant pe o distanță dată. Scaunele rulante mai uşoare sunt în mod obişnuit mai uşor de antrenat, dar există o multitudine de factori şi caracteristici ale scaunului rulant care afectează dificultatea sau uşurința manevrării acestuia. Tabelul 2.9 oferă exemple de modalități de creştere a eficienței antrenării, precum şi avantajele şi dezavantajele asociate acestora.

Tabelul 2.9. Obiectiv: creşterea eficienţei antrenării

Avantaje	Dezavantaje
Mutarea roţilor posterioare spre înainte în relaţie cu poziţia utilizatorului	
Consultaţi Tabelul 2.7 pentru consecinţe	
Optimizarea lăţimii şezutului şi alinierea inelelor de antrenare cu linia umerilor	
▪ Utilizatorul nu va trebui să se întindă pentru a apuca inelele de antrenare	
Înclinarea roţilor posterioare	
▪ Aduce extremităţile inelelor de antrenare mai aproape de corp şi le aliniază cu mişcarea naturală de antrenare folosită de utilizator	
Consultaţi de asemenea Tabelul 2.5 pentru alte consecinţe	
Utilizarea unui scaun rulant echilibrat; scaunul rulant este în stare bună şi funcţionează bine	
Notă: dacă scaunul rulant are componente defecte sau echilibrate defectuos (ex. roţi neechilibrate, cadrul deformat, rulmenţi defecţi care cauzează frecare, roţi neparalele sau cauciucuri dezumflate), acesta opune rezistenţă la mişcare, determinând pierderea energiei folosite de utilizator pentru antrenare	
Pentru utilizare pe teren neted, folosiţi cauciucuri mai rigide	
▪ Cauciucurile rigide (care se deformează mai puţin) au rezistenţă mai redusă la rulare pe teren neted decât cauciucurile moi, în aceleaşi condiţii de utilizare ▪ Cauciucurile pline nu se vor dezumfla dacă sunt găurite	▪ Cauciucurile rigide/pline au capacităţi reduse de absorbţie a şocurilor ▪ Cauciucurile pline sunt dificil de reparat sau înlocuit (cu excepţia situaţiilor în care există o ofertă pentru astfel de componente)
Pentru utilizare pe suprafeţe denivelate (cum ar fi în aer liber) folosiţi cauciucuri care eliberează energie şi îşi reiau forma (cum ar fi cauciucurile pneumatice)	
▪ Cauciucurile care eliberează energie au rezistenţă mai redusă la rulare decât cele care disipează energie (adică se deformează dar îşi reiau forma mai lent, cum ar fi cauciucurile pline din spumă sau cu inserţii) ▪ Cauciucurile de bicicletă pneumatice sunt relativ uşor de reparat dacă există facilităţile corespunzătoare	▪ Proeminenţele, cum sunt cele întâlnite la cauciucurile bicicletelor de teren, cresc flexibilitatea cauciucului determinând creşterea rezistenţei la rulare. ▪ Cauciucurile pneumatice pentru bicicletă pot fi găurite
Pentru utilizare pe teren cu denivelări, folosiţi cauciucuri cu diametru mare, care prezintă rezistenţă la rulare mai mică decât cauciucurile din material similar cu diametru mai mic	

2.4.4 Alte caracteristici de performanță funcțională

Uşurința transferului în şi din scaunul rulant depinde de tehnica de transfer cea mai facilă pentru utilizator şi de caracteristicile structurale ale scaunului rulant care pot împiedică realizarea transferului. Tabelul 2.10 ilustrează modalități de uşurare a transferului şi avantajele respectiv dezavantajele asociate acestora.

Tabelul 2.10. Obiectiv: facilitarea transferurilor

Avantaje	Dezavantaje
Folosirea de reazemuri (suporturi pentru braţe) detaşabile sau pliabile	
▪ Utilizatorul are la dispoziţie mai mult spaţiu pentru a adopta o poziţie care uşurează transferul lateral în sau din scaunul rulant	▪ Componentele detaşabile se pot pierde ▪ Bucşele de fixare se pot îndoi sau defecta, făcând dificilă instalarea şi detaşarea suporturilor ▪ Mecanismele de fixare se pot defecta, ducând la situaţii periculoase atunci când asistentul personal ridică scaunul rulant şi utilizatorul pe trepte apucând de suportul de braţe.
Folosirea suporturilor pentru braţe fixe care nu depăşesc marginea frontală a şezutului	
▪ Îmbunătăţeşte confortul utilizatorului ▪ Facilitează transferul în vehicule înalte ▪ Conferă abilitatea de ridicare a corpului pentru reducerea greutăţii asupra zonelor sensibile la presiune în timpul perioadelor de şedere îndelungată în scaunul rulant	▪ Îngreunează transferurile
Folosirea suporturilor detaşabile pentru braţe	
▪ Facilitează transferul	▪ Componentele detaşabile se pot pierde sau defecta cu uşurinţă
Notă: Utilizatorii care realizează transferul spre lateral, pivotând şezutul faţă de poziţia genunchilor, trebuie să aibă la dispoziţie suficient spaţiu la marginea suprafeţei de şedere pentru a-şi putea muta corpul pentru a trece de suporturile laterale.	
Folosirea suporturilor detaşabile pentru picioare	
▪ Suporturile detaşabile pentru picioare permit utilizatorului să se apropie de suprafeţele pe care doreşte să se transfere ▪ Pentru transferurile din poziţia în picioare, este necesară folosirea suporturilor de picioare detaşabile sau pliabile care să poată fi îndepărtate la momentul transferului	▪ Componentele detaşabile se pot pierde ▪ Mecanismele de fixare se pot defecta, ducând la situaţii periculoase atunci când asistentul personal ridică scaunul rulant şi utilizatorul pe trepte apucând de suportul de picioare
Consultaţi de asemenea Tabelul 2.6 pentru alte consecinţe	
Folosirea pentru transferurile din poziţia în picioare, a unui şezut cu unghi de inclinaţie spre înapoi (unghi al şezutului) redus sau inexistent	
▪ Depinde de abilităţile de transfer ale utilizatorului	▪ Înclinaţia insuficientă spre înapoi a şezutului (unghiul şezutului) pot determina adoptarea unei posturi incorecte, ducând la apariţia escarelor la utilizatorii fără sensibilitate a şezutului ▪ *Notă*: înclinaţia excesivă va determina creşterea presiunii localizate pe şezut

	▪ Diminuarea înclinaţiei spre înapoi mută centrul de greutate al utilizatorului spre înainte, făcând scaunul rulant mai puţin stabil la înaintare ▪ În timpul unui impact, dacă scaunul rulant nu se răstoarnă înainte, unghiul şezutului şi materialul folosit (pentru şezut şi pernă) vor determina dacă utilizatorul va aluneca sau nu din scaun

Notă: Transferurile din şi într-un scaun rulant cu trei roți necesită o altă tehnică pentru a evita bara centrală frontală a cadrului. Într-un scaun rulant cu trei roți, utilizatorii se pot apropia de obiecte abordându-le dintr-un alt unghi.

Transportul scaunului rulant. Pentru călătoriile pe distanțe mari, de exemplu cu autobuzul, taxiul sau trenul, este importantă luarea în considerare a designului şi dimensiunii scaunului rulant şi a materialelor folosite pentru producerea acestuia. Greutatea este un factor crucial care influențează transportul scaunului rulant, iar greutatea este determinată de tipurile de componente utilizate (roți/cadre) şi de materialul din care sunt produse (ex. oțel/aliaj din aluminiu sau alt metal). Reducerea greutății afectează în mod direct durabilitatea şi costul scaunului rulant. Designul şi dimensiunea sunt la fel de importante, scaunele rulante cu spătar pliabil sau mai mici fiind mai uşor de transportat. Tabelul 2.11 ilustrează modalități de facilitare a transportului scaunului rulant şi avantajele respectiv dezavantajele asociate acestora.

Tabelul 2.11. Obiectiv: facilitarea transportului scaunului rulant

Avantaje	Dezavantaje
Reducerea greutăţii scaunului rulant	
▪ Este de ajutor utilizatorului şi membrilor familiei/asistentului personal ▪ Îmbunătăţeşte mobilitatea şi productivitatea	▪ Reduce durabilitatea
Incorporarea în cadru a mecanismelor de pliere (ex. cadru pliabil pe verticală, spătar rabatabil) pentru a face scaunul rulant mai compact în vederea transportului	
▪ Face scaunul rulant mai uşor de transportat	▪ Creşte greutatea scaunului rulant
Utilizarea componentelor demontabile (ex. roţi, suporturi pentru picioare, suporturi laterale pentru braţe) pentru a reduce greutatea şi dimensiunile în vederea ridicării, transportului şi depozitării	
▪ Reduce greutatea şi volumul ▪ Face scaunul rulant mai uşor de transportat	▪ Componentele detaşabile se pot pierde, îndoi sau defecta ▪ Axurile standard cu buton de deblocare rapidă nu sunt disponibile oriunde şi sunt mai scumpe decât axurile fixe ▪ Axul standard cu buton de deblocare rapidă are o durată de utilizare mai scurtă în condiţii dificile de utilizare, unde nisipul, praful şi umiditatea pot cauza defectarea mecanismului de blocare. Aceasta poate duce la alunecarea axului din bucşa de fixare şi la desprinderea roţii de scaunul rulant
Alţi factori	
	▪ Înclinaţia roţilor creşte lăţimea scaunului rulant pliat ▪ Scaunele rulante mai stabile datorită cadrului lung sunt mai dificil de transportat ▪ Cauciucurile cu proeminenţe de tip „bicicletă de teren” au tendinţa de a aduna mai mult noroi sau pământ decât cauciucurile netede, ceea ce poate determina reticenţa şoferilor de taxi sau pasagerilor autobuzelor

Fiabilitatea. Fiabilitatea unui scaun rulant este influențată de durabilitatea şi durata de viață utilă a scaunului rulant. În caz de defectare, frecvența şi dificultatea reparațiilor influențează de asemenea fiabilitatea unui anumit model de scaun rulant. Modalități de îmbunătățire a fiabilității unui scaun rulant includ:

- utilizarea unor materiale şi tehnologii mai bune la prețuri accesibile;
- mai puține componente detaşabile;
- utilizarea unui design ne-pliabil atunci când plierea nu este necesară;
- utilizarea unor materiale care pot fi reparate sau înlocuite local;
- service periodic, reparații şi întreținere; şi
- cunoaşterea de către utilizator a produsului şi modului de utilizare şi întreținere.

2.4.5 Evaluarea performanței funcționale

Se recomandă ca scaunul rulant să fie evaluat pe baza parametrilor de performanță funcțională şi ca rezultatele să fie puse la dispoziția utilizatorilor şi cumpărătorilor. Domeniile de performanță funcțională pe baza cărora trebuie evaluat scaunul rulant sunt:

- stabilitatea statică
- stabilitatea dinamică
- rezistența la rulare
- posibilitatea reparării/disponibilitatea componentelor
- dimensiunile, masa şi spațiul de întoarcere.

Testele şi tehnicile de raportare privind parametrii de stabilitate statică respectiv dimensiunile, masa şi spațiul de întoarcere sunt incluse în standardele ISO 7176-1, 7176-5 şi 7176-7.

2.5 Elemente de poziționare şi sprijin postural

Toate scaunele rulante oferă atât poziționare şi suport postural cât şi mobilitate. Suportul postural corespunzător este important pentru toți utilizatorii, dar în special pentru aceia a căror coloană vertebrală este instabilă sau care sunt predispuşi la deformări posturale secundare. Importanța poziționării şi suportului postural adecvat este demonstrată de diferența între a fi un utilizator activ şi membru independent al societății şi situația în care utilizatorul este în totalitate dependent şi este supus în permanență riscului rănirii grave sau chiar decesului.

Toate suprafețele de contact cu corpul oferă poziționare şi suport postural. Împreună, aceste componente ale scaunului rulant ajută utilizatorul să mențină o poziție confortabilă şi funcțională şi diminuează presiunea. Acestea sunt foarte importante pentru utilizatorii care au dificultăți legate de sensibilitatea la nivelul pielii. Zonele în care este cel mai probabil să apară probleme sunt ilustrate în Fig. 2.5 şi 2.6.

Fig. 2.5. Zone predispuse la sensibilitate datorită presiunii (vedere laterală)

Fig. 2.6. Zone predispuse la sensibilitate datorită presiunii (vedere posterioară)

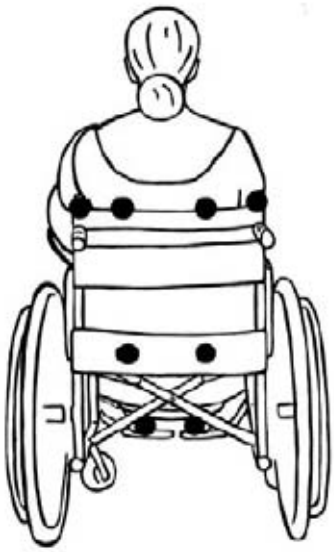

Recomandările expuse în Ilustrația 2.4 pot fi utilizate ca ghid în proiectarea şi selecția modelelor de scaune rulante standard. Acestea nu se referă la scaunele rulante care oferă posibilitatea unui nivel înalt de ajustare sau de adaptări personalizate pentru utilizatorii care necesită un suport postural complex.

Ilustraţia 2.4. Recomandări generale privind poziţionarea şi suportul postural

- Scaunul rulant şi perna trebuie să îndeplinească cerinţele de poziţionare şi suport postural ale utilizatorului. Acestea includ dimensiunea scaunului rulant, tipul de pernă folosit, şi ajustabilitatea şi factorii ergonomici ai scaunului rulant.
- Toate scaunele rulante trebuie furnizate împreună cu perna adecvată care să permită menţinerea sub control a riscului de dezvoltare a escarelor.
- Scaunul rulant trebuie evaluat pe baza parametrilor de poziţionare şi suport postural, iar rezultatele trebuie puse la dispoziţia utilizatorilor şi cumpărătorilor.
- Pernele trebuie evaluate şi clasificate pe baza gradului de confort, de diminuare a presiunii şi suport postural oferite, iar rezultatele trebuie puse la dispoziţia utilizatorilor şi cumpărătorilor.

2.5.1 Şezutul

Cele două tipuri de şezut cele mai des întâlnite sunt şezuturile pliabile (Fig. 2.7) şi şezuturile fixe (Fig. 2.8.). Şezuturile pliabile sunt produse din material flexibil, precum pânza sau vinilinul. Şezuturile fixe nu sunt flexibile şi sunt deseori produse din lemn, placă de metal sau plastic. Lista prezentată în Ilustrația 2.5 include recomandări pentru fiecare tip de şezut.

Ilustraţia 2.5. Recomandări privind şezutul scaunului rulant

- Şezutul scaunului rulant trebuie să aibă suprafaţa continuă fără fante care ar putea tăia sau agăţa pielea utilizatorului.
- Unghiul şezutului faţă de planul orizontal trebuie să fie între 0 şi 12 grade (cu porţiunea frontală mai sus decât porţiunea posterioară a şezutului)
- Şezutul trebuie să fie la acelaşi nivel de la o margine la cealaltă
- Trebuie să fie disponibile o serie de mărimi diferite care să corespundă unor dimensiuni diferite ale corpului
- Şezutul pliabil trebuie să fie proiectat din materiale care nu se întind în timp din cauza greutăţii utilizatorului
- Şezutul pliabil şi şezutul fix trebuie utilizate cu perne proiectate sau modificate pentru folosire pe şezut pliabil, respectiv fix (Fig. 2.9).

Fig. 2.7. Şezut pliabil

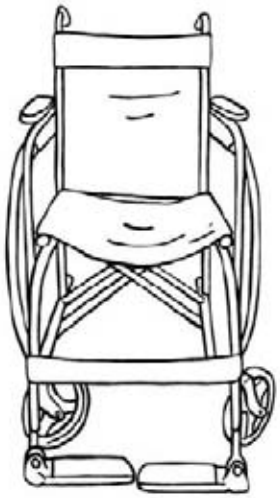

Fig. 2.8. Şezut fix

Fig. 2.9. Şezut cu pernă detaşabilă

Defectarea şezutului sau a pernei este o problemă des întâlnită. Şezuturile pliabile confecționate din materiale de calitate slabă sau materiale necorespunzătoare se vor întinde, vor atârna şi se vor rupe cu uşurință. Pernele pentru scaun rulant nu sunt proiectate pentru a fi utilizate pe astfel de şezuturi de calitate slabă sau din materiale inadecvate. Dacă sunt totuşi folosite în acest mod, utilizatorul va şedea pe o suprafață instabilă lipsită de proprietăți de diminuare a presiunii. Rezultatul poate fi ca utilizatorul să dezvolte escare sau să întrerupă folosirea scaunului rulant datorită disconfortului cauzat de acesta. Câteva soluții de design includ:

- Folosirea unui şezut pliabil ajustabil prin tensionare, confecționat cu curele şi din material rezistent la întindere; şi

- Confecționarea pernelor pentru diminuarea presiunii pentru scaunele rulante cu şezut pliabil astfel încât conturul suprafeței inferioare să se potrivească curburii şezutului.

Multe perne pot fi modificate cu uşurință pentru a fi utilizate pe un şezut pliabil prin tăierea marginii inferioare pe toată suprafața pernei pentru a se mula pe cadrul metalic care susține şezutul şi pe curbura materialului textil.

2.5.2 Perna

Perna necorespunzătoare este principala componentă a scaunului rulant responsabilă pentru apariția escarelor, rănilor severe şi chiar decesului prematur. Pernele pentru scaunul rulant sunt folosite din trei motive: confort, diminuarea presiunii şi suport postural. Folosirea unei perne confortabile îi va ajuta pe mulți dintre utilizatori să folosească scaunul rulant o perioadă mai îndelungată. Utilizatorii cu sensibilitate limitată sau fără sensibilitate la nivelul pielii se află întotdeauna în situație de risc de apariție a escarelor atunci când folosesc un scaun rulant fără o pernă corespunzătoare. Aceşti utilizatori trebuie să folosească o pernă specială pentru diminuarea presiunii care contribuie la reducerea acestui risc, după cum arată Fig. 2.10 şi Fig.2.11.

Fig. 2.10. Pernă pentru scaunul rulant

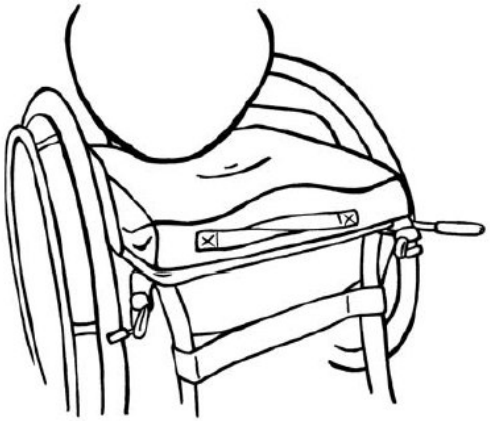

Fig. 2.11. Pernă pentru scaunul rulant

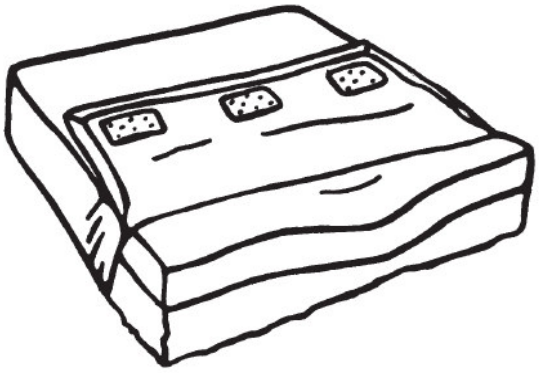

Mulți utilizatori necesită ajustări sau modificări ale pernelor care să le ofere suport postural sau diminuarea suplimentară a presiunii. Producătorii de scaune rulante trebuie fie să mențină un stoc adecvat cu diverse tipuri şi dimensiuni de perne, sau să aibă capacitatea de a produce şi modifica pernele în funcție de nevoi. Ilustrația 2.6 include recomandări privind pernele pentru scaune rulante.

Ilustraţia 2.6. Recomandări privind pernele

- Perna trebuie să poată fi detaşată de pe scaunul rulant
- Perna trebuie să fie uşor de curăţat folosind săpun şi apă.
- Perna trebuie să fie de dimensiuni corespunzătoare pentru a se potrivi bazei şezutului.
- Utilizatorului trebuie să i se indice modul corect de folosire a pernei şi de amplasare a acesteia pe şezutul scaunului rulant (care este faţa superioară şi care este cea frontală).
- Informaţiile privind utilizarea şi întreţinerea pernei trebuie să fie disponibile.

Pernele anti-escare (pentru diminuarea presiunii)

- Perna anti-escare trebuie să reducă presiunea în zonele cu risc crescut de apariţie a escarelor (cel mai frecvent la tuberozitatea ischiatică şi zona sacrală.
- Perna anti-escare trebuie să reducă acumularea de umiditate între pernă şi pielea utilizatorului.
- Utilizatorul trebuie să aibă la dispoziţie informaţii privind modul de utilizare şi întreţinere a pernei, durata de utilizare a acesteia, când să înlocuiască perna sau părţi ale acesteia, şi privind orice riscuri specifice utilizării acesteia.
- Perna şi materialul utilizat pentru realizarea husei nu trebuie să contribuie la apariţia escarelor prin reducerea eficienţei pernei în ceea ce priveşte distribuirea presiunii pe toată suprafaţa şezutului.
- Pernele anti-escare trebuie să îşi păstreze proprietăţile de diminuare a presiunii în condiţiile de climă pentru care au fost proiectate.

2.5.3 Spătarul

Spătarul îi oferă utilizatorului sprijinul postural necesar. Acesta trebuie să fie disponibil în diferite dimensiuni, dar este de obicei disponibil în cele 2 mărimi prezentate în Fig. 2.12 şi Fig. 2.13. Unii utilizatori au nevoie de sprijin suplimentar față de alții. În cazul altor utilizatori, spătarul înalt poate reduce abilitatea de a se deplasa eficient. Spătarele pot fi de asemenea pliabile sau fixe, cu pernă de spumă şi tapițerie. Ilustrația 2.7 oferă recomandări privind spătarul scaunului rulant.

Fig. 2.12. Spătar jos	**Fig. 2.13. Spătar înalt**	**Ilustraţia 2.7** **Recomandări pentru spătar**
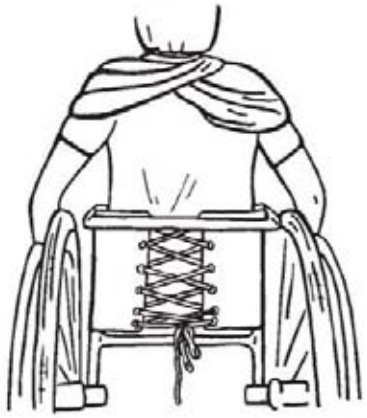	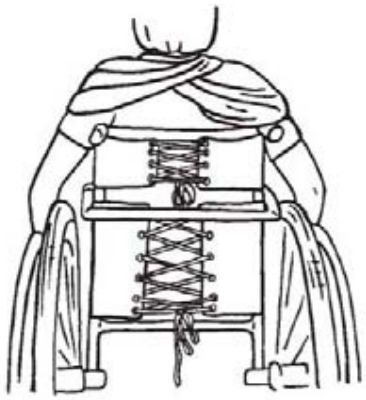	▪ Unghiul dintre şezut şi spătar trebuie să aibă între 80 şi 100 de grade. ▪ Trebuie să fie disponibile mai multe dimensiuni ale spătarului ▪ Spătarul trebuie să sprijine curbura normală a coloanei vertebrale. Mijlocul spatelui trebuie să se poată sprijini mai în spate decât partea posterioară a pelvisului.

2.5.4 Suportul pentru picioare

Suportul pentru picioare oferă utilizatorului sprijin pentru picior şi gambă. Suportul pentru picioare trebuie să fie ajustat pentru fiecare utilizator în parte. Dacă este poziționat corect, suportul pentru tălpi reduce presiunea asupra şezutului şi ajută utilizatorul să adopte o poziție sănătoasă. Suportul pentru picioare poate să includă şi o faşă pentru gambă care ajută la menținerea tălpii pe suport. Suportul pentru picioare trebuie poziționat la o înălțime suficientă față de sol pentru a preveni frecarea acestuia de sol atunci când întâlneşte obstacole, sau agățarea şi răsturnarea scaunului rulant pe suprafețe accidentate. Înălțimea suportului pentru picioare trebuie să poată fi ajustată. Suportul trebuie să fie suficient de lung şi de lat pentru a sprijini laba piciorului fără să creeze dificultăți la deplasare sau atunci când este pliat. Pentru alți factori ce influențează performanțele acestei componente consultați Tabelul 2.10.

2.5.5 Suporturile pentru brațe

Utilizatorii trebuie să folosească aceste suporturi doar pentru sprijin postural temporar. Dacă utilizatorul necesită sprijin suplimentar, se recomandă utilizarea altor opțiuni care să permită eliberarea brațelor pentru utilizare în alte activități cum ar fi antrenarea scaunului rulant. Suporturile laterale sunt de ajutor la transferul în şi din scaunul rulant, putând fi utilizate de exemplu pentru ridicarea prin sprijinirea pe acestea (Fig. 2.14).

Fig. 2.14. Suporturi joase pentru brațe

Multor utilizatori le este mai uşor să se transfere în şi din scaunul rulant dacă suporturile pentru brațe sunt “joase” (urmează îndeaproape profilul roții posterioare) sau detaşabile (Fig. 2.15.). Cu alte cuvinte, suporturile pentru brațe trebuie să fie detaşabile, pliabile sau joase pentru a facilita transferul în şi din scaunul rulant. Pentru alți factori ce influențează performanțele acestei componente consultați Tabelul 2.10.

Fig. 2.15. Transfer facil

2.5.6 Roțile posterioare

Roata posterioară trebuie să fie astfel poziționată încât să permită utilizatorului să dezvolte cea mai bună mişcare de antrenare posibilă şi să îi asigure echilibrul în condiții de siguranță ținând cont de nivelul de abilități şi deprinderi. Poziționarea roții posterioare trebuie să permită utilizatorului să dezvolte o mişcare de antrenare eficientă şi să îi ofere acestuia stabilitatea necesară.

2.5.7 Evaluarea elementelor de poziționare şi suport postural

Se recomandă ca scaunele rulante şi pernele să fie evaluate pe baza unor indicatori de performanță privind poziționarea şi suportul postural, şi ca rezultatele evaluării să fie disponibile utilizatorilor şi cumpărătorilor. Domeniile în care trebuie evaluate şi clasificate scaunele rulante şi pernele sunt:

- dimensiunea şi posibilitatea ajustării şezutului
- tipul şi caracteristicile pernei.

Testele şi tehnicile de raportare asupra dimensiunilor şezutului şi caracteristicilor pernei sunt incluse în standardele ISO 7176-7 şi 16840-2 *(5)*.

2.6 Rezistență, durabilitate şi siguranță

Obiectivul acestei secțiuni este să contribuie la definirea a ceea ce înseamnă un scaun rulant sigur şi a modului de evaluare şi raportare asupra acestor atribute către grupurile interesate (consultați Ilustrația 2.8). Atunci când scaunul rulant se defectează, utilizatorul nu numai că riscă să se rănească, dar nu se va mai putea deplasa şi nu va putea participa la activități până când scaunul rulant nu va fi reparat sau înlocuit.

Pe lângă contribuția la asigurarea unor scaune rulante sigure şi eficiente, evaluarea rezistenței şi durabilității este o modalitate de a strânge informații care pot fi de folos altor grupuri interesate – utilizatori, designeri, distribuitori, producători şi organizații finanțatoare. Menținerea unei documentații clare privind rezultatele testelor de rezistență şi durabilitate va contribui şi la progrese în domeniul proiectării scaunelor rulante în special privind calitatea şi eficiența acestora.

Ilustraţia 2.8. Recomandări privind rezistenţa, durabilitatea şi siguranţa

- Toate scaunele rulante trebuie să îndeplinească cerinţele utilizatorilor de rezistenţă, durabilitate şi siguranţă în mediul în care vor fi utilizate
- Se recomandă ca fiecare ţară să dezvolte propriile standarde privind scaunele rulante pentru a asigura un nivel rezonabil de calitate, de exemplu pornind de la standardele ISO 7176. În dezvoltarea standardelor naţionale, este important de luat în considerare greutatea şi dimensiunile utilizatorilor, modul general de folosire, echipamentele de testare disponibile şi tehnologia disponibilă pentru producţia scaunelor rulante. Standardele agreate trebuie puse la dispoziţia producătorilor, cumpărătorilor şi utilizatorilor şi trebuie revizuite periodic.
- Toate scaunele rulante trebuie evaluate pe baza cerinţelor de rezistenţă, durabilitate şi siguranţă agreate în ţara respectivă, iar rezultatele trebuie puse la dispoziţia utilizatorilor şi cumpărătorilor.

2.6.1 Cerințe

Scaunul rulant trebuie să fie suficient de rezistent şi durabil pentru a face față uzurii impuse de utilizare, şi pentru a oferi siguranță utilizatorului. Uzura se datorează:

- forțelor statice
- impactului
- uzurii prin solicitare repetată datorată utilizării.

Pentru a asigura rezistența şi durabilitatea scaunului rulant poate fi creat un dispozitiv de testare simplu, precum cel exemplificat în Fig. 2.16. Caracterul inflamabil, eficiența frânelor şi siguranța suprafețelor scaunului rulant pot afecta de asemenea siguranța utilizatorului.

Fig. 2.16. Dispozitiv de testare

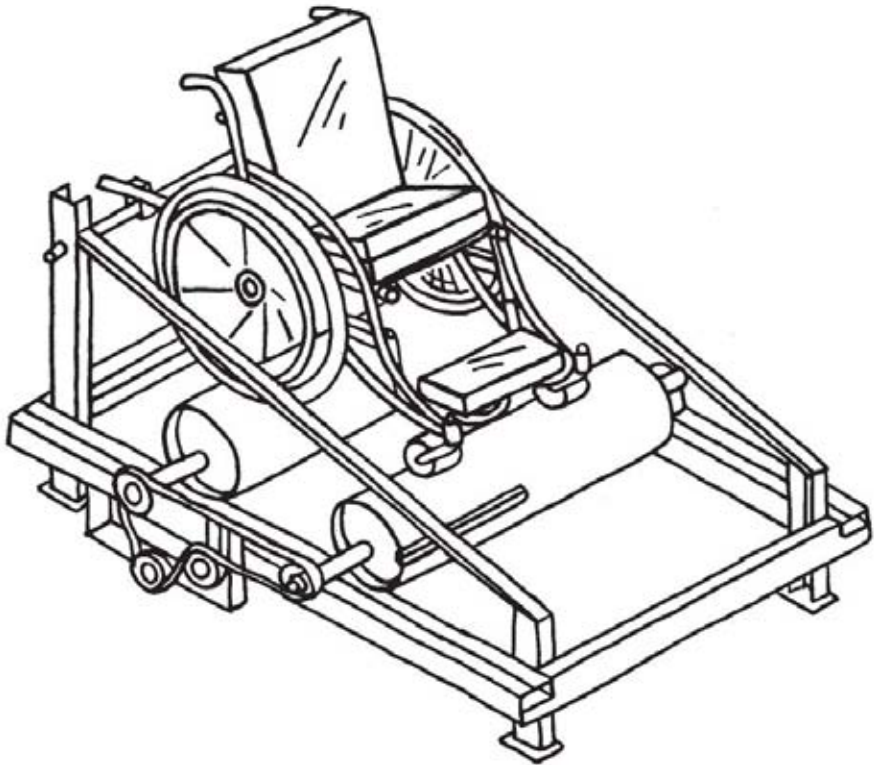

Tabelul 2.12 exemplifică modalități de utilizare a scaunului rulant şi cerințele corespunzătoare privind rezistența şi durabilitatea fiecărei componente.

Tabelul 2.12. Utilizări ale scaunului rulant şi cerinţele de rezistenţă şi durabilitate asociate

Componenta	Nevoia de rezistenţă, durabilitate şi siguranţă
Suportul pentru picioare	Suportul pentru picioare trebuie să se poată plia aplicând o forţă rezonabilă
	Suportul pentru picioare nu trebuie să se rupă sau să se îndoaie în timpul ridicării utilizatorului şi scaunului rulant.
	Suportul pentru picioare nu trebuie să se rupă sau să se îndoaie atunci când este încărcat cu pasageri sau greutăţi suplimentare.
	Suportul pentru picioare nu trebuie să se rupă sau să se îndoaie când se loveşte de obstacole precum un perete sau o bordură.
Frâna	Frânele trebuie să oprească scaunul rulant din alunecare pe plan înclinat.
	Frânele nu trebuie să se deblocheze brusc în timpul utilizării.
Suportul pentru braţe	Suportul pentru braţe trebuie să poată fi demontat aplicând o forţă rezonabilă
	Suportul pentru braţe nu trebuie să se rupă sau să se îndoaie sub greutatea utilizatorului.
	Suportul pentru braţe nu trebuie să se rupă sau să se îndoaie în timpul ridicării utilizatorului şi scaunului rulant.
Mânerele spătarului	Mânerele nu trebuie să se rupă sau să se îndoaie în timpul ridicării utilizatorului şi scaunului rulant.
	Cauciucul aderent nu trebuie să alunece de pe mâner când utilizatorul primeşte asistenţă pentru urcarea treptelor sau bordurilor.
Cadrul	Cadrul nu trebuie să se rupă când scaunul este utilizat pe teren accidentat.
Spătarul şi şezutul	Spătarul, şezutul şi cadrul nu trebuie să se rupă sau să se îndoaie în timpul transferului sau al utilizării pe teren accidentat.
Roata şi axul posterior	Cadrul, roţile sau axurile nu trebuie să se rupă sau să se îndoaie atunci când utilizatorul depăşeşte o bordură obişnuită.
	Roţile, axurile sau dispozitivele de montare a roţilor nu trebuie să se rupă sau să se îndoaie atunci când utilizatorul coboară o bordură prin înclinarea scaunului rulant.
	Axurile sau dispozitivele de montare a roţilor nu trebuie să se rupă sau să se îndoaie atunci când sunt supuse unor forţe obişnuite.
Ansamblul pivotant	Acesta nu trebuie să cedeze dacă roata pivotanta loveşte un obstacol (ex. bordura)
Generale	Suprafeţele scaunului rulant nu trebuie să aibă margini sau extremităţi ascuţite, sau care pot răni.
	Scaunul rulant trebuie să nu fie inflamabil – nu trebuie folosite materiale uşor combustibile.
	Scaunul rulant trebuie dotat pe partea anterioară şi posterioară cu folie reflectorizantă sau cu alte dotări de semnalizare rutieră.
Diverse	Barele pentru înclinarea scaunului spre spate nu trebuie să se rupă atunci când asistentul personal le foloseşte pentru a înclina scaunul rulant.
	Mânerele spătarului nu trebuie să se rupă sau să se îndoaie dacă lovesc un obiect.
	Scaunul rulant nu trebuie să se defecteze în cădere sau dacă este scăpat la încărcarea sau descărcarea dintr-un vehicul.
Test de uzură	Scaunul rulant nu trebuie să se defecteze la utilizare normală.

2.6.2 Evaluarea rezistenței, durabilității şi siguranței

Se recomandă evaluarea tuturor scaunelor rulante privind rezistența, durabilitatea şi siguranța şi punerea la dispoziție a rezultatelor tuturor utilizatorilor şi cumpărătorilor. Testele şi tehnicile de raportare privind rezistența statică, rezistența la impact, durabilitatea şi eficiența frânelor sunt descrise în standardele ISO 7176-8, 7176-3 şi 7176-16 *(6)*.

Teste naționale. Se recomandă ca testarea să se realizeze pe baza standardelor naționale privind scaunele rulante, şi să fie accesibilă tuturor producătorilor şi furnizorilor. O metodă de a face testarea accesibilă este utilizarea unor metode de testare simple şi necostisitoare.

Teste de uzură. Testarea privind uzura este esențială pentru asigurarea rezistenței şi siguranței scaunului rulant. Acolo unde acest tip de testare nu se poate realiza, este deosebit de importantă realizarea şi monitorizarea îndeaproape a testării de către utilizatori, precum şi monitorizarea pe termen lung pentru evaluarea siguranței, rezistenței şi durabilității.

Chiar şi în cazul în care se realizează testarea privind uzura trebuie avut în vedere faptul că echipamentele de testare şi seturile de standarde prevăzute nu reflectă în totalitate sarcinile reale la care va fi supus scaunul rulant de-a lungul perioadei de utilizare. Monitorizarea utilizării scaunului rulant pe teren va contribui la determinarea durabilității şi performanței reale a acestuia în timp.

Testarea de mediu. Testele în atelier nu supun scaunul rulant condițiilor de mediu cărora le va fi supus în timpul utilizării. Multe scaune rulante se defectează datorită rulmenților încărcați sau uzați, cadrelor sau bucşelor ruginite etc. De aceea, monitorizarea pe termen lung a utilizatorilor este de mare importanță.

2.7 Testarea de către utilizatori şi monitorizarea

Testarea de către utilizatori. Acest tip de teste sunt realizate după testarea în atelier pentru a oferi informații privind durabilitatea, eficiența şi performanțele funcționale ale unui scaun rulant în contextul şi mediul în care urmează să fie folosit. Testarea de către utilizatori implică selecția utilizatorilor care sunt de acord să folosească pentru o perioadă de timp scaunul rulant înainte ca acesta să fie produs sau distribuit în masă. Utilizatorii furnizează opinii şi sugestii la intervale de timp prestabilite în timpul testării, răspunzând unor întrebări concrete privind performanțele scaunului rulant. Pot fi de asemenea folosite focus grupurile pentru a asigura colectarea cât mai multor informații despre scaunul rulant.

Dacă testarea de către utilizatori indică faptul că este posibilă apariția unor defecțiuni, este necesară realizarea unor modificări de design sau identificarea unui alt model de scaun rulant, iar testarea trebuie reluată. În cazul producției, dacă sunt necesare modificări semnificative de proiectare, trebuie reluate testele privind rezistența şi durabilitatea, urmate de noi testări de către utilizatori. Dacă sunt necesare doar modificări minore, se poate renunța la testele de rezistență şi durabilitate şi relua doar testările de către utilizatori.

Monitorizarea pe termen lung. După ce testele în atelier şi cele realizate de utilizatori demonstrează că design-ul scaunului rulant este sigur şi eficient, scaunul rulant va intra în producție fiind apoi trimis către serviciile de scaune rulante pentru distribuție. Un set de scaune rulante trebuie monitorizat în timp. Aceasta se poate face, de exemplu, contactând o parte din utilizatori la interval de şase luni, un an şi trei ani după primirea scaunului rulant pentru a identifica defecțiunile survenite, cerințele de întreținere şi opinia lor privind performantele funcționale ale scaunului rulant.

Ilustrația 2.9 prezintă recomandări privind testarea de către utilizatori şi monitorizarea pe termen lung.

Ilustraţia 2.9. Recomandări privind testarea de către utilizatori şi monitorizarea

- Scaunele rulante trebuie testate de utilizatori în contextul şi mediul în care vor fi utilizate, înainte ca acestea să fie distribuite furnizorilor de servicii sau utilizatorilor (înainte de producţie sau distribuţie în masă) *(7, 8)*.
- Este necesară realizarea de studii de monitorizare pe termen lung pentru a asigura siguranţa şi eficienţa scaunului rulant pentru durate lungi de utilizare *(9)*.

Sumar

Se recomandă ca guvernele să dezvolte şi să adopte standarde naționale pentru scaunele rulante care să asigure un nivel de bază al calității scaunelor rulante, spre exemplu pornind de la seria de standarde pentru scaunele rulante ISO 7176.

- Se recomandă ca standardele naționale privind scaunele rulante să se aplice tuturor scaunelor rulante distribuite în țara respectivă, fie că sunt produse aici sau importate.
- Criteriile generale de design trebuie să includă sănătatea şi siguranța, rezistența şi durabilitatea, adecvarea pentru utilizare şi metodele de producție.
- Proiectele de scaune rulante trebuie evaluate în trei domenii: performanțe funcționale; poziționare şi suport postural; şi rezistență, durabilitate şi siguranță.
- Rezultatele evaluării şi testării scaunelor rulante trebuie să fie disponibile utilizatorilor şi cumpărătorilor.
- Pentru a hotărî dacă scaunele rulante vor fi obținute prin producție locală sau din import trebuie luați în considerare mai mulți factori.
- Scaunele rulante şi componentele de schimb trebuie să fie disponibile, accesibile şi la un preț rezonabil.

Referințe

1. ISO 7176-24:2004. *Wheelchairs – Part 24: Requirements and test methods for user-operated stair-climbing devices* (*Standarde şi metode de testare pentru echipamente de urcare a scărilor manevrate de utilizator)*. Geneva, International Organization for Standardization (Organizaţia Internaţională de Standardizare), 2004 (http://www.iso.org/iso/iso_catalogue/catalogue_tc/catalogue_detail.htm?csnumber=31276, consultat la 9 Martie 2008).
2. Chan SC, Chan AP. User satisfaction, community participation and quality of life among Chinese wheelchair users with spinal cord injury: a preliminary study. (Satisfacţia, participarea în comunitate şi calitatea vieţii utilizatorilor de scaune rulante chinezi cu traumatism de coloană vertebrală: studiu preliminar). *Occupational Therapy International*, 2007, 14:123–143.
3. Krizack, M. The importance of user choice for cost-effective wheelchair provision in low-income countries. (Importanţa posibilităţii utilizatorului de a face propriile alegeri pentru furnizarea cost-eficientă a scaunelor rulante în ţările sărace). În: *Proceedings, 12th World Congress of the International Society for Prosthetics and Orthotics (Lucrările celui de-al 12-lea Congres al Societăţii Internaţionale de Protezare şi Ortezare), Vancouver, 29 July – 3 August 2007*. Copenhaga, Organizaţia Internaţională de Protezare şi Ortezare, 2007.
4. Kirby RL, Ackroyd-Stolarz SA. Wheelchair safety – adverse reports to the United States Food and Drug Administration. (Siguranţa scaunului rulant – rapoarte negative înaintate Administraţiei pentru Alimentaţie şi Medicamente din Statele Unite). *American Journal of Physical Medicine & Rehabilitation*, 1995, 74:308–312.
5. ISO 7176-7:1998. Wheelchairs – Part 7: *Measurement of seating and wheel dimensions* (Scaune rulante – Partea 7: *Măsurarea dimensiunilor şezutului şi roţii)*. Geneva, International Organization for Standardization, 1998 (http://www.iso.org/iso/iso_catalogue/ catalogue_tc/catalogue_detail.htm?csnumber=13783, consultat la 9 Martie 2008).
6. ISO 7176-8:1998. Wheelchairs – *Part 8: Requirements and test methods for static, impact and fatigue strengths* (Scaune rulante – Partea 8: *Standarde şi metode de testare pentru rezistenţă statică, rezistenţă la impact şi la uzură)*. Geneva, International Organization for Standardization, 1998 (http://www.iso.org/iso/iso_catalogue/catalogue_tc/catalogue_detail.htm?csnumber=13784, consultat la 9 Martie 2008).
7. Armstrong W et al. Evaluation of CIR-Whirlwind Wheelchair and service provision in Afghanistan. (Evaluarea Scaunului rulant şi serviciilor CIR-Whirlwind în Afganistan). *Disability and Rehabilitation*, 2007, 29:935–948.
8. Pearlman J et al. Lower-limb prostheses and wheelchairs in low-income countries: an overview. (Protezele de membru inferior şi scaunele rulante în ţările sărace: prezentare de ansamblu). *IEEE Engineering in Medicine and Biology Magazine*, 2008 (in curs de tiparire).
9. Reisinger KD et al. Whirlwind Wheelchair in Afghanistan: nine-month follow-up. (Scaunul rulant Whirlwind în Afganistan: monitorizare la şase luni). În: *Proceedings, 12th World Congress of the International Society for Prosthetics and Orthotics, Vancouver, 29 July – 3 August 2007*. (Lucrările celui de-al 12-lea Congres Mondial al Societăţii Internaţionale de Protezare şi Ortezare). Copenhaga, International Society for Prosthetics and Orthotics, 2007.

3 FURNIZAREA SERVICIILOR

… pentru a asigura accesul utilizatorilor la scaune rulante corespunzătoare

Recomandările privind furnizarea serviciilor:

- propun strategii de introducere a serviciilor de furnizare a scaunelor rulante;
- descriu serviciile de bază în domeniul furnizării scaunelor rulante;
- oferă recomandări practice;
- propun roluri pentru specialiştii implicați; şi
- includ sugestii privind monitorizarea şi evaluarea.

Ilustraţia 3.1.

Scaunele rulante schimbă vieți …

Mărturia unui utilizator din România

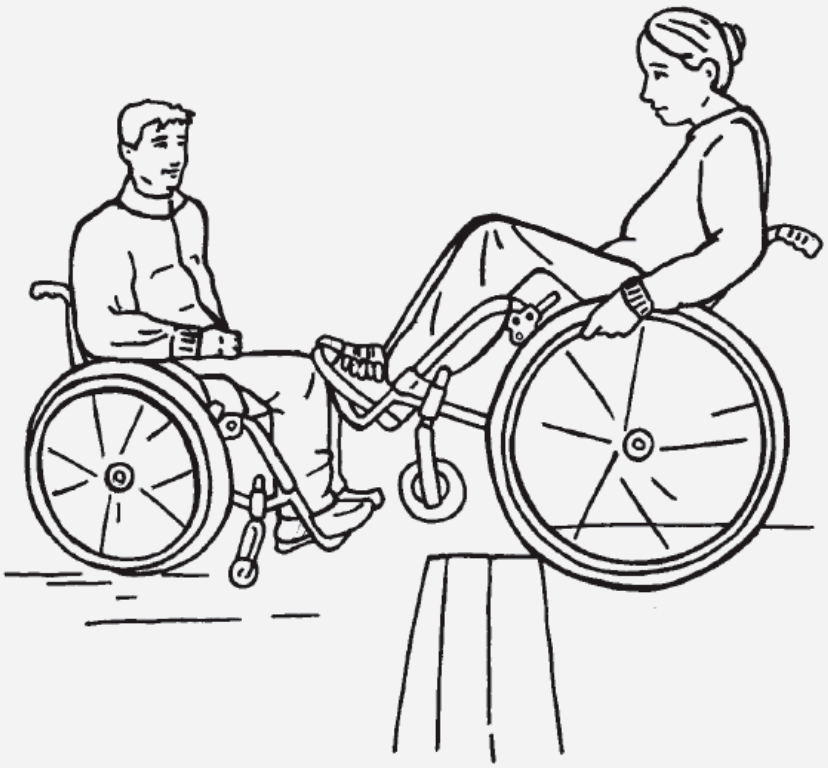

Ciprian are 25 de ani şi locuieşte la Sfântu Gheorghe. Acum trei ani el a devenit paraplegic după ce a căzut de pe un acoperiş în timp ce lucra. După accident Ciprian şi-a pierdut orice speranţă că ar putea avea din nou o viaţă normală. Totuşi, la câtva timp după accident, a auzit despre o organizaţie neguvernamentală locală care oferea sprijin persoanelor care utilizează scaune rulante. Prin intermediul serviciului de scaune rulante al organizaţiei respective, Ciprian a primit un scaun rulant activ personalizat. El a fost invitat şi să participe la o tabără de instruire pentru viaţă independentă.

„Odată ajuns acolo mi-am dat seama că pot să fiu independent. Datorită participării la instruire, am învăţat să îmi folosesc scaunul rulant. Acolo am avut totodată ocazia să vorbesc cu alte persoane aflate în aceeaşi situaţie. La sfârşitul taberei, organizatorii m-au invitat să devin instructor. Bineînţeles că m-am bucurat foarte mult de ocazia oferită. Am început lucrul ca instructor în ianuarie 2006.

Datorită scaunului rulant şi instruirii primite, mi-am redobândit independenţa pe care credeam că am pierdut-o datorită accidentului. Pe lângă munca de instructor, am început să particip în competiţii sportive în scaun rulant. Munca pentru persoanele cu dizabilităţi mă face să mă simt din nou util şi mă ajută să am o viaţă normală după toate dificultăţile şi problemele pe care le-am avut din cauza accidentului”.

3.1 Introducere

Obiectiv şi rezultate

Obiectivul recomandărilor privind furnizarea serviciilor este de a îmbunătăți calitatea serviciilor prin intermediul cărora utilizatorii primesc scaune rulante şi de a asigura faptul că aceştia primesc scaune rulante corespunzătoare.

Punerea în aplicare a recomandărilor din acest capitol va contribui la:

- creşterea numărului de servicii de scaune rulante;
- mai buna cunoaştere de către specialiştii din sănătate şi servicii sociale a procesului de furnizare a scaunelor rulante;
- îmbunătățirea calității serviciilor oferite de programele de scaune rulante existente;
- creşterea numărului de scaune rulante corespunzătoare furnizate utilizatorilor;
- creşterea numărului de utilizatori care pot lua decizii în cunoştință de cauză privind scaunul rulant cel mai potrivit pentru ei;
- creşterea numărului de utilizatori şi asistenți personali instruiți privind utilizarea şi întreținerea scaunului rulant şi menținerea sănătății în scaunul rulant;
- crearea de legături între utilizatori şi producători, care să contribuie la informarea producătorilor privind calitatea scaunelor rulante pe care le produc şi
- eforturi coordonate privind planificarea, implementarea şi sprijinirea distribuției de scaune rulante de către grupurile interesate.

Ce este serviciul de scaune rulante?

Furnizarea unui scaun rulant corespunzător este crucială pentru recuperarea persoanei cu dizabilități motorii. Este important ca scaunul rulant să aibă dimensiunile corespunzătoare şi să satisfacă în cât mai mare măsură nevoile fizice, funcționale şi de mediu ale utilizatorului *(1)*. Aceasta necesită o abordare care răspunde unor nevoi individuale. O modalitate eficientă de a satisface nevoile fiecărei persoane este promovarea distribuției scaunelor rulante prin intermediul unor servicii specializate.

Serviciile de scaune rulante oferă cadrul pentru evaluarea nevoilor individuale ale utilizatorilor, contribuie la alegerea scaunului rulant corespunzător, instruieşte utilizatorii şi asistenții personali şi oferă sprijin permanent şi recomandări către alte servicii necesare persoanelor cu dizabilități.

- **Evaluarea**. Acesta este un proces de consultare reciprocă între persoana cu dizabilități şi specialiştii serviciului, cu scopul de a sprijini utilizatorul în alegerea echipamentului adecvat. Rezultatul este deseori o recomandare care detaliază caracteristicile scaunului rulant care sunt cele mai potrivite pentru persoana respectivă.
- **Livrarea**. În urma evaluării, serviciul de scaune rulante furnizează echipamentul corespunzător. Aceasta include comanda, asamblarea dacă este necesară şi adaptarea echipamentului.
- **Instruirea**. Pentru a permite utilizatorilor să maximizeze beneficiile aduse de scaunul rulant, serviciile trebuie să le ofere acestora şi asistenților personali instruire privind întreținerea scaunului rulant şi modalitățile de utilizare eficientă a acestuia.

- **Servicii suport**. Serviciul le oferă tuturor utilizatorilor servicii permanente de suport clinic şi tehnic. Acestea includ informații elementare despre îngrijirea sănătății, în special pentru prevenirea escarelor şi deformărilor sau complicațiilor suplimentare, precum şi servicii de monitorizare şi reparații.
- **Recomandări**. Atunci când este cazul, serviciul va recomanda utilizatorilor alte servicii care le pot fi de folos, cum ar fi kinetoterapia, instruirea pentru viață independentă şi formarea profesională.

Pe lângă elementele principale enumerate anterior, furnizorii de servicii de scaune rulante joacă de asemenea un rol important în:

- ***conştientizare***: diseminarea informațiilor de bază privind nevoia şi beneficiile utilizării scaunului rulant (aceasta poate fi realizată şi de specialiştii din serviciile comunitare de recuperare, sănătate şi educație, precum şi de organizațiile persoanelor cu dizabilități); şi convingerea factorilor de decizie politică privind beneficiile investițiilor în furnizarea de scaune rulante față de promovarea situației de dependență a persoanelor cu dizabilități de programele caritabile;
- ***identificare***: utilizarea unui instrument de selecție pentru identificarea beneficiarilor care pot beneficia de serviciile existente;
- ***conştientizare privind rețelele de recomandare şi distribuție***: promovarea rolului scaunelor rulante, inclusiv participarea la activități de educare a rețelelor care pot face trimiteri către serviciile de scaune rulante, şi la activități de conştientizare a furnizorilor şi organizațiilor finanțatoare privind rolul şi importanța serviciilor de scaune rulante;
- ***sustenabilitate***: dezvoltarea unor soluții financiare sustenabile pentru continuarea furnizării echipamentelor de mobilitate prin intermediul serviciilor de scaune rulante;
- ***instruire***: furnizarea şi sprijinirea instruirii specialiştilor serviciilor de scaune rulante;
- ***standarde***: ridicarea standardelor de referință privind scaunele rulante în țară sau regiune prin informare privind disponibilitatea scaunelor rulante şi advocacy pentru îmbunătățirea calității scaunelor rulante şi creşterea varietății acestora; şi
- ***accesibilitate***: sprijinirea sau facilitarea realizării adaptării locuințelor (inclusiv toalete, mobilier şi echipamente), a clădirilor şi spațiilor publice şi militarea pentru un mediu incluziv, lipsit de bariere arhitecturale.

Strategii

Furnizarea scaunelor rulante necesită planificarea şi managementul atent al resurselor. De aici rezultă câteva strategii care pot fi folosite pentru a inița şi dezvolta serviciile de scaune rulante.

Furnizarea scaunelor rulante împreună cu alte servicii

Există diferite metode de furnizare a scaunelor rulante care sunt adaptate contextelor diferite în care trăiesc utilizatorii (consultați Secțiunile 1.7 şi 2.3). Oricare este metoda sau structura aleasă, este important ca aceasta să includă livrarea serviciilor de scaune rulante esențiale *(2,3)*.

Implicarea personalului existent

Nu este obligatorie crearea unei noi profesii pentru furnizarea scaunelor rulante. Cu instruire suplimentară, mulți specialişti din domeniul sănătății şi recuperării pot prelua

îndatoririle necesare furnizării serviciilor de scaune rulante de bază. De exemplu, mediatorii sanitari, lucrătorii comunitari din domeniul recuperării fizice, asistentele medicale, kinetoterapeutii, specialiştii de ortezare şi protezare, pot fi instruiți pentru a îndeplini rolul de clinician în serviciile de scaune rulante. Similar, cu instruire suplimentară, meseriaşi pricepuți, mecanici şi tehnicieni de ortezare şi protezare pot îndeplini rolul de tehnician de scaune rulante.

Soluționarea nevoilor utilizatorilor la nivelul comunității

Unele etape ale furnizării scaunelor rulante pot fi realizate la nivel de comunitate, prin intermediul unei rețele de organizații comunitare (de exemplu, programe de recuperare şi îngrijirea sănătății) cu sprijinul unui centru local de servicii de scaune rulante. Angajații programelor din comunitățile locale pot fi instruiți de specialiştii serviciilor de scaune rulante privind elementele de bază ale furnizării scaunelor rulante. Această abordare este potrivită în special utilizatorilor care au nevoie de un scaun rulant de bază, fără modificări, suport postural sau îngrijire pentru prevenirea escarelor.

Utilizatorii cu nevoi mai complexe vor avea nevoie de abilitățile unor specialişti cu nivel mai ridicat de instruire decât cel prezent la nivelul comunităților locale. Această nevoie poate fi soluționată prin serviciile comunitare coordonate de un centru de servicii specializat. Dacă nu există centre comunitare de servicii, aceşti utilizatori vor fi obligați să călătorească până la centrul specializat. Totuşi, dacă primesc un scaun rulant corespunzător, ei vor putea fi sprijiniți de specialişti din comunitatea locală.

Un serviciu de scaune rulante se poate baza pe abilitățile, tehnologiile şi capacitățile existente în industriile locale. Spre exemplu, atelierele de reparații de biciclete pot să repare şi scaune rulante, iar producătorii de mobilier pe structură metalică dețin abilitățile şi cunoştințele necesare producției de scaune rulante.

Tabelul 3.1 oferă un rezumat al abordării duale a furnizării scaunelor rulante. Acesta ilustrează un posibil model care conectează centrul specializat de servicii de scaune rulante cu o serie de servicii comunitare de scaune rulante.

Pentru a oferi sprijin adecvat centrelor comunitare, poate fi necesară dezvoltarea în primul rând a centrului de servicii de scaune rulante. Ca alternativă, se poate iniția o colaborare între centrele comunitare existente care să dezvolte împreuna un centru național de servicii de scaune rulante. În ambele situații, procesul de dezvoltare trebuie să fie fondat pe evaluarea nevoilor şi să ia în considerare şi alte aspecte relevante pentru contextul local.

Tabelul 3.1 Descrierea abordării duale privind serviciile de scaune rulante

	Caracteristici	Funcţii principale
Centru naţional de scaune rulante	Serviciile sunt furnizate dintr-o facilitate centrală. **Facilităţi** (pot fi utilizate în comun cu servicii existente de sănătate sau recuperare fizică): spaţii de evaluare clinică şi de instruire a utilizatorilor; spaţii pentru atelier. **Personal**: personal dedicat şi instruit pentru a satisface nevoile tuturor utilizatorilor.	Servicii de scaune rulante furnizate tuturor utilizatorilor. Deschiderea spre comunitate; păstrarea legăturii cu serviciile comunitare de scaune rulante şi reţelele de trimiteri. Instruire, sprijin şi supervizare a serviciilor comunitare şi personalului acestora. Instruirea surselor de trimiteri. Menţinerea legăturii cu sectorul educaţiei, angajării şi alte domenii cheie.
Centru comunitar de servicii de scaune rulante	Serviciile sunt furnizate dintr-o facilitate centrală, care oferă însă unele servicii în întregime în comunitate. **Facilităţi** (utilizate în comun cu servicii comunitare de sănătate sau recuperare fizică): acces la servicii clinice, facilităţi de instruire a utilizatorilor, facilităţi de bază pentru atelier. **Personal**: mediatori de sănătate şi lucrători comunitari de recuperare fizică instruiţi privind furnizarea serviciilor de bază, coordonaţi şi sprijiniţi de personal din centrul naţional de scaune rulante.	Servicii de scaune rulante furnizate tuturor utilizatorilor care au nevoie de scaune rulante fără modificări personalizate sau componente de suport postural. Identificarea utilizatorilor cu nevoi complexe şi trimiterea lor către centrul de servicii de scaune rulante naţional. Atunci când este cazul, sprijin pentru utilizatori cu nevoi complexe în vederea monitorizării, întreţinerii şi reparaţilor în comunitatea locală. Sprijin pentru accesibilitate, inclusiv adaptarea mediului înconjurător (ex. rampe, lărgirea cadrului uşilor etc.).

Integrarea serviciilor de scaune rulante în serviciile de sănătate sau recuperare existente

Centrul sau departamentul de servicii de scaune rulante poate fi creat în cadrul unui serviciu de recuperare existent. Este foarte probabil ca acest tip de serviciu să aibă deja beneficiari care primesc sprijin pentru soluționarea nevoilor de sănătate sau recuperare. Ca urmare, infrastructura necesară serviciilor de scaune rulante este disponibilă deja în aceste facilități. Exemple de servicii de recuperare adecvate integrării unui serviciu de scaune rulante includ serviciile de protezare şi ortezare, şi centrele de recuperare pentru persoanele cu traumatisme de coloană vertebrală.

Serviciile de scaune rulante pot juca un dublu rol, furnizând scaune rulante utilizatorilor în mod direct şi sprijinind totodată furnizarea de servicii de bază în comunitate în parteneriat cu programe şi organizații din comunitățile respective.

Grupuri interesate şi resurse

Grupurile interesate care participă în mod direct la planificarea, implementarea şi furnizarea acestor servicii includ:

- utilizatorii şi familiile sau asistenții personali ai acestora;
- autoritățile guvernamentale, incluzând ministerele responsabile pentru sănătate, asigurări sociale şi educație, şi alte departamente şi autorități locale relevante;
- servicii de sănătate şi recuperare existente (inclusiv rețelele de trimiteri) administrate de guvern, organizații private, neguvernamentale, internaționale, sau ale persoanelor cu dizabilități;
- organizații de sprijin care furnizează suport tehnic sau finanțare;
- specialişti de recuperare şi organizațiile lor şi
- personalul serviciilor de scaune rulante.

Resursele necesare implementării recomandărilor includ:

- o ofertă constantă de scaune rulante care îndeplinesc standardele agreate;
- acces la diferite tipuri şi mărimi de scaune rulante care răspund nevoilor diferite ale utilizatorilor individuali;
- specialişti cu instruire în furnizarea serviciilor de scaune rulante;
- facilități (care pot fi folosite în comun cu servicii existente de recuperare sau sănătate):
    - facilități clinice, care să ofere spațiu suficient pentru evaluare, instruirea utilizatorilor şi depozitarea scaunelor rulante, şi
    - facilități pentru atelier, în special dacă sunt oferite servicii de ajustare a scaunelor rulante sau adăugare de componente pentru suport postural;
- materiale pentru ajustări de scaune rulante şi componente speciale; şi
- finanțare pentru sprijinirea furnizării serviciilor de scaune rulante (produse şi servicii).

Ilustraţia 3.2. Reţea de servicii de scaune rulante în Papua Noua Guinee

In Papua Noua Guinee se estimează că 50.000 de persoane au nevoie de un scaun rulant. În anii 2003 şi 2004, organizaţii guvernamentale din domeniul sănătăţii şi recuperării, împreună cu organizaţii neguvernamentale naţionale şi internaţionale au dezvoltat o strategie pentru furnizarea acestor echipamente. Ca urmare, a fost creată o reţea de servicii-pilot de scaune rulante, îndeaproape conectată cu serviciile existente din domeniul sănătăţii şi recuperării.

Reţeaua de servicii nou înfiinţată include un „serviciu regional de scaune rulante" care sprijină patru „servicii-satelit de scaune rulante". Serviciul regional este găzduit de Centrul Naţional de Proteze şi Orteze din Lae. În cadrul acestuia, personal tehnic din cadrul echipei Centrului Naţional de Proteze şi Orteze împreună cu specialişti în kinetoterapie ai Spitalului Angau din Lae realizează evaluarea, prescrierea, ajustarea, instruirea utilizatorilor şi monitorizarea. Centrul Naţional de Proteze şi Orteze furnizează utilizatorilor şi servicii de reparaţii. Această combinaţie de facilităţi clinice şi tehnice a făcut ca înfiinţarea serviciului de scaune rulante să fie relativ facilă, iar mutarea recentă a acestuia în spaţii dedicate i-a conferit o identitate mai puternică.

Două dintre serviciile-satelit sunt găzduite de spitale locale, unul fiind localizat într-un centru de protezare şi unul în cadrul unui serviciu comunitar de recuperare. Legătura fiecărui centru cu serviciile locale de recuperare este foarte puternică. Reţelele locale de recuperare din comunitate sunt surse excelente de beneficiari, iar personalul lucrează cu specialişti din spitale pentru a oferi utilizatorilor un scaun rulant corespunzător.

Instruirea tuturor specialiştilor tehnici şi clinicieni ai noii reţele de servicii privind furnizarea serviciilor de scaune rulante de bază a fost oferită în cadrul unui curs de două săptămâni de către organizaţia neguvernamentală internaţională Motivation. Un kinetoterapeut voluntar a oferit ulterior sprijin timp de un an specialiştilor nou instruiţi.

Reţeaua are capacitatea de a furniza 25 de scaune rulante pe lună. Această cifră rămâne în continuare insuficientă pentru a satisface nevoile din Papua Noua Guinee. Totuşi, datorită succesului acestui proiect pilot în a utiliza servicii şi personal existent, s-au învăţat multe lucruri despre rolul important al serviciilor de scaune rulante. În viitor, toate grupurile interesate îşi doresc înfiinţarea de noi servicii-satelit, precum şi creşterea capacităţii reţelei de a se adresa utilizatorilor cu nevoi complexe.

3.2 Furnizarea serviciilor de scaune rulante

3.2.1 Etapele furnizării serviciilor

Funcţiile serviciilor de scaune rulante sunt descrise în Secţiunea 3.1. Aceste servicii sunt de cele mai multe ori oferite prin parcurgerea unui set de etape. Cele opt etape importante parcurse de obicei pentru furnizarea serviciilor de scaune rulante sunt prezentate în rezumat în Tabelul 3.2 *(4,5)*. Detalii suplimentare despre fiecare etapă şi recomandările de bune practici sunt oferite în Secţiunea 3.3.

Tabelul 3.2 Principalele etape parcurse pentru furnizarea serviciilor de scaune rulante

Etapa	Descriere	
1. Trimiterea şi programarea	Sistemul de trimiteri este dependent de serviciile existente în ţara respectivă. Utilizatorii pot fi ei înşişi cei care contactează serviciul respectiv prin intermediul reţelelor de angajaţi guvernamentali sau neguvernamentali din domeniul sănătăţii şi recuperării, sau prin voluntari care lucrează la nivel de comunitate, district sau regiune. Unele servicii trebuie să identifice beneficiarii potenţiali dacă aceştia nu primesc deja servicii sociale sau de sănătate sau nu participă la educaţie, piaţa muncii sau activităţi în comunitate.	
2. Evaluarea	Fiecare utilizator necesită o evaluare individuală, care să ia în considerare stilul de viaţă, vocaţia, mediul de la domiciliu şi condiţia fizică.	
3. Prescrierea (selecţia)	Utilizând informaţiile obţinute în timpul evaluării, prescrierea scaunului rulant se realizează cu utilizatorul, familia sau asistentul personal. Prescrierea furnizează detalii privind selectarea scaunului rulant – tipul, mărimea, caracteristicile speciale şi modificările necesare. Prescrierea descrie şi nevoile de instruire care să permită utilizatorului folosirea eficientă şi întreţinerea scaunului rulant.	
4. Finanţarea şi plasarea comenzii	Se identifică sursa de finanţare şi se plasează comanda pentru obţinerea scaunului rulant din stocul serviciului sau de la un furnizor.	
5. Pregătirea produsului	Personalul instruit pregăteşte scaunul rulant pentru prima probă. În funcţie de produs şi de facilităţile serviciului, aceasta poate include asamblarea şi eventual modificarea unor produse furnizate de producători, sau producţia unor dispozitive în atelierul serviciului	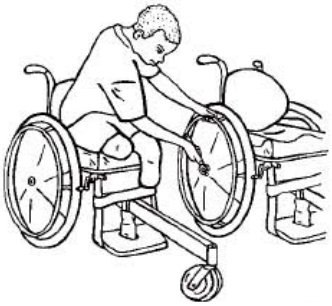
6. Ajustarea	Utilizatorul încearcă scaunul rulant. Se realizează ajustări finale pentru a se asigura că scaunul rulant este asamblat şi utilizat corect. Dacă sunt necesare modificări sau componente de suport postural, vor fi necesare probe ulterioare.	

7. Instruirea utilizatorului	Utilizatorul şi asistentul personal sunt instruiţi privind utilizarea sigură şi eficientă şi întreţinerea scaunului rulant.	
8. Monitorizare, întreţinere şi reparaţii	Întâlnirile de monitorizare reprezintă ocazii de a verifica dacă scaunul rulant este corect ajustat, şi pentru a furniza instruire şi sprijin suplimentar. Perioada la care au loc acestea depinde de nevoile utilizatorului şi de celelalte servicii disponibile acestuia. Serviciul poate de asemenea să ofere întreţinere şi reparaţii pentru probleme tehnice care nu pot fi soluţionate cu uşurinţă în comunitate. Este necesar însă ca activităţile de monitorizare să fie derulate la nivelul comunităţii într-o cât mai mare măsură posibil. Dacă se constată că scaunul rulant nu mai este corespunzător, este necesară furnizarea unui nou scaun rulant prin reluarea întregului proces de la etapa 1.	

3.2.2 Cum să înțelegem nevoile fiecărui utilizator

Când se realizează planificarea furnizării serviciilor de scaune rulante, este important să realizăm că fiecare utilizator are un set unic de nevoi. Aceste nevoi pot fi clasificate ca fiind:

- fizice – situația şi nevoile posturale şi funcționale ale utilizatorului;
- de mediu – unde trăieşte utilizatorul şi unde are nevoie să folosească scaunul rulant; şi
- de stil de viață – lucrurile pe care trebuie să le facă utilizatorii cu ajutorul scaunului rulant pentru a duce viața pe care şi-o doresc.

Nevoi fizice. Unii utilizatori vor avea un set mai complex de nevoi fizice decât alții. Utilizatorii cu deformări posturale, sensibilitate redusă la nivelul pielii şi probleme de tonus muscular (de exemplu spasticitate) vor avea nevoie să fie evaluați de specialişti cu abilități şi cunoştințe adecvate. Aceştia vor avea nevoie şi de monitorizare şi sprijin mai frecvent. Tabelul 3.3 descrie trei niveluri de nevoi posturale şi relația lor cu abilitățile şi suportul necesar din partea specialiştilor.

Tabelul 3.3 Nevoile posturale ale utilizatorilor în relaţie cu nevoia de abilităţi şi sprijin specializat

Utilizatorul		Nevoile
	Utilizatorii de scaune rulante cu antrenare manuală fără modificări Copiii sau adulţii care pot sta cu uşurinţă în poziţia şezut şi nu au deformări posturale sau malformaţii.	Mobilitate şi suport postural pentru confort, funcţionare şi prevenirea problemelor posturale asociate folosirii permanente a scaunului rulant.
	Utilizatori de scaune rulante cu antrenare manuală pentru poziţionare Copii sau adulţi cu deformări posturale uşoare până la moderate sau cu tendinţa de a le dezvolta. Dacă nu sunt luate în considerare, aceste deformări vor limita confortul, sănătatea şi funcţionarea persoanei.	Mobilitate şi suport postural pentru a stabiliza poziţia, a oferi confort şi funcţionare şi a preveni probleme posturale suplimentare. Poziţionarea oferită de modificările personalizate ale scaunului rulant standard, sau de sistemul de poziţionare special.
	Utilizatori de sisteme de poziţionare şi echipamente de mobilitate complexe Copii sau adulţi cu deformări posturale complexe, permanente. Chiar cu suport, mulţi nu pot folosi un echipament obişnuit.	Mobilitate şi scaunul rulant prescris şi ajustat personalizat pentru a oferi suport postural şi a acomoda deformările permanente.

Nevoi ridicate de abilităţi şi sprijin

Nevoi de mediu şi stil de viaţă. Aceşti factori trebuie luați în considerare în timpul evaluării, întrucât vor influența alegerea scaunului rulant, având în vedere caracteristicile de performanță, durabilitate şi alte caracteristici. Acestea sunt luate în discuție în Capitolul 4.

Ilustraţia 3.3 Nevoie de modificări şi ajustări pentru suport postural în Africa de Sud

Câţi utilizatori au nevoie de mai mult decât furnizarea unui scaun rulant standard?

Datorită lipsei generalizate a statisticilor, nu este posibilă identificarea cu acurateţe a numărului utilizatorilor care se încadrează în fiecare grup descris în Tabelul 3.3. Cu toate acestea, un sondaj realizat în 2006 în rândul a 147 utilizatori la Centrul de Recuperare Western Cape din Africa de Sud arată că 58% dintre aceştia aveau nevoie de un tip de modificare a scaunului rulant sau de suport postural de bază. Aproximativ 22% aveau nevoie de suport postural complex şi doar 20% dintre ei puteau folosi un scaun rulant standard fără nici o modificare.

În opinia unui coordonator al echipei de kinetoterapie: „de când am început acest serviciu, am constatat că mulţi dintre utilizatori au nevoie de mai mult decât un scaun rulant standard. Mulţi beneficiari au deformări datorită faptului că au trăit o perioadă lungă de timp fără a avea un scaun rulant, iar acum au nevoie de un echipament care să li se potrivească. De asemenea, avem tot mai mulţi copii cu infirmitate motorie cerebrală care vin la centrul nostru, iar aceştia au nevoie de scaune rulante cu suport postural suplimentar.

3.3 Bune practici în furnizarea serviciilor de scaune rulante

Această secțiune poate fi folosită pentru a sprijini planificarea şi inițierea serviciilor de scaune rulante, şi pentru evaluarea serviciilor existente. Sunt oferite recomandări în nouă domenii: recomandări generale, şi bune practici în fiecare din cele opt etape ale furnizării serviciilor de scaune rulante.

3.3.1 Recomandări generale

Bunele practici în serviciile de scaune rulante presupun ca:

- Serviciile de scaune rulante să recunoască utilizatorii ca fiind clienți ai serviciului şi să adopte o „abordare centrată pe client". Aceasta înseamnă, între altele, că:
  - utilizatorii primesc informații privind procesul folosit în cadrul serviciului pentru furnizarea scaunului rulant şi despre drepturile şi responsabilitățile utilizatorului în acest proces;
  - utilizatorii sunt implicați activ ca membri ai echipei de servicii în toate etapele care duc la furnizarea unui scaun rulant; şi
  - serviciile se implică activ în strângerea opiniilor utilizatorilor privind serviciul şi cum poate fi îmbunătățit acesta.
- Serviciul este accesibil în aceeaşi măsură tuturor utilizatorilor, indiferent de gen, vârstă, apartenență etnică, religioasă, sau statut social.
- Serviciul are personal instruit în roluri clinice, tehnice şi de instruire, iar aceştia lucrează îndeaproape cu utilizatorii pentru a oferi sfaturi, evaluare, prescriere, ajustare, instruire şi monitorizare.
- Serviciul desemnează un manager sau coordonator de serviciu.
- Este dezvoltată o rețea de trimiteri.
- Serviciul este bine integrat cu alte servicii de recuperare şi sănătate.
- Serviciile sunt informate privind tipurile de scaune rulante disponibile local.
- Serviciile pot oferi mai mult decât doar un tip de scaun rulant, oferind astfel utilizatorului posibilitatea alegerii pe baza evaluării.
- Scaunele rulante sunt obținute de la diverşi furnizori, locali şi/sau internaționali, în funcție de utilitate şi preț.
- Serviciile derulează activități de control al calității pentru a se asigura că fiecare scaun rulant în parte îndeplineşte standardele de siguranță înainte ca utilizatorul să îl probeze şi că acesta este conform standardelor de siguranță şi adaptare personalizată la momentul în care utilizatorul pleacă cu scaunul rulant din atelier sau din centrul de recuperare.
- Serviciile de reparații sunt disponibile pentru a oferi sprijin continuu utilizatorilor.
- Serviciile identifică nevoile locale şi evaluează propria eficiență în soluționarea acestor nevoi prin intermediul monitorizării şi evaluării periodice (a se vedea Secțiunea 3.5).
- Serviciile promovează lucrul în echipă între personalul clinic şi tehnic în vederea furnizării serviciilor pentru utilizatori.

3.3.2 Trimiterea şi programarea

Obiectiv

Obiectivul bunelor practici privind trimiterile şi programările este asigurarea că utilizatorii au acces echitabil la serviciile de scaune rulante, creşterea eficienței şi productivității serviciului şi diminuarea listelor de aşteptare.

Sistemul de trimiteri

Acesta se referă la modul în care utilizatorii accesează serviciul. Accesul la serviciu se poate realiza prin „auto-trimitere" – atunci când utilizatorul contactează serviciul în mod direct, sau prin intermediul unei „rețele de trimiteri" – atunci când utilizatorilor li se recomandă de către o altă organizație să acceseze serviciul de scaune rulante.

Sistemul de programări

Acesta face referire la metoda de stabilire a timpului alocat fiecărui utilizator pentru evaluare şi prescriere, ajustare, instruire de bază şi monitorizare. Cea mai des întâlnită metodă este notarea într-un carnet a orelor la care sunt programați utilizatorii, pe măsură ce se fac programări. Beneficiile unui sistem de programări includ reducerea timpului de aşteptare şi creşterea eficienței muncii.

Listele de aşteptare

Acolo unde există o cerere mare pentru servicii de scaune rulante, este necesară deschiderea unei liste de aşteptare. Utilizatorii de pe lista de aşteptare pot fi programați pe măsură ce serviciul progresează în soluționarea cererilor de pe listă. Administrarea programărilor va depinde de context.

Ilustraţia 3.4 Bune practici privind sistemele de trimiteri şi programări

- Atunci când un utilizator este trimis spre serviciu, se creează o fişă pentru acesta şi se stabileşte o programare, sau utilizatorul este trecut pe lista de aşteptare.
- Serviciile oferă instruire personalului reţelei de trimiteri pentru a creşte conştientizarea lor privind furnizarea serviciilor de scaune rulante şi pentru a le arăta cum să facă trimiterea utilizatorilor către acestea.
- Serviciile dezvoltă şi distribuie un formular către instituţiile/organizaţiile din reţeaua de trimiteri, pentru a fi completat pentru fiecare utilizator recomandat.
- Serviciile folosesc un set clar de reguli pentru a prioritiza programările. Aceasta este o practică deosebit de importantă atunci când există liste de aşteptare. Exemple de utilizatori cu prioritate maximă includ persoanele cu boli terminale şi cele la risc de a dezvolta complicaţii secundare periculoase cum ar fi escarele.
- Serviciile îşi stabilesc obiective şi măsoară propria performanţă din punct de vedere al numărului de trimiteri, duratei de timp dintre trimitere şi programare şi reducerii listelor de aşteptare.
- Serviciile au o procedură de selecţie care reduce procentul de trimiteri necorespunzătoare.

3.3.3 Evaluarea

Obiectiv

Obiectivul bunelor practici privind evaluarea este identificarea corectă a nevoilor fiecărui utilizator pentru a-i prescrie acestuia cel mai adecvat scaun rulant disponibil.

Fiecare utilizator necesită evaluarea individuală, realizată de o persoană sau o echipă cu abilități corespunzătoare. Evaluarea trebuie să fie holistică, şi să ia în considerare stilul de viață, mediul de viață şi condiția fizică a utilizatorului. Este important ca acesta din urmă şi, dacă este nevoie, familia sa, să fie pe deplin implicați în procesul de evaluare. În funcție de complexitatea nevoilor, evaluarea poate dura până la 2 ore.

Fig. 3.1. Evaluarea utilizatorului

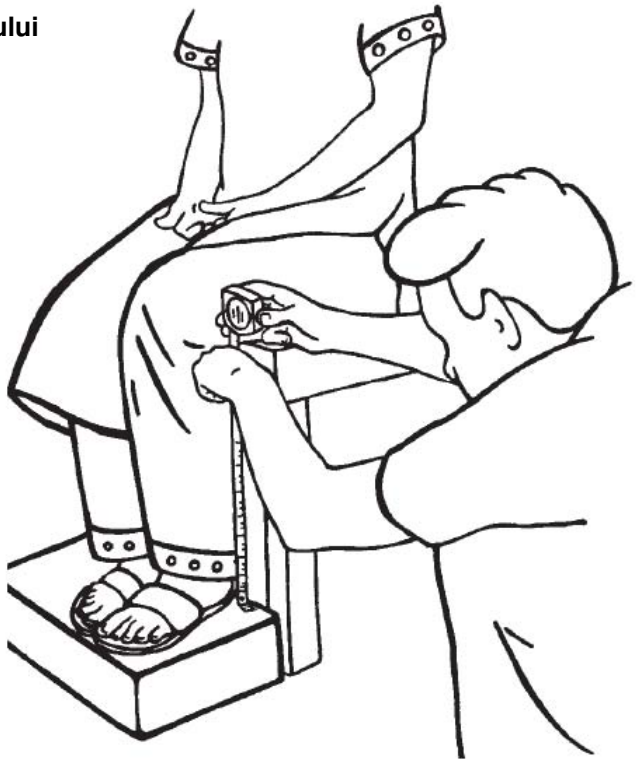

Ilustrația 3.5 Bune practici privind evaluarea

- Evaluările se realizează într-un spațiu separat, liniştit şi curat, care oferă intimitate. Acesta poate fi un spațiu dedicat în cadrul serviciului de scaune rulante, la un alt serviciu de sănătate sau comunitar, sau la domiciliul utilizatorului.
- Evaluările se realizează de personal instruit. Credibilitatea şi gradul de acceptare a acestui proces sunt îmbunătățite dacă specialiştii dau dovadă de sensibilitate culturală, privind vârsta şi genul persoanei evaluate.
- Echipamentele necesare evaluării sunt disponibile, inclusiv un pat pentru evaluare (saltea, masă), metru de croitorie, echipament pentru măsurarea unghiurilor (goniometru), cuburi de sprijin pentru picioare şi consumabile pentru controlul infecțiilor.
- Evaluarea ia în considerare condiția fizică a utilizatorului, mediul de acasă, de la şcoală, locul de muncă, sau alte medii unde este folosit scaunul rulant; stilul de viață; dimensiunea şi vârsta.
- Evaluările sunt documentate clar pe un formular de evaluare şi arhivate pentru utilizare ulterioară.
- Atunci când un serviciu nu poate satisface nevoile unui utilizator datorită lipsei produsului corespunzător sau a personalului cu abilitățile necesare, serviciul fie:
  - trimite utilizatorul către un alt serviciu care este dotat şi are personalul necesar deservirii utilizatorului (dacă un astfel de serviciu este disponibil);
  - organizează vizite de sprijin din partea unor specialişti mai calificați, sau
  - documentează nevoile utilizatorului pentru a realiza o imagine a nevoilor nesatisfăcute, în vederea dezvoltării unor noi servicii în viitor.

3.3.4 Prescrierea (selecția)

Obiectiv

Obiectivul bunelor practici în domeniul prescrierii este acela de a răspunde nevoilor utilizatorului, aşa cum sunt acestea identificate prin evaluare, prin recomandarea celui mai potrivit scaun rulant disponibil. Scaunele rulante trebuie să fie disponibile în diferite tipuri şi mărimi şi cu diferite opțiuni suplimentare. Prescrierea (sau selecția) reprezintă procesul prin care nevoile utilizatorului sunt soluționate prin cel mai potrivit scaun rulant disponibil. Formularul de prescriere completat conține descrierea detaliată a scaunului rulant necesar şi selectat de către utilizator.

Ilustraţia 3.6 Bune practici privind prescrierea (selecţia)

- Utilizatorii au oportunitatea de a vedea şi, dacă este posibil, de a încerca modele de scaune rulante, perne şi componente de suport postural. Aceasta îi ajută pe utilizatori şi pe specialişti să selecteze împreună scaunul rulant şi elementele suplimentare necesare.
- Importanţa acestor elemente este prioritizată pentru a permite alegerea cea mai potrivită dintr-o ofertă deseori limitată de modele de scaune rulante disponibile.
- Fiecare prescriere de scaun rulant este documentată, fie pe formularul de evaluare fie printr-un formular dedicat de prescriere. Detaliile prescrierii:
  - tipul şi mărimea scaunului rulant;
  - orice componente suplimentare necesare (de exemplu perna pentru prevenirea escarelor)
  - orice modificări sau componente personalizate necesare; şi
  - informaţiile sau abilităţile pe care trebuie să le aibă utilizatorul, sau să le realizeze, înainte de a părăsi serviciul împreună cu noul scaun rulant.
- Personalul serviciului de scaune rulante va aloca timp pentru a transcrie notele privind evaluarea şi prescrierea imediat după încheierea fiecărei programări
- Serviciul informează utilizatorii privind estimarea de timp în care scaunul rulant va fi disponibil (in funcţie de finanţare, a se vedea mai jos). Atunci când este posibil, la momentul prescrierii se face o programare ulterioară pentru ajustarea scaunului rulant prin testarea de către utilizator.

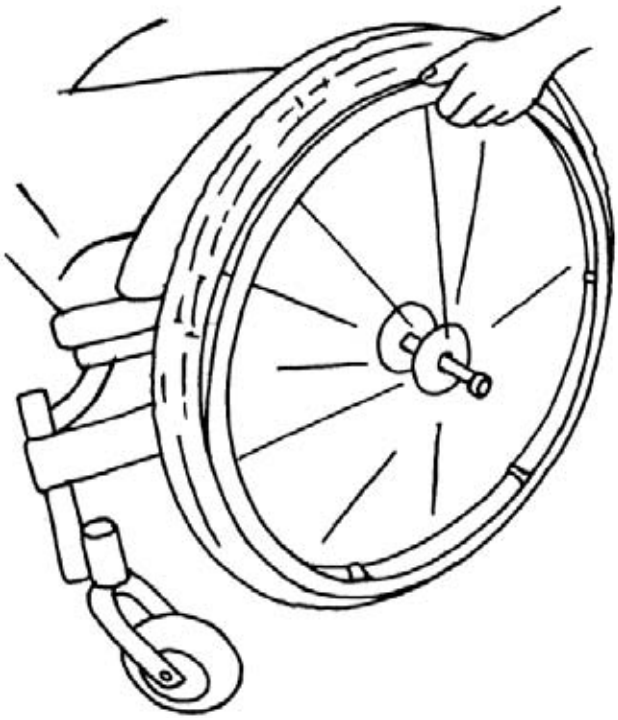

3.3.5 Finanțarea şi plasarea comenzii

Obiectiv

Obiectivul bunelor practici privind finanțarea şi plasarea comenzii este de a comanda sau obține într-un timp cât mai scurt scaunul rulant ales pentru utilizator.

Finanțarea

După încheierea etapei de prescriere, este posibilă estimarea costului aproximativ al produsului recomandat. În cazul celor mai multe servicii este esențial ca acestea să se asigure că au identificat sursa de finanțare a scaunului rulant înainte de a plasa comanda pentru acest echipament. De câte ori este posibil, acest proces trebuie coordonat de personalul administrativ şi nu de cel clinic sau tehnic. Consultați secțiunea 5.4 pentru mai multe informații privind finanțarea.

Plasarea comenzii

Atunci când nu sunt disponibile în stoc, scaunele rulante trebuie comandate unui furnizor extern sau obținute de la atelierul de scaune rulante al serviciului, care va păstra în mod curent un stoc de scaune rulante de diferite tipuri şi mărimi.

Ilustraţia 3.7 Bune practici privind plasarea comenzii

- Dacă scaunul rulant nu este disponibil imediat, serviciul va informa utilizatorul asupra datei la care scaunul rulant va fi gata pentru ajustările finale.
- Serviciile vor menţine un stoc de scaune rulante şi componente pentru a asigura un timp de livrare cât mai scurt.
- Serviciile vor încuraja furnizorii să folosească formulare şi proceduri cât mai clare pentru plasarea comenzilor.
- Serviciile vor agrea cu furnizorii timpul de livrare şi îşi vor propune reducerea întârzierilor.
- Serviciile se vor asigura de plasarea comenzilor în termen de două zile lucrătoare de la realizarea prescrierii, în condiţia disponibilităţii finanţării.
- Serviciile vor avea un sistem de monitorizare a comenzilor care urmează a fi livrate de furnizori.
- Serviciile utilizează un sistem de feedback acordat furnizorilor în privinţa calităţii produselor.

3.3.6 Pregătirea produsului

Obiectiv

Obiectivul bunelor practici privind pregătirea produsului este acela de a pregăti scaunul rulant pentru ajustare, inclusiv prin modificări sau adăugarea de componente personalizate de suport postural.

Ilustraţia 3.8 Bune practici privind pregătirea produsului

- Fiecare scaun rulant aflat în pregătire va fi etichetat cu numele utilizatorului şi un număr de serie sau cod de bare.
- Modificările scaunelor rulante (modificarea permanentă a cadrului sau a unei componente a scaunului rulant) se vor realiza doar de către personal cu cunoştinţe şi abilităţi corespunzătoare, având în vedere faptul că astfel de modificări pot avea implicaţii structurale şi funcţionale.
- Producţia şi instalarea sistemelor de poziţionare speciale sau a componentelor personalizate de suport postural trebuie să fie realizate de personal cu cunoştinţe şi abilităţi corespunzătoare. Aceasta se va realiza în strânsă colaborare cu personalul de evaluare.
- Toate echipamentele de mobilitate vor fi verificate din perspectiva calităţii şi siguranţei înainte de a fi încercate de utilizator.

3.3.7 Ajustarea

Obiectiv

Obiectivul bunelor practici privind ajustarea este de a asigura că scaunul rulant selectat a fost asamblat corect şi de a face ajustările finale astfel ca scaunul rulant să fie pe măsura utilizatorului. De aceea, ajustarea este o etapă critică. În timpul acesteia utilizatorul împreună cu personalul clinic şi tehnic se vor asigura că scaunul rulant este pe măsura utilizatorului şi îi oferă acestuia sprijinul necesar. O sesiune de ajustări poate dura între 30 de minute şi 2 ore sau mai mult, în funcție de complexitate.

În timpul sesiunii de ajustare, utilizatorul şi personalul competent se vor asigura împreună că:

- scaunul rulant este de mărimea corectă;
- scaunul rulant este corect ajustat pentru utilizator;
- toate modificările sau componentele de suport postural sunt corespunzătoare şi se potrivesc; şi
- scaunul rulant îndeplineşte nevoile de mobilitate şi suport postural ale utilizatorului şi minimizează riscul dezvoltării deformărilor posturale secundare sau complicațiilor.

Fig. 3.2. Ajustarea scaunului rulant la nevoile utilizatorului

Ilustraţia 3.9 Bune practici privind ajustarea

- Toţi utilizatorii participă la ajustarea scaunului lor rulant de către personal instruit în acest sens.
- Atunci când este posibil, ajustarea se realizează de aceiaşi specialişti care au realizat evaluarea utilizatorului.
- Pentru a ajusta scaunul rulant (inclusiv prin adăugarea unor componente de poziţionare sau posturale), acesta se va evalua în primul rând cu utilizatorul şezând în scaunul rulant staţionar. Dacă scaunul rulant este potrivit, se realizează ajustări suplimentare. Dacă nu se poate realiza o ajustare acceptabilă, poate fi necesar un alt echipament sau o re-evaluare. Scaunul rulant nu va fi predat utilizatorului până când nu este ajustat la un nivel acceptabil.
- Sunt prevăzute mai multe programări de ajustare pentru utilizatorii cu nevoi complexe, cum sunt cei cu deformări posturale.

3.3.8 Instruirea utilizatorilor, familiilor şi asistenților personali

Obiectiv

Obiectivul bunelor practici privind instruirea este acela de a asigura că toți utilizatorii primesc informațiile şi instruirea necesare pentru a putea utiliza scaunul rulant în condiții de siguranță şi eficiență.

Subiectele principale ale instruirii utilizatorilor includ:

- cum să se transfere în şi din scaunul rulant,
- cum să manevreze scaunul rulant;
- noțiuni de bază privind mobilitatea în scaunul rulant;
- cum să îşi mențină sănătatea în scaunul rulant – de exemplu prevenirea escarelor;
- cum să întrețină scaunul rulant şi perna şi, dacă este cazul, dezasamblarea şi reasamblarea scaunului rulant; şi
- pe cine să contacteze în caz de dificultăți.

Fig. 3.3. Instruire privind mobilitatea în scaunul rulant cu ajutorul unui instructor de viață independentă

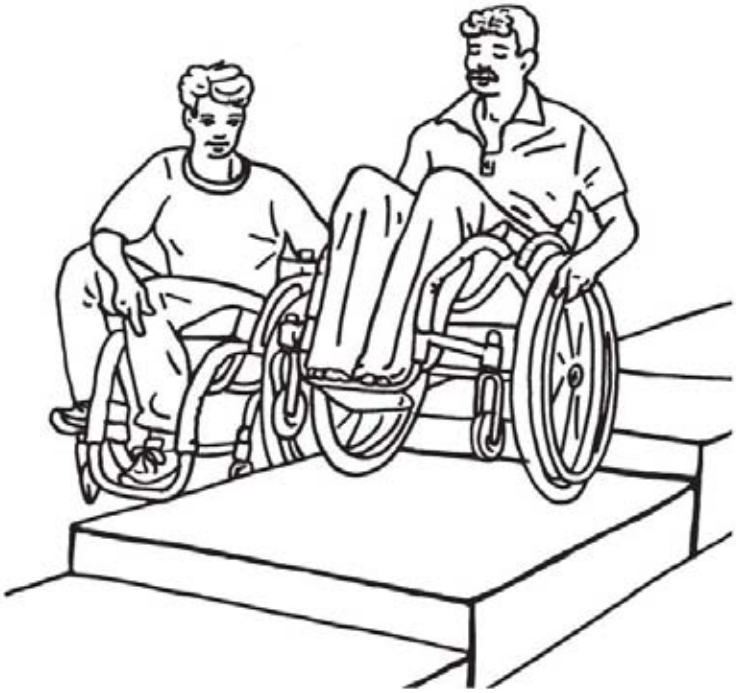

Ilustraţia 3.10 Bune practici privind instruirea utilizatorilor

- Se va completa o listă de verificare împreună cu utilizatorul, privind abilităţile de care are nevoie acesta în ordinea priorităţilor. Lista va fi folosită de către instructor şi pe măsură ce fiecare abilitate este învăţată şi demonstrată de utilizator, aceasta este marcată pe listă.
- Atunci când este posibil, instructorii de viaţă independentă (utilizatori activi cu abilităţi crescute de utilizare a scaunului rulant şi instruiţi pentru a putea instrui şi sprijini alţi utilizatori) furnizează instruire de bază utilizatorilor, sub supravegherea personalului clinic.
- Serviciile de scaune rulante sunt îndeaproape conectate cu grupurile utilizatorilor din comunitate, furnizând instruire de viaţă independentă pentru a întări abilităţile dezvoltate prin instruirea în cadrul serviciului.
- Sunt folosite materiale scrise sau vizuale, inclusiv broşuri sau postere în limba locală, pentru a sprijini instruirea utilizatorilor.

3.3.9 Monitorizare, întreținere şi reparații

Obiectiv

Obiectivul bunelor practici privind monitorizarea, întreținerea şi reparațiile este evaluarea eficienței scaunului rulant în ceea ce priveşte maximizarea funcționării, confortului şi stabilității utilizatorului şi asigurarea că echipamentul a fost întreținut în mod corespunzător şi este într-o stare bună.

Monitorizarea trebuie să includă următoarele aspecte:

- cât de bine a deservit scaunul rulant utilizatorul;
- orice probleme întâmpinate de utilizator în folosirea scaunului rulant;
- ajustarea scaunului rulant, în special verificarea dacă scaunul rulant oferă suport postural corespunzător utilizatorului;
- abilitățile utilizatorului, şi dacă este necesară instruire suplimentară;
- starea scaunului rulant şi dacă sunt necesare ajustări sau reparații; şi
- abilitatea utilizatorului de a întreține scaunul rulant şi dacă este nevoie de instruire suplimentară în acest sens.

Frecvența monitorizării va depinde de nevoile individuale ale fiecărui utilizator. Unii utilizatori vor trebui monitorizați mai frecvent decât alții. Orientativ, întâlnirile de monitorizare au loc de obicei în termen de şase luni de la primirea scaunului rulant. Reparațiile simple necesare pot fi realizate deseori la nivel local la atelierele de reparații pentru biciclete sau autovehicule.

Ilustraţia 3.11 Bune practici privind monitorizarea

- De câte ori este posibil, toţi membrii echipei de servicii de scaune rulante vor fi implicaţi în sesiunile de monitorizare. Aceasta include personalul clinic, tehnic şi de instruire.
- Frecvenţa monitorizărilor este determinată de nevoile individuale ale fiecărui utilizator.
- Şedinţele de monitorizare vor fi o prioritate în cazul utilizatorilor din următoarele categorii:
  - copii (ale căror nevoi se schimbă rapid datorită creşterii)
  - utilizatori cu risc crescut de dezvoltare a escarelor
  - utilizatori care au un scaun rulant cu modificări sau dispozitive suplimentare de suport postural; şi
  - utilizatori (sau membri ai familiilor/asistenţi personali) care au întâmpinat dificultăţi în a urma instruirea de bază primită în cadrul serviciului.
- Serviciile vor folosi şedinţele de monitorizare drept oportunităţi de a obţine feedback-ul utilizatorilor pentru a contribui la evaluarea calităţii serviciilor oferite.

3.4 Personalul serviciilor de furnizare de scaune rulante

Figura 3.4. prezintă un rezumat al principalelor categorii de personal implicate în furnizarea serviciilor de scaune rulante, inclusiv producătorii şi furnizorii, rețelele de trimiteri şi personalul de servicii.

Fig. 3.4. Organizații şi personal implicat în furnizarea unui scaun rulant corespunzător

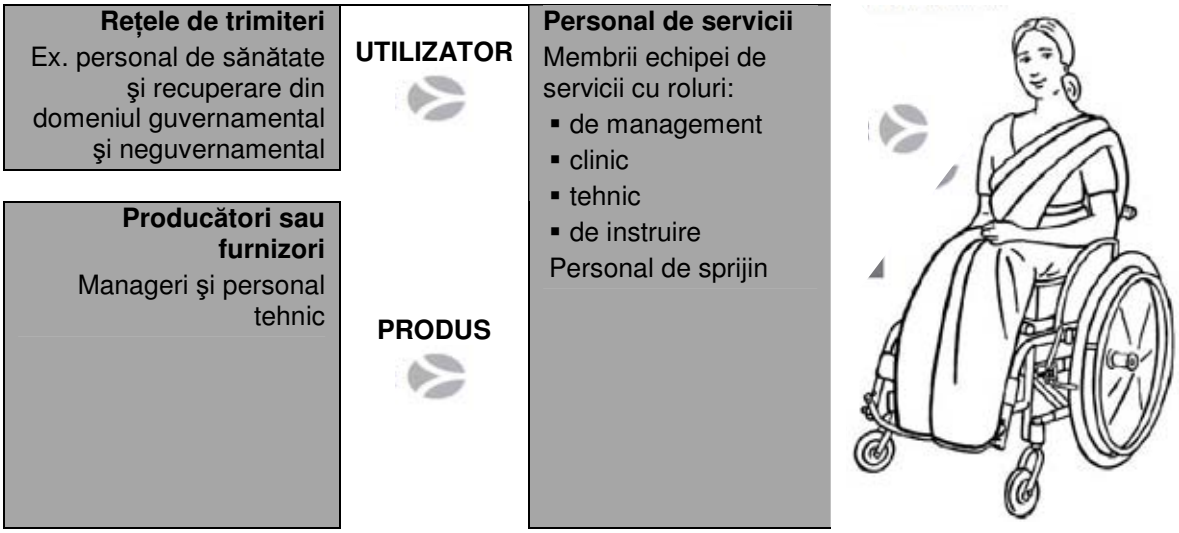

3.4.1 Producători sau furnizori

Serviciile de scaune rulante primesc de cele mai multe ori scaune rulante de la producători sau furnizori. Domeniul la care face referire acest ghid nu permite luarea în discuție a tuturor tipurilor de personal de producție şi distribuție, dar vor fi totuşi dezvoltate unele teme privind personalul managerial şi de producție.

Management

Pe lângă managementul de zi cu zi, managerii facilităților de producție a scaunelor rulante sunt responsabili pentru alegerea design-ului şi asigurarea calității producției. De aceea este important ca aceştia să primească opiniile şi sugestiile utilizatorilor şi serviciilor de scaune rulante privind modul în care scaunele rulante produse le satisfac nevoile.

Personalul tehnic de producție

Personalul tehnic de producție este implicat în aspectele tehnice ale producției scaunelor rulante. Aceştia nu sunt în mod necesar implicați în ajustarea sau modificarea scaunelor rulante pentru utilizatorii individuali. Implicarea lor este diferită de aceea a personalului tehnic din serviciile de scaune rulante, care participă la asamblarea, modificarea şi ajustarea scaunelor rulante pentru fiecare utilizator în parte. Cu toate acestea, unii tehnicieni, îndeosebi cei din atelierele mici, pot participa atât la producția cât şi la ajustarea scaunelor rulante. Termenul “personal tehnic de producție” este folosit în acest document pentru a face referire la producătorii de scaune rulante şi nu include furnizarea de servicii utilizatorilor individuali.

3.4.2 Rețelele de trimiteri

Rețelele de trimiteri joacă un rol crucial în furnizarea serviciilor de scaune rulante. Rețelele funcționale de trimiteri contribuie la asigurarea accesului utilizatorilor la servicii. Aceste rețele pot include personal de sănătate şi recuperare sau voluntari care lucrează la nivel comunitar, de district sau regional.

Importanța unei legături puternice între serviciile specializate şi programele de sănătate şi recuperare este subliniată într-o declarație comună a Societății Internaționale de Protezare şi Ortezare şi a OMS *(6)*.

Serviciile de scaune rulante sunt un exemplu de serviciu specializat care nu poate fi întotdeauna furnizat în totalitate la nivelul fiecărei comunități. În țările în curs de dezvoltare, majoritatea persoanelor cu dizabilități trăiesc în zone rurale şi întâmpină dificultăți în accesarea serviciilor de recuperare, acestea fiind deseori disponibile doar în oraşe mari *(7,8)*. Ca urmare, lucrătorii din sănătate şi recuperare trebuie să joace un rol proactiv pentru a se asigura că persoanele care trăiesc în zone rurale pot accesa serviciile de scaune rulante fără dificultate.

Rolul rețelelor de trimiteri în furnizarea serviciilor de scaune rulante poate include:

- identificarea şi trimiterea persoanelor care necesită un scaun rulant;
- realizarea legăturii între utilizatori, familiile lor şi serviciile de scaune rulante pentru a facilita evaluarea, ajustarea şi monitorizarea;
- consolidarea noțiunilor transmise prin instruirea furnizată prin serviciul de scaune rulante, cum ar fi prevenirea escarelor şi a complicațiilor secundare, întreținerea scaunelor rulante şi dezvoltarea abilităților de viață independentă;
- furnizarea de sprijin, sfaturi şi asistență în realizarea ajustărilor la domiciliul utilizatorilor;
- încurajarea măsurilor care facilitează accesibilitatea în comunitate;
- furnizarea de informații serviciilor de scaune rulante privind acceptarea şi utilizarea scaunului rulant prescris;
- sprijinirea utilizatorului în realizarea reparațiilor, şi
- promovarea beneficiilor utilizării unui scaun rulant corespunzător.

3.4.3 Personalul de servicii

Personalul serviciilor de scaune rulante îndeplinesc îndatoriri manageriale, clinice, tehnice şi de instruire (conform Fig. 3.4). Aceste roluri pot fi îndeplinite de specialişti provenind din diferite medii de educație şi instruire. Aceştia se pot de asemenea suprapune: de exemplu, în cadrul unui serviciu de dimensiuni reduse, o persoană poate îndeplini atât rolul clinic cât şi cel de tehnician. Într-un alt exemplu, o persoană poate juca rolurile clinic, de instruire şi management cu sprijinul unui tehnician cu jumătate de normă.

Uneori, în special în lucrul cu utilizatorii cu nevoi complexe, personalul poate apela la expertiza altor specialişti cum ar fi terapeuți ocupaționali, kinetoterapeuti, logopezi, pediatri, neurologi, medici de recuperare, ortopezi şi specialişti în ortezare şi protezare.

Rolul de management

Pentru ca serviciul de scaune rulante să funcționeze eficient, este necesară desemnarea unui manager. Managerul se asigură că este pusă în practică structura

care permite serviciului de scaune rulante să funcționeze. Aceasta include alocarea de personal, facilități, fonduri, şi produse suficiente, implementarea unui sistem de trimiteri şi programări. Managerii joacă de asemenea un rol important în promovarea serviciilor de scaune rulante. Ca urmare, managerul trebuie să dobândească o înțelegere completă a procesului de furnizare a serviciilor de scaune rulante, pe lângă abilitățile generale de management.

Responsabilitățile managerilor serviciilor de scaune rulante trebuie să includă:

- creşterea conştientizării privind furnizarea serviciilor de scaune rulante în rândul tuturor grupurilor interesate;
- dezvoltarea unei rețele de trimiteri prin promovarea serviciului de scaune rulante şi a funcțiilor acestuia;
- organizarea de oportunități de instruire pentru membrii rețelelor de trimiteri;
- asigurarea că serviciul este accesibil tuturor utilizatorilor din aria deservită, inclusiv femeilor, copiilor şi persoanelor aparținând minorităților;
- administrarea listelor de aşteptare;
- identificarea şi obținerea finanțării pentru susținerea serviciului;
- facilitarea dezvoltării şi instruirii personalului serviciului;
- evaluarea eficienței serviciului în ceea ce priveşte satisfacerea nevoilor utilizatorilor;
- îmbunătățirea continuă a calității serviciului;
- dezvoltarea legăturilor cu organizații ale persoanelor cu dizabilități şi programe de recuperare din comunitate; şi
- sprijin pentru formarea grupurilor de utilizatori de scaune rulante.

Rolul clinic

Personalul clinic lucrează direct cu utilizatorul pentru evaluare, prescriere, ajustare şi monitorizare. În situația ideală, personalul clinic lucrează îndeaproape cu personalul tehnic, în special pentru prescriere şi ajustare.

Principalele responsabilități ale personalului clinic includ:

- furnizarea serviciilor de scaune rulante, urmând cei opt paşi descrişi în Tabelul 3.2;
- controlul calității pentru a se asigura că echipamentul este ajustat corect şi oferă siguranță fiecărui utilizator;
- instruirea utilizatorilor privind probleme de mobilitate şi sănătate, sau supravegherea acestei instruiri când este furnizată de un instructor în scaun rulant;
- monitorizarea utilizatorilor pentru a se asigura că echipamentul continuă să fie adecvat nevoilor acestora;
- menținerea evidențelor şi documentației;
- educarea membrilor rețelelor de recomandări;
- actualizarea informațiilor privind tipurile de scaune rulante disponibile; şi
- participare la evaluarea serviciului.

Rolul tehnic

Personalul tehnic se asigură că sunt îndeplinite cerințele tehnice privind prescrierea, prin intermediul asamblării sau modificării corecte a scaunului rulant. Personalul tehnic are contact direct cu utilizatorii, cel puțin în etapele de prescriere şi ajustare. Atunci când lucrează cu un utilizator care necesită modificări sau suport postural, devine tot mai important ca personalul tehnic să fie direct implicat în evaluarea utilizatorului, ajustare şi monitorizare.

Principalele responsabilități ale personalului tehnic includ:

- asamblarea sau pregătirea scaunelor rulante în funcție de prescriere;
- realizarea sau asamblarea modificărilor sau suporturilor posturale personalizate;
- instruirea utilizatorilor privind întreținerea scaunului rulant şi reparațiile de bază, sau supervizarea acestei instruiri când este livrată de un instructor;
- asigurarea, înainte de fiecare ajustare şi înainte ca utilizatorul să părăsească serviciul cu noul echipament, că fiecare scaun rulant şi toate modificările realizate sunt sigure din punct de vedere tehnic;
- menținerea evidențelor şi documentației;
- monitorizarea utilizatorilor pentru a se asigura că echipamentul continuă să fie adecvat nevoilor acestora;
- facilitarea întreținerii şi reparației scaunelor rulante şi echipamentelor asociate; şi
- participare la evaluarea serviciului.

Rolul de instruire

Una dintre etapele principale în furnizarea serviciilor de scaune rulante este dezvoltarea abilităților de bază ale utilizatorilor de scaune rulante. Cea mai mare parte a instruirii poate fi realizată de personalul clinic sau tehnic sau de instructori dedicați. Aceştia pot oferi de asemenea utilizatorilor sfaturile necesare privind întreținerea echipamentului de mobilitate. Nu în ultimul rând, utilizatorii de scaune rulante experimentați şi bine instruiți („instructorii de viață independentă”) pot fi totodată implicați în instruirea altor utilizatori (consultați Ilustrația 3.12). Dacă există resursele şi instruirea necesare, instructorii de viață independentă pot avea unele avantaje față de acei instructori care nu sunt utilizatori de scaun rulant. Aceste avantaje includ empatia şi abilitatea de a pune la dispoziția cursanților propria experiență.

Instruirea de către un instructor de viață independentă are valoare adăugată în special pentru persoanele care primesc un scaun rulant pentru prima dată. Lucrând cu un astfel de instructor, utilizatorii pot să îşi recunoască mai uşor propriul potențial.

Principalele responsabilități ale instructorilor includ:

- instruirea utilizatorilor şi asistenților personali, individual sau în grup, privind:
  - transferurile în şi din scaunul rulant
  - manevrarea scaunului rulant
  - noțiuni de bază privind mobilitatea
  - noțiuni privind sănătatea care sunt specifice utilizatorilor de scaune rulante (prevenirea escarelor etc.)
  - întreținerea scaunului rulant;
- participare la monitorizări de rutină sau intensive ale utilizatorilor la risc, care necesită instruire şi suport suplimentar;
- educarea membrilor rețelelor de trimiteri; şi
- participare la evaluarea serviciului, cu concentrare asupra nevoilor utilizatorilor.

În plus, instructorii se pot implica în:

- activități de promovare a serviciului de scaune rulante;
- legătura cu organizațiile persoanelor cu dizabilități şi organizațiile comunitare; şi
- trimiterea utilizatorilor către programe comunitare relevante cum ar fi cele ale organizațiilor persoanelor cu dizabilități, programe vocaționale şi de instruire pentru viață independentă.

Ilustraţia 3.12 Instruire pentru viaţă independentă în România

De 11 ani, Fundaţia Motivation Romania (FMR) cu centrul în Bucureşti furnizează instruire pentru viaţă independentă. Serviciul de scaune rulante şi programul de instruire pentru viaţă independentă ale FMR se bazează pe principiul că, pentru a-şi maximiza independenţa, toţi cei care primesc un scaun rulant trebuie să participe şi la instruire (care include, dar nu se limitează la dezvoltarea abilităţilor de utilizare a scaunului rulant). În prezent, echipa de instruire pentru viaţă independentă include patru utilizatori de scaune rulante şi un kinetoterapeut. În fiecare an, aproximativ 160 de utilizatori participă la programul de instruire al FMR, care include:

- instruire privind abilităţile de manevrare a scaunului rulant;
- discuţii individuale şi de grup, unde utilizatorii pot vorbi despre provocările cărora trebuie să le facă faţă şi pot găsi soluţii împreună;
- furnizarea de informaţii, de exemplu privind soluţionarea unor probleme de sănătate; şi
- participarea la activităţi sportive şi sociale pentru a preveni izolarea şi a facilita dezvoltarea unor atitudini deschise.

Instruirea pentru viaţă independentă este oferită în cadrul centrului FMR şi la tabere de vară organizate periodic. Instructorii de viaţă independentă sunt recrutaţi din rândul foştilor beneficiari ai acestor servicii. Ei sunt formaţi de către alţi utilizatori cu experienţă în ceea ce priveşte instruirea şi consilierea, pentru a le permite să îşi asume ei înşişi acest rol.

Costurile programului de instruire sunt acoperite de Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale, Autoritatea Naţională pentru Persoanele cu Handicap şi donatori naţionali şi internaţionali.

Sumar

Tabelul 3.4 oferă o privire de ansamblu asupra responsabilităților clinice, tehnice, de instruire şi management ale personalului serviciului de scaune rulante.

Tabelul 3.4 Rezumat al responsabilităţilor specialiştilor serviciului de scaune rulante

	Clinic	Tehnic	Instruire	Management
Managementul şi dezvoltarea serviciului				
Promovarea serviciului	X	X	X	X
Identificarea surselor de finanţare				X
Dezvoltarea bazei de date cu beneficiari	X	X	X	X
Conectarea cu alte organizaţii	X	X	X	X
Evaluarea serviciului	X	X	X	X
Etape principale în furnizarea serviciilor				
1. Trimiterea şi programarea	X	X		X
2. Evaluarea	X	X		
3. Prescrierea (selecţia)	X	X		
4. Finanţarea şi plasarea comenzii	X	X		X
5. Asamblarea şi/sau producţia		X		
6. Ajustarea	X	X		
7. Instruirea utilizatorului	X	X	X	
8. Monitorizare, întreţinere şi reparaţii	X	X	X	
Formare şi dezvoltare profesională				
Instruirea membrilor reţelei de trimiteri	X	X	X	
Instruirea personalului de furnizare servicii	X	X	X	

3.5 Monitorizare şi evaluare

3.5.1 Necesitatea măsurării performanței

Monitorizarea şi evaluarea serviciului de scaune rulante poate fi de ajutor în identificarea acelor componente ale activității care sunt funcționale şi a acelora care pot fi îmbunătățite. *Monitorizarea* este colectarea şi analizarea periodică şi continuă a informațiilor pentru a măsura calitatea şi eficiența serviciului de scaune rulante. *Evaluarea* se referă la analiza de ansamblu, realizată de obicei pe o perioadă scurtă de timp. Evaluarea este deseori realizată anual sau uneori bi-anual. Informațiile obținute prin monitorizarea periodică sunt deseori folosite pentru a fundamenta evaluarea globală. Se recomandă ca serviciul să stabilească un sistem de monitorizare periodică a serviciului şi să realizeze evaluări globale anuale pentru a măsura performanța şi impactul serviciului.

Ilustraţia 3.13 Scopul monitorizării şi evaluării serviciului de scaune rulante

Monitorizarea şi evaluarea pot oferi informaţii importante care permit serviciului:

- îmbunătăţirea calităţii serviciilor şi produselor
- îmbunătăţirea proceselor din cadrul serviciilor, cum ar fi trimiterile, programările şi monitorizarea
- limitarea costurilor prin creşterea eficienţei
- demonstrarea beneficiilor aduse utilizatorilor de serviciile de scaune rulante
- demonstrarea eficienţei serviciului
- identificarea şi cuantificarea nevoilor nesatisfăcute
- planificarea dezvoltării serviciului
- alocarea resurselor în mod corespunzător
- justificarea finanţării curente şi viitoare a serviciului
- dezvoltarea de parteneriate puternice cu beneficiarii serviciilor
- îmbunătăţirea credibilităţii şi oportunităţilor de finanţare.

3.5.2 Monitorizarea

Monitorizarea periodică se poate realiza după cum urmează:

1. Identificarea componentelor şi activităților serviciului care trebuie monitorizate în mod curent. Exemplele pot include numărul trimiterilor, timpul de aşteptare, numărul de utilizatori care primesc un scaun rulant, tipurile de scaune rulante prescrise, numărul de şedințe de monitorizare şi nivelul satisfacției utilizatorului.
2. Stabilirea „indicatorilor de performanță" pentru respectivele componente şi activități. Un indicator de performanță este o afirmație privind nivelul de performanță pe care îşi propune să îl atingă serviciul în acel domeniu. Acesta poate fi de multe ori în directă legătură cu finanțarea. Spre exemplu, finanțarea putea fi furnizată serviciului pe bază unor obiective sau indicatori agreați. Indicatorii de performanță trebuie să fie realişti şi să ia în considerare resursele disponibile.
3. Identificarea informațiilor care trebuie colectate pentru a putea monitoriza performanța serviciului în fiecare domeniu – şi modul în care vor fi acestea colectate. Teoretic, strângerea informațiilor trebuie să facă parte din sistemul obişnuit de evidențe a serviciului, astfel că nu va necesita prea multă muncă suplimentară din partea personalului serviciului.

Tabelul 3.5 prezintă exemple de domenii ale serviciului care pot fi monitorizate, indicatori de performanță şi modalități de colectare a informațiilor pentru fiecare componentă a serviciului. Este important de subliniat că indicatorii de performanță prezentați sunt doar exemple; indicatorii reali trebuie dezvoltați în funcție de resursele disponibile la nivelul fiecărui serviciu în parte.

Tabelul 3.5. Exemple de componente care pot fi monitorizate, indicatori de performanţă şi metode de colectare a informaţiilor

Componente şi activităţi	Exemple de indicatori de performanţă	Colectarea informaţiilor
Trimiterea		
Număr de utilizatori recomandaţi	Serviciul va răspunde la 30 de trimiteri pe lună	Înregistrarea trimiterilor deservite
Timpul mediu de aşteptare de la trimitere la programare	Timpul de aşteptare de la trimitere la recomandare trebuie să fie mai mic de 1 lună	Înregistrarea în fişa beneficiarului a datei primirii trimiterii şi datei evaluării
Furnizarea scaunului rulant		
Numărul de utilizatori care primesc un scaun rulant	Serviciul va prescrie şi ajusta scaune rulante pentru 20 de beneficiari pe lună	Înregistrarea prescrierii scaunului rulant în fişa beneficiarului
Numărul de întâlniri de monitorizare realizate	Se vor realiza întâlniri de monitorizare pentru cel puţin 15 utilizatori pe lună	Înregistrarea întâlnirii de monitorizare în fişa utilizatorului
Impactul furnizării scaunului rulant asupra utilizatorilor	Utilizatorii care primesc un scaun rulant prin intermediul serviciului au demonstrat îmbunătăţirea calităţii vieţii ca urmare a utilizării acestui echipament	Notele de evaluare trebuie să indice domeniile în care se aşteaptă îmbunătăţiri (ex. funcţii, postură) Notele de monitorizare trebuie să indice îmbunătăţirile realizate Opiniile utilizatorilor
Utilizatorii de scaune rulante deserviţi		
Informaţii despre utilizatorii trimişi spre serviciu, cum ar fi vârsta, genul, dizabilitatea, nevoile de suport postural	Serviciul va încuraja accesul egal. Serviciul îşi propune să răspundă nevoilor utilizatorilor care au nevoie de scaune rulante standard şi celor care au nevoie de modificări şi suport postural.	Numărul de femei şi bărbaţi care accesează serviciul – înregistrat în fişa utilizatorului Tipuri de nevoi de suport prezentate şi de scaune rulante prescrise – înregistrate în fişele utilizatorilor
Zona geografică acoperită de serviciu	Serviciul va furniza scaune rulante persoanelor care locuiesc în (regiunea/zona definită)	Adresa de domiciliu a utilizatorilor care accesează serviciul – înregistrată în fişa utilizatorului
Costurile serviciului		
Costul produselor distribuite, inclusiv modificări realizate în cadrul serviciului	Costul individual al fiecărui scaun rulant va fi mai mic de (specificarea sumei în funcţie de buget şi de costul real al produselor disponibile)	Costul produselor achiziţionate – înregistrat în contabilitatea serviciului. Costul materialelor şi forţei de muncă utilizate pentru asamblări şi modificări – înregistrat în fişa de atelier a fiecărui scaun rulant prescris.
Durata de timp petrecută de personal pentru activităţile serviciului (evaluare, monitorizare, instruire etc.)	Personalul va petrece ___% din timp pentru servicii directe şi ___% din timp pentru instruirea surselor de trimiteri.	Fişa de pontaj a specialiştilor, completată zilnic.

Opiniile utilizatorilor

Pe lângă colectarea de rutină a informațiilor de monitorizare, se recomandă ca serviciile să stabilească metode de strângere continuă a opiniilor utilizatorilor şi familiilor acestora. Sunt câteva modalități în care pot fi strânse aceste informații.

- Pot fi formulate câteva întrebări despre serviciu care vor fi puse utilizatorilor după primirea scaunului rulant.
- Se poate crea un scurt chestionar care să permită utilizatorilor să îşi exprime opiniile privind performanța serviciului. Acesta poate fi oferit fiecărui utilizator sau unui număr aleator de utilizatori în fiecare lună.
- Utilizatorii pot fi încurajați să îşi scrie impresiile privind serviciul, care să fie înregistrate într-o "cutie cu sugestii". Opiniile pot fi anonime, astfel ca repondenții să se simtă confortabil să dea răspunsuri sincere. Este important de reținut că acest sistem poate fi pus în practică doar dacă repondenții ştiu să scrie şi să citească; de aceea nu trebuie să fie singura metodă folosită pentru a obține aceste opinii.

Analiza informațiilor colectate

Informațiile colectate prin monitorizarea permanentă şi din opiniile utilizatorilor este cea mai utilă atunci când este înregistrată şi organizată în mod centralizat. O bază de date simplă poate fi foarte utilă pentru aceasta acolo unde sunt disponibile computere şi personalul necesar. Ca alternativă, informațiile pot fi organizate şi analizate manual.

Odată ce informațiile sunt organizate, este posibilă măsurarea performanței serviciului comparativ cu indicatorii de performanță. Aceste informații pot fi analizate periodic pentru a identifica problemele şi pentru a implementa acțiuni menite să le soluționeze. De exemplu, dacă sunt primite mai puține trimiteri decât s-a planificat, serviciul poate alege să contacteze toate sursele de trimiteri pentru a le reaminti de acest serviciu sau pentru a le oferi instruire suplimentară.

3.5.3 Evaluarea

Evaluarea este o metodă mai cuprinzătoare decât monitorizarea. Evaluarea oferă o privire de ansamblu, evidențiind punctele tari şi punctele slabe ale serviciului. Rapoartele de evaluare anterioare pot fi folosite ca bază de pornire pentru evaluări ulterioare.

Evaluările serviciului se pot realiza prin mijloace interne sau externe. O evaluare externă presupune implicarea uneia sau mai multor persoane din afara organizației. Această abordare poate fi utilă dat fiind faptul că evaluatorii externi vor vedea serviciul dintr-o perspectivă diferită. Evaluările interne pot fi realizate de unul sau mai mult specialişti din cadrul serviciului, cărora li se va aloca responsabilitatea strângerii şi analizării informațiilor necesare. Utilizarea computerelor în colectarea datelor, monitorizarea programului şi urmărirea ulterioară vor facilita evaluarea serviciilor.

Tabelul 3.6 oferă unele sugestii privind strângerea informațiilor necesare evaluării pentru câteva componente cheie ale serviciului.

Tabelul 3.6. Sugestii pentru obţinerea informaţiilor privind componente cheie ale serviciului

Componenta	Informaţii pentru evaluare
Calitatea serviciului	Recomandările de bune practici prezentate în Secţiunea 3.3 pot fi folosite drept criterii care să ghideze evaluarea calităţii furnizării serviciului.
Utilizatorii deserviţi şi serviciul primit	Informaţiile obţinute prin monitorizare trebuie să permită evaluatorilor să cuantifice numărul utilizatorilor care au primit un scaun rulant, instruire şi monitorizare; diferitele tipuri de scaune rulante furnizate; şi numărul de utilizatori care au nevoi ce nu au putut fi satisfăcute de serviciu. O evaluare completă trebuie să includă de asemenea informaţii despre utilizatorii care accesează serviciul, inclusiv vârsta, gen, apartenenţă etnică, dizabilitate şi domiciliul.
Costul serviciului, inclusiv costul produselor şi furnizării serviciului	Informaţiile obţinute prin monitorizare trebuie să permită evaluatorilor să analizeze costul serviciului. Se poate realiza de asemenea un audit financiar pentru a determina costul produselor şi serviciilor.
Resurse umane (număr de angajaţi, rolurile şi competenţele acestora)	Evaluatorii pot analiza numărul şi rolul specialiştilor serviciului prin intervievarea managementului serviciului sau analizarea dosarelor de personal. Competenţele personalului pot fi evaluate observând angajaţii în realizarea atribuţiilor ce le revin. Unele din recomandările de bune practici descrise în Secţiunea 3.3, rolurile personalului descrise în Secţiunea 3.4.3 şi competenţele clinice sumarizate în Secţiunea 5.3.3 pot fi folosite ca criterii care să sprijine evaluarea competenţelor personalului. Dosarele de formare a personalului trebuie analizate pentru a determina competenţele şi dezvoltarea profesională. Opiniile utilizatorilor şi interviuri individuale cu angajaţii pot contribui la identificarea eventualelor puncte tari şi puncte slabe ale structurii de personal.
Facilităţi şi echipamente disponibile serviciului	Evaluatorii pot evalua măsura în care facilităţile şi echipamentele sunt adecvate prin observarea funcţionării serviciului. Opiniile utilizatorilor şi interviuri individuale cu angajaţii pot contribui la identificarea punctelor tari şi slabe privind facilităţile disponibile.
Impact asupra utilizatorilor şi familiilor lor	Pot fi obţinute informaţii de la utilizatori şi familiile lor privind impactul serviciului. Indicatorii de măsurare pot include participarea crescută la viaţa familiei şi la activităţi în comunitate (ex. educaţie, angajare la domiciliu sau în afara acestuia, activităţi sociale) şi creşterea potenţialului economic al utilizatorilor de scaune rulante sau al familiilor lor. Metode de strângere a informaţiilor includ următoarele: • Evaluatorii pot analiza formularele de evaluare şi monitorizare. Acestea pot furniza informaţii despre utilizatori şi familiile lor înainte de primirea scaunului rulant cu ajutorul serviciului. Rapoartele de monitorizare pot furniza informaţii privind modul în care serviciul a afectat vieţile utilizatorului şi al familiei acestuia. • Vizitele la domiciliu vor permite evaluatorilor să întâlnească beneficiarii serviciului şi să vadă ei înşişi impactul serviciului. Vizitele la domiciliu pot oferi informaţii suplimentare care nu au putut fi obţinute prin vizita de monitorizare ce a avut loc la sediul serviciului. • Poate fi dezvoltată o cercetare detaliată pentru a evalua impactul serviciului asupra calităţii vieţii utilizatorilor, inclusiv participarea la şcoală, angajare şi în alte activităţi. • Utilizatorii (şi membrii familiilor) pot fi invitaţi să participe la un focus grup în cadrul căruia să ofere evaluatorilor informaţii despre modul în care consideră că serviciul le-a influenţat vieţile.

Sumar

- Scaunele rulante trebuie furnizate împreună cu serviciile de sprijin.
- Personalul de recuperare existent poate fi folosit pentru furnizarea serviciilor de scaune rulante.
- Se recomandă integrarea serviciilor de scaune rulante în serviciile existente de sănătate sau recuperare.
- Atunci când este posibil, nevoile utilizatorilor trebuie satisfăcute la nivel de comunitate locală.
- Serviciile de scaune rulante facilitează evaluarea nevoilor individuale ale utilizatorului, furnizează un scaun rulant corespunzător, instruieşte utilizatorii şi asistenții personali şi oferă sprijin permanent şi trimiteri către alte servicii.
- Fiecare utilizator are un set unic de nevoi fizice, de mediu şi de stil de viață.
- Grupurile de specialişti implicați în furnizarea serviciilor de scaune rulante includ producătorii şi furnizorii, rețelele de trimiteri şi personalul serviciilor propriu-zise.
- Principalele roluri ale personalului de servicii sunt cel managerial, clinic, tehnic şi educativ.
- Instructorii de viață independentă (utilizatori de scaune rulante) joacă un rol important în furnizarea scaunelor rulante.
- Furnizarea scaunelor rulante ar trebui monitorizată şi evaluată regulat, în special pentru a contribui la identificarea acelor aspecte care sunt eficiente şi ale celor care necesită îmbunătățiri.

Referințe

1. Rushman C, Shangali HG. *Wheelchair service guide for low-income countries (Ghid de servicii de scaune rulante pentru ţările sărace)*. Moshi, Tanzanian Training Centre for Orthopaedic Technology, Tumani University, 2005.
2. Sheldon S, Jacobs NA, editori. *Report of a Consensus Conference on Wheelchairs for Developing Countries, Bangalore, India, 6–11 Noiembrie 2006*. Copenhaga, International Society for Prosthetics and Orthotics, 2007 (http://homepage.mac.com/eaglesmoon/WheelchairCC/WheelchairReport_Jan08.pdf consultat la 8 Martie 2008).
3. McCambridge M. Coordinating wheelchair provision in developing countries (Coordonarea furnizării de scaune rulante în ţările în curs de dezvoltare). În: *Lucrările Conferinţei Anuale RESNA 2000: Technology for the New Millennium, Orlando, Florida, 28 Iunie – 2 Iulie 2000*. Atlanta, GA, RESNA, 2000:234–236.
4. *The manual wheelchair and its use (Scaunul rulant cu antrenare manuală şi utilizările acestuia)*. Stockholm, Swedish Institute of Assistive Technology (Institutul Suedez pentru Tehnologii Asistive), 1990 (în limba suedeză).
5. Oderud T. Design. În: *Report of a Consensus Conference on Wheelchairs for Developing Countries, Bangalore, India, 6–11 Noiembrie 2006*. Copenhaga, International Society for Prosthetics and Orthotics, 2007.
6. *The relationship between prosthetics and orthotics and community-based rehabilitation. A joint ISPO/WHO statement (Relaţia dintre protezare şi ortezare, şi recuperarea în comunitate. Declaraţie comună ISPO/OMS)*. Copenhaga/Geneva, ISPO/WHO, 2003 (http://www.who.int/disabilities/technology/po_services_cbr.pdf, consultat la 10 Martie 2008).
7. Helander E. *Prejudice and dignity: an introduction to community based rehabilitation (Prejudecată şi demnitate: introducere în domeniul recuperării prin servicii comunitare)*, ediţia a 2-a. New York, United Nations Development Programme (Programul pentru Dezvoltare al Naţiunilor Unite), 1999.

8. *Empowering the rural disabled in Asia and the Pacific (Emanciparea persoanelor cu dizabilităţi din mediul rural în Asia şi zona Pacificului*). Roma, Food and Agriculture Organization of the United Nations (Organizaţia pentru Agricultură şi Alimentaţie a Naţiunilor Unite), 1999 (http://www.fao.org/sd/PPdirect/PPre0035.htm, consultat la 10 Martie 2008).

4 INSTRUIRE

… pentru dezvoltarea abilităților şi cunoştințelor personalului implicat în furnizarea scaunelor rulante

Recomandările privind instruirea:

- oferă sugestii privind modul de furnizare a programelor de instruire; şi
- sugerează cerințe de instruire şi conținutul cursurilor pentru personalul implicat în furnizarea scaunelor rulante.

Ilustraţia 4.1.

Scaunele rulante schimbă vieți …

Mărturia unui utilizator din Africa de Sud

Caitlin are trei ani şi locuieşte în Cape Town, Africa de Sud. Caitlin are infirmitate motorie cerebrală, nu poate să meargă şi are mari dificultăţi de vorbire. Când a împlinit doi ani, kinetoterapeutul ei le-a sugerat părinţilor să obţină pentru ea un scaun rulant special pentru copii. În acea vreme Caitlin petrecea majoritatea timpului pe jos sau în braţele părinţilor ei. Ea era foarte frustrată şi iritabilă şi plângea foarte des. Părinţii ei au fost îndrumaţi spre un mic serviciu de scaune rulante din Cape Town, unde Caitlin a fost evaluată. Serviciul i-a prescris un scaun rulant cu un sistem special de susţinere pentru Caitlin. Părinţii ei au fost nevoiţi să strângă banii necesari achiziţionării scaunului rulant, pe care Caitlin l-a primit chiar în ziua în care împlinea doi ani.

Părinţii lui Caitlin spun: „atunci când am aşezat-o pe Caitlin pentru prima dată în noul scaun rulant, spre surpriza noastră ea a ştiut imediat ce trebuia să facă. Încă de atunci am observat o schimbare majoră în bine. Caitlin este mai puţin frustrată, mai motivată, îi place să fie independentă, adoră să alerge după alţi copii folosind scaunul rulant şi se simte foarte bine în aer liber. Scaunul rulant i-a dat fiicei noastre şi nouă înşine o nouă speranţă pentru viitor şi o viaţă cât de normală se poate. Deşi sună incredibil, de doi ani încoace nu mai ştim că avem un copil în casă, iar prinţesa noastră foloseşte acest scaun rulant pentru a face ceea ce doreşte, inclusiv năzdrăvănii.”

Caitlin este fericită şi mult mai activă de când a primit scaunul rulant. Ea face de asemenea progrese fizice remarcabile. Terapeutul ei spune că ea şi-a îmbunătăţit postura, este mai puternică şi are un control mai bun al capului şi trunchiului. Caitlin si-a îmbunătăţit şi vorbirea, datorită îmbunătăţirilor posturale şi de mobilitate, iar acum învaţă limbajul semnelor pentru a putea comunica mai uşor.

4.1 Introducere

Obiectiv şi rezultate

Scopul recomandărilor privind instruirea este dezvoltarea abilităților şi cunoştințelor personalului implicat în furnizarea scaunelor rulante.

Implementarea recomandărilor privind instruirea va contribui la:

- creşterea numărului de specialişti instruiți în furnizarea scaunelor rulante;
- îmbunătățirea competențelor personalului din serviciile de scaune rulante;
- recunoaşterea pe scară mai largă a specialiştilor instruiți şi implicați în furnizarea scaunelor rulante;
- mai buna integrare a furnizării scaunelor rulante cu serviciile de recuperare; şi
- îmbunătățirea colaborării între cei implicați în dezvoltarea, implementarea şi susținerea programelor de instruire privind furnizarea scaunelor rulante.

Strategii

Eficiența furnizării scaunelor rulante este influențată de prezența personalului dotat cu abilitățile şi cunoştințele corespunzătoare. Următoarele strategii pot sprijini dezvoltarea oportunităților şi inițiativelor de instruire *(1)*. Regulile Standard ale Națiunilor Unite privind „instruirea personalului" cer ca statele semnatare să preia responsabilitatea asigurării instruirii corespunzătoare a personalului implicat la toate nivelurile în planificarea şi furnizarea programelor şi serviciilor pentru persoanele cu dizabilități *(2)*. Această cerință este confirmată şi de Articolul 4 al Convenției Privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități *(3)*.

Identificarea candidaților pentru instruire

Personalul din sănătate şi recuperare poate fi instruit foarte uşor pentru furnizarea scaunelor rulante. Candidații la instruire pot să includă: lucrătorii comunitari din domeniul sănătății şi recuperării, terapeuții ocupaționali, kinetoterapeuții, specialiştii în protezare şi ortezare, tehnicieni şi meşteri locali. Utilizatorii pot fi de asemenea considerați potențiali candidați la instruire: deşi poate că nu au instruirea profesională necesară, utilizatorii de scaune rulante au deja noțiunile fundamentale privind propriile nevoi şi pot să fie extrem de motivați în ceea ce fac pentru semenii lor. Studiile arată că instruirea utilizatorilor privind abilitățile de manevrare a scaunelor rulante este eficientă, sigură şi practică *(4)*.

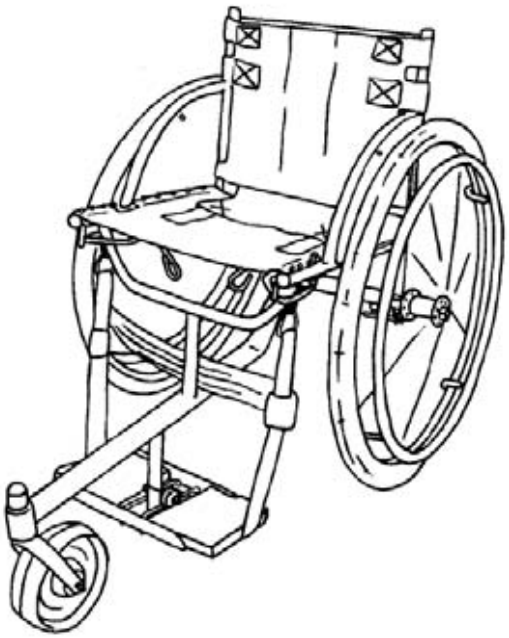

Conectarea cu programele şi instituțiile de instruire existente

Legăturile cu programele şi instituțiile de instruire existente oferă oportunitatea economisirii resurselor. Astfel de legături pot fi create cu multe programe de instruire implementate în prezent în multe regiuni cu resurse limitate, inclusiv programe comunitare de instruire privind recuperarea, programe de instruire pentru lucrători de recuperare de nivel intermediar, şcoli de terapie ocupațională şi kinetoterapie şi şcoli de instruire privind protezarea şi ortezarea. Şcolile de instruire privind recuperarea pot să ofere programe distincte privind furnizarea scaunelor rulante (abordarea specializată a instruirii) *(5)*, sau pot să încorporeze câteva module privind furnizarea scaunelor rulante în programele de instruire existente (abordarea integrată a instruirii).

Ilustraţia 4.2. Exemple de abordări specializate şi integrate a instruirii privind scaunele rulante

Instruire specializată	Instruire integrată
Cursul de Formare a Tehnicienilor de Scaune rulante cu durată de un an organizat la Tanzanian Centre for Orthopaedic Tehnologists (Centrul pentru Tehnicieni Ortopezi din Tanzania) este un exemplu de instruire specializată privind scaunele rulante. Un alt exemplu este cel al cursurilor de trei săptămâni privind prescrierea şi asamblarea scaunelor rulante oferit de Mobility India.	La Centre for the Rehabilitation of the Paralysed (Centrul de Recuperare al persoanelor cu Paralizie) din Bangladesh, instruirea privind scaunele rulante este inclusă în curricula studenţilor la secţia de terapie ocupaţională. De asemenea, Mobility India a integrat un modul de trei săptămâni privind scaunele rulante în programul de instruire cu durată de un an pentru studenţii la terapie de recuperare.

Dezvoltarea pachetelor de instruire modulare

Pentru a reduce la minim timpul şi resursele financiare necesare instruirii, se recomandă ca instruirea să fie dezvoltată şi furnizată în module organizate pe diferite niveluri, începând de la furnizarea serviciilor de scaune rulante de bază. După finalizarea cu succes a modulelor primului nivel, personalul va putea furniza servicii de bază în acest domeniu. Fiecare nivel succesiv de instruire va permite personalului să furnizeze scaune rulante persoanelor cu nevoi tot mai complexe. Conținutul recomandat pentru nivelurile inițial şi intermediar sunt descrise în Secțiunea 4.3. Având în vedere faptul că mulți utilizatori au nevoie de mai mult decât servicii de bază, se recomandă ca programele de instruire să planifice furnizarea cursurilor luând în considerare că un număr de participanți trebuie să poată avansa la un nivel intermediar de instruire cât mai repede posibil.

Pachetele de instruire care includ ghidul formatorului şi manualele studentului pot permite repetarea consecventă a instruirii de către formatori diferiți. Astfel de pachete pot fi dezvoltate pentru a sprijini instruirea în medii diferite, cu mici ajustări pentru ajustarea la contexte diferite. Această abordare poate reduce timpul necesar planificării şi pregătirii instruirii, contribuind astfel la reducerea resurselor necesare.

Explorarea modalităților de a asigura recunoaşterea instruirii

Recunoaşterea abilităților dobândite este o motivație importantă pentru personalul instruit. Aceasta contribuie de asemenea la creşterea importanței acordate furnizării

scaunelor rulante. În consecință, se recomandă ca organizațiile care dezvoltă şi coordonează programe de instruire să obțină recunoaşterea oficială a acestor cursuri.

Recunoaşterea poate fi obținută la nivel național, prin intermediul instituțiilor de educație precum cele care oferă instruire privind sănătatea sau recuperarea, sau prin intermediul asociațiilor profesionale sau organizațiilor internaționale.

Creşterea capacității personalului de a furniza instruire la nivel local

Pentru a susține programele de instruire la nivel local, este importantă dezvoltarea capacității formatorilor locali *(6)*; iar pentru a fi capabili să furnizeze instruirea în mod eficient, aceştia au nevoie de experiență practică de teren. Strategiile de dezvoltare a formatorilor locali includ următoarele.

- Atunci când se organizează un program de instruire, selectați candidați puternici cu potențial de a deveni formatori. Instruiți aceste persoane privind furnizarea scaunelor rulante de bază şi, după realizarea practicii de teren, instruiți-le privind serviciile complexe de scaune rulante. După doi până la trei ani, aceşti specialişti vor avea potențialul de a instrui alte persoane privind furnizarea serviciilor de scaune rulante de bază. Pentru a-i sprijini în acest rol, este utilă organizarea unei formări a formatorilor.
- Asigurați-vă că formatorii locali continuă să îşi pună în aplicare abilitățile pe teren. Aceasta va creşte calitatea instruirii pe care o vor putea oferi altor specialişti.

În absența formatorilor locali, există organizații internaționale care pot oferi sprijin în ceea ce priveşte formarea (consultați Anexa A). Un astfel de exemplu este descris în Ilustrația 4.3.

Ilustraţia 4.3. Pachetul de instruire privind scaunele rulante „Pregătit pentru viaţă”

Motivation a dezvoltat un curs de instruire adresat personalului de servicii de scaune rulante din regiunile cu resurse limitate. Pentru ca acesta să poată fi livrat în mod consecvent de către formatori diferiţi, cursul a fost documentat şi „împachetat”. Pachetul de instruire include un manual al cursantului, un ghid al formatorului şi materiale de sprijin precum postere cu ilustraţii, metode de evaluare şi jocuri cu cartonase.

Personaje fictive sunt folosite în cadrul cursului pentru a oferi scenarii pentru studiile de caz menite să consolideze cele învăţate de cursanţi. În prima versiune a pachetului, ilustraţiile au fost create pentru a reprezenta persoane de naţionalităţi şi religii diferite din Asia, astfel încât cursul să poată fi folosit în diferite locaţii de pe acest continent. Pentru locaţii din afara Asiei, este necesară ajustarea ilustraţiilor.

Ghidul formatorului conţine informaţii generale privind organizarea cursului, precum şi planuri de curs pentru fiecare sesiune. Fiecare plan de curs include timpul şi materialele necesare sesiunii respective, şi instrucţiuni pas cu pas privind predarea respectivei sesiuni.

Dezvoltarea întregului curs a durat doi ani. Pachetul de instruire permite unor formatori diferiţi să predea cursul asigurând un nivel similar de instruire şi evaluare a cursanţilor. Cu ajutorul ghidului formatorului şi materialelor de sprijin, pachetul de instruire a putut fi de asemenea utilizat de alte organizaţii.

Grupuri interesate şi resurse

Grupurile implicate în planificarea, implementarea şi participarea la programele de instruire includ:

- autorități guvernamentale naționale responsabile cu sănătatea şi educația şi alte departamente şi autorități locale relevante;
- organizații de sprijin care oferă suport tehnic şi finanțare; şi
- formatori şi cursanți.

Resursele principale necesare implementării recomandărilor privind instruirea includ:

- pachetele şi materialele de instruire;
- facilitățile pentru instruire, incluzând spațiile pentru organizarea cursurilor teoretice interactive, atelierele şi spațiile pentru sesiuni practice şi spațiile pentru instruirea privind mobilitatea în scaunul rulant;
- un stoc sigur de scaune rulante care îndeplinesc cerințele minime;
- formatori cu experiență în furnizarea scaunelor rulante; şi
- utilizatori doritori să participe la sesiunile de formare.

4.2 Cerințe privind instruirea

Această secțiune descrie cerințele privind instruirea personalului care face parte din rețelele de trimiteri şi a acelora care îndeplinesc roluri de management, clinicieni, tehnicieni sau formatori ai serviciilor de scaune rulante. Consultați Secțiunea 3.4 pentru descrierea diferitelor roluri din cadrul acestor servicii şi Secțiunea 4.3 pentru conținutul recomandat al cursurilor.

4.2.1 Rețelele de trimiteri

Instruirea de bază a personalului care lucrează în organizațiile membre ale rețelei de trimiteri (de exemplu personal de sănătate şi recuperare şi voluntari de la nivel comunitar, de district sau regiune) va creşte eficiența rețelei de trimiteri. În situația ideală, instruirea va oferi membrilor rețelei o combinație de:

- cunoştințe şi abilități de bază (relevante tuturor categoriilor de personal indiferent de context), inclusiv abilitatea identificării celor care vor beneficia de trimiterea către un serviciu de scaune rulante şi înțelegerea privind modalitățile cele mai bune de sprijin al utilizatorilor în comunitate; şi
- cunoştințe locale, inclusiv familiarizarea cu funcționarea serviciilor locale de scaune rulante şi cunoaşterea produselor disponibile la nivel local.

Instruirea personalului din rețelele de trimiteri poate fi realizată prin mai multe modalități.

- Serviciile de scaune rulante pot găzdui „instruirea rețelei de trimiteri”, care să fie livrată de un tehnician, clinician, sau chiar de un formator din cadrul serviciului. Astfel de programe de instruire contribuie la consolidarea rețelei pentru serviciul respectiv şi oferă totodată oportunitatea consolidării relațiilor de lucru între personalul serviciului şi cel al rețelei de trimiteri.
- Programele existente de instruire pentru angajații din sănătate şi recuperare pot alege să includă în formarea tuturor specialiştilor noțiuni privind recomandarea unui scaun rulant standard. Această abordare va asigura ca tot personalul instruit să aibă o mai bună informare privind nevoile utilizatorilor, modalități de trimitere a utilizatorilor şi de acordare a sprijinului în comunitate. Instruirea trebuie să includă

noțiuni privind rolul scaunului rulant şi importanța evaluării, prescrierii, instruirii utilizatorilor şi monitorizării.

În cazul ambelor abordări, pregătirea pentru instruire poate fi facilitată prin dezvoltarea unor pachete de instruire care să facă referire la informațiile de bază necesare personalului rețelei de trimiteri, inclusiv recomandări privind ajustarea pachetului la nevoile locale de informații.

4.2.2 Rolul furnizorilor de servicii de scaune rulante

Management

Managerii au nevoie de abilități generale privind administrarea serviciului, cum ar fi managementul financiar şi de personal. Aceste abilități nu caracterizează domeniul furnizării scaunelor rulante: oportunitățile de instruire în management sunt disponibile în multe domenii. Pe lângă abilitățile generale de management, managerii serviciilor de scaune rulante au nevoie de o înțelegere aprofundată a procesului de furnizare a acestor echipamente. Aceasta le va permite managerilor să îşi sprijine echipa, să promoveze serviciul de scaune rulante şi să evalueze eficiența serviciului.

Disponibilitatea unor cursuri de scurtă durată pentru managerii serviciilor de scaune rulante este un atu în dezvoltarea acestor servicii. Această instruire trebuie să includă noțiuni privind furnizarea scaunelor rulante, strângerea de fonduri, dezvoltarea rețelelor de trimiteri şi evaluarea serviciului de scaune rulante.

Personal clinic şi tehnic

Selectarea cursanților: selecția candidaților la instruire trebuie realizată în mod flexibil şi în concordanță cu structura de personal a serviciilor de recuperare şi de sănătate existente. Instruirea trebuie să fie deschisă participanților din medii diferite şi nu trebuie să depindă în totalitate de criterii de calificare formale. Cu toate acestea, pentru ca formarea să fie acreditată, este posibil să fie necesară respectarea unor reguli de instruire deja existente.

Atunci când este posibil, criteriile de participare trebuie să ia în considerare:

- experiența practică de lucru a candidaților cu utilizatorii şi în domeniul scaunelor rulante;
- orice tip de instruire informală primită de aceştia;
- nivelul de educație formală al acestora; şi
- experiența lor în furnizarea oricărui tip de serviciu de îngrijirea sănătății.

În funcție de calitatea instruirii şi suportului primit, specialişti din diferite medii profesionale/clinice/tehnice pot îndeplini cu competență îndatoririle presupuse de furnizarea scaunelor rulante către diferiți utilizatori.

Ilustrația 4.4 descrie posibili candidați pentru posturi clinice şi tehnice din echipa de furnizare a scaunelor rulante. Este important de observat că rolul de tehnician în cadrul acestei echipe cere ca personalul să lucreze direct cu utilizatorul. Persoanele selectate să participe la instruire tehnică în acest domeniu trebuie de aceea să aibă pe lângă abilități tehnice şi abilitățile necesare lucrului cu viitorii beneficiari. Toți candidații trebuie să poată să scrie şi să citească fluent în limba maternă.

Ilustraţia 4.4. Tipuri de specialişti candidaţi la instruire

- Lucrători comunitari sau voluntari.
- Personal care lucrează în serviciul de scaune rulante dar care nu a fost instruit anterior sau nu a absolvit nici un tip de studii.
- Asistente, kinetoterapeuţi, terapeuţi ocupaţionali, specialişti în protezare şi ortezare, medici şi alţi lucrători din sănătate şi recuperare.
- Utilizatori care doresc să lucreze pentru alţi utilizatori de scaune rulante pe postul de clinician.

Se recomandă ca rolurile clinice să fie îndeplinite de specialişti cu calificare medicală, paramedicală sau de recuperare, care au cunoştințe aprofundate de anatomie, fiziologie, privind diferite afecțiuni, nevoile de recuperare şi posibilele soluții pentru respectivele afecțiuni. Pe când rolul clinic se concentrează asupra utilizatorului, rolul tehnic se referă mai mult la scaunul rulant, în special la aspecte privind selectarea dimensiunii corecte şi componentelor corespunzătoare, asamblarea şi realizarea modificărilor necesare.

Candidații la cursurile de furnizare de scaune rulante pentru utilizatori cu nevoi complexe trebuie să dețină o diplomă în domeniul terapiei ocupaționale, kinetoterapiei, protezării sau ortezării. Aceasta le va permite să dețină cunoştințele detaliate necesare satisfacerii nevoilor unor utilizatori cu astfel de nevoi. Ca alternativă, personalul care a lucrat în servicii de scaune rulante având rol clinic sau tehnic, şi care a demonstrat un nivel ridicat de competențe, poate de asemenea participa la astfel de instruire.

Formarea bazată pe competențe

Programele de formare eficiente se vor concentra asupra dezvoltării cunoştințelor şi abilităților necesare personalului clinic şi tehnic pentru a-şi îndeplini rolurile în condiții de siguranță şi eficiență. Realizarea şi obținerea acordul tuturor părților interesate asupra unei liste de competențe necesare personalului clinic şi tehnic care lucrează în furnizarea serviciilor de scaune rulante, poate fi utilă pentru dezvoltarea unor programe de formare uşor de reprodus. Tabelul 4.2 oferă un sumar al competențelor recomandate, structurate pe trei niveluri – standard, intermediar şi avansat.

Tabelul 4.2. Competenţe clinice şi tehnice de nivel standard, intermediar şi avansat, necesare în serviciile de furnizare a scaunelor rulante

Nivelul de servicii furnizate	Rolul clinic	Rolul tehnic
Standard	Abilitatea de a realiza evaluarea, prescrierea, ajustarea şi monitorizarea la nivel de bază a utilizatorilor cu nevoi de bază (care nu necesită modificări sau suport postural). Abilitatea de a identifica şi trimite spre un serviciu specializat utilizatorii care necesită modificări şi suport postural; abilitatea de a monitoriza aceşti utilizatori după furnizarea scaunului rulant. Abilitatea de a realiza instruirea de bază a personalului reţelei de trimiteri privind furnizarea scaunelor rulante. Abilitatea de a menţine şi actualiza fişele fiecărui utilizator (fişe de caz).	Abilitatea de a participa în cadrul echipei la evaluarea, prescrierea, ajustarea şi monitorizarea utilizatorilor cu nevoi de bază. Abilitatea de a asambla sau pune în funcţiune scaune rulante cu antrenare manuală pe baza instrucţiunilor producătorului şi utilizând componente prescrise (fără modificări). Abilitatea de a realiza modificări ale unor scaune rulante sau componente posturale sub îndrumarea unui supervizor.
Intermediar	Abilitatea de a realiza evaluarea, prescrierea, ajustarea şi monitorizarea utilizatorilor care necesită scaune rulante standard, scaune rulante cu modificări, sau cu suport postural. Abilitatea de a identifica utilizatorii care necesită sisteme de poziţionare complexe; abilitatea de a monitoriza aceşti utilizatori după furnizarea scaunului rulant. Abilitatea de a furniza instruire personalului din reţelele de trimiteri în ceea ce priveşte furnizarea scaunelor rulante. Abilitatea de a forma, superviza şi oferi suport personalului clinic în ceea ce priveşte furnizarea serviciilor standard de scaune rulante. Abilitatea de a menţine şi actualiza fişele fiecărui utilizator (fişe de caz).	Abilitatea de a participa în cadrul echipei la evaluarea, prescrierea, ajustarea şi monitorizarea utilizatorilor care necesită scaune rulante standard, scaune rulante cu modificări şi cu suport postural. Abilitatea de a asambla şi pune în funcţiune scaune rulante cu antrenare manuală, inclusiv designul şi producţia sau asamblarea modificărilor necesare în funcţie de nevoi. Abilitatea de a furniza instruire de bază personalului reţelelor de trimiteri în ceea ce priveşte serviciile standard de scaune rulante. Abilitatea de a forma, superviza şi oferi suport personalului tehnic în ceea ce priveşte serviciile standard.
Avansat	Abilitatea de a coordona echipa de servicii în procesul de furnizare a scaunelor rulante pentru toate tipurile de utilizatori, inclusiv aceia cu nevoile cele mai complexe. Abilitatea de a lucra la un înalt nivel de profesionalism, inclusiv în ceea ce priveşte menţinerea evidenţelor, dezvoltarea serviciului şi supervizarea personalului mai puţin calificat. Abilitatea de a dezvolta şi furniza instruire personalului clinic de toate nivelurile.	Abilitatea de a realiza evaluarea completă a nevoilor utilizatorilor, fie independent fie ca membru al echipei de servicii. Abilitatea de a identifica produse comerciale corespunzătoare sau de a realiza produse ajustate care să răspundă nevoilor utilizatorilor, inclusiv ale celor cu cele mai complexe nevoi. Abilitatea de a lucra la un înalt nivel de profesionalism, inclusiv în ceea ce priveşte menţinerea evidenţelor, cercetarea şi dezvoltarea, controlul calităţii şi supervizarea atelierului de servicii şi a tehnicienilor. Abilitatea de a dezvolta şi furniza instruire personalului tehnic de toate nivelurile.

4.2.3 Formatorii

Dezvoltarea programului de formare

Formatorii care lucrează în furnizarea serviciilor de scaune rulante necesită cunoştinţe privind diferitele tipuri de dizabilităţi şi afecţiuni cronice. Aceştia trebuie să înţeleagă cine poate beneficia de utilizarea unui scaun rulant şi ce model şi caracteristici ale scaunului rulant sunt cele mai potrivite fiecărei persoane. De asemenea, ei trebuie să aibă o bună înţelegere a modului în care pot fi prevenite deformările posturale şi complicaţiile, precum şi o înţelegere amplă a dizabilităţii în general şi a factorilor de mediu. Formatorii trebuie de asemenea să aibă abilităţi de manevrare a scaunului rulant, de comunicare şi instruire şi cunoştinţe privind drepturile persoanelor cu dizabilităţi.

Utilizatorii şi livrarea instruirii

Utilizatorii activi pot şi ei să ofere instruire de calitate privind mobilitatea în scaunul rulant şi transferurile, demonstrând cursanţilor ce poate realiza un utilizator de scaun rulant. Aceştia pot de asemenea să explice cursanţilor cum s-au simţit atunci când au primit un scaun rulant pentru prima dată, ce tip de instruire sau formare le-a fost de folos, sau le-ar fi fost de folos dacă ar fi fost disponibilă.

Ilustraţia 4.5. Instruire privind furnizarea serviciilor de scaune rulante în Africa

Abdullah Munish a suferit un traumatism al coloanei vertebrale datorită unui accident de maşină în anul 2000. Ca urmare, a fost internat la Kilimanjaro Christian Medical Centre (Centrul Medical Creştin Kilimanjaro) din Tanzania timp de aproape opt luni. Aceasta a fost o perioadă de mari frustrări pentru el - mai ales pentru că a aflat că nu va mai putea merge niciodată – şi s-a simţit ca şi cum ar fi fost sfârşitul lumii. Dar Abdullah a auzit de la terapeuţii cu care lucra că exista posibilitatea de a participa la un curs de instruire de tehnicieni de scaune rulante. Aceasta a fost ca o rază de speranţă. Cu ajutorul terapeuţilor şi al prietenilor, el s-a înscris la cursul de instruire de un an organizat de Tanzanian Training Centre for Orthopaedic Technologists (TATCOT / Centrul de Formare pentru Tehnicieni Ortopezi din Tanzania).

Cursul, care este acreditat de Societatea Internaţională de Protezare şi Ortezare, dezvoltă abilităţile tehnice necesare producţiei de scaune rulante precum şi noţiuni de anatomie, fiziologie şi privind patologia diferitelor afecţiuni, desen tehnic, noţiuni de management al atelierului şi cursuri privind dizabilitatea. Programul i-a permis lui Abdullah să îşi dezvolte abilităţile în domeniul producţiei şi să înveţe cum să evalueze utilizatorii şi să le prescrie un scaun rulant corespunzător şi i-a dezvoltat totodată abilităţile de management de bază necesare administrării unei mici afaceri.

În opinia lui Abdullah „nu ştiam că sunt atâtea lucruri de învăţat despre producţia şi distribuţia scaunelor rulante. Acum pot să produc scaune rulante de calitate şi să mă asigur totodată că scaunul rulant este cel mai potrivit persoanei care îl utilizează. Cu cât înveţi mai multe, cu atât îţi dai seama că furnizarea scaunelor rulante este un domeniu complex şi că este necesar să ne dezvoltăm în permanenţă abilităţile şi cunoştinţele. De exemplu, trebuie să avem mai multe cunoştinţe despre poziţionarea specială şi să ne îmbunătăţim în permanenţă produsele şi serviciile”.

Abdullah a absolvit cursul în 2001 şi a fost angajat ca tehnician de scaune rulante în cadrul Centrului Medical Creştin Kilimanjaro. Prima provocare pe care a întâmpinat-o a fost să creeze un atelier de scaune rulante în cadrul spitalului – realizarea acestuia a durat aproape un an. De atunci, el şi colegii lui produc scaune rulante corespunzătoare şi oferă servicii utilizatorilor din regiunea Kilimanjaro. Abdullah susţine cursuri de manevrare a scaunului rulant şi privind dizabilitatea pentru cursanţii Centrului TATCOT şi studenţii colegiului pentru terapeuţi ocupaţionali. El este de asemenea instructor de viaţă independentă pentru alţi utilizatori în cadrul Kilimanjaro Association of the Spinally Injured (Asociaţia Kilimanjaro a Persoanelor cu Traumatisme de Coloană Vertebrală). Abdullah este invitat să susţină prezentări privind proiectarea scaunelor rulante pentru ţările în curs de dezvoltare la Massachusetts Institute for Technology din Statele Unite.

4.3 Module de curs şi conținut

4.3.1 Module de curs

Având în vedere nevoile şi resursele disponibile, acest ghid se concentrează asupra instruirii personalului doar la nivel standard şi intermediar. Tabelul 4.3 prezintă o schemă a modulelor de curs propuse pentru personalul serviciilor de scaune rulante la aceste două niveluri. Modulele pentru rolurile de instruire, clinice şi tehnice sunt structurate pe două niveluri secvențiale: standard şi intermediar.

Deşi nu este obligatoriu ca instruirea să fie organizată pe module, poate fi mai eficientă furnizarea aceluiaşi modul de instruire pentru mai multe grupuri în acelaşi timp.

Tabelul 4.3. Module de instruire propuse pentru realizarea diferitelor roluri ale serviciilor de scaune rulante la nivelurile standard şi intermediar

	Rol				
Nivel	**Reţeaua de trimiteri**	**Management**	**Instruire**	**Clinic**	**Tehnic**
Standard	1. Utilizatori, scaune rulante şi servicii pentru personalul care realizează trimiteri	2. Utilizatori, scaune rulante şi servicii pentru manageri	3. Utilizatori, scaune rulante şi servicii - I		
				4. Servicii pentru clinicieni - I	5. Servicii pentru tehnicieni
				6. Menţinerea sănătăţii - I	
			7. Abilităţi de instruire		
			8. Instruirea utilizatorilor - I		
Intermediar			9. Instruirea utilizatorilor - II		
				10. Menţinerea sănătăţii - II	
				11. Utilizatori, scaune rulante şi servicii - II	
				12. Servicii pentru clinicieni - II	13. Tehnologia scaunelor rulante

4.3.2 Conținutul cursurilor

Cuprinsul recomandat al modulelor de curs este descris în rândurile următoare. Descrierea conținutului poate fi similară pentru diferite module, dar prezentarea diferitelor module poate să difere în funcție de nevoile impuse de rolurile asumate de participanți în procesul de furnizare a scaunelor rulante.

Cursanții care participă la instruirea de nivel intermediar trebuie fie să fi finalizat instruirea standard sau să poată demonstra competențe complete la acel nivel. Conținutul recomandat al cursului nu este unul final, ci mai degrabă un ghid pentru persoanele implicate în dezvoltarea pachetelor sau programelor de instruire. Nu este obligatoriu ca modulele şi conținutul acestora să fie predate în ordinea în care sunt prezentate în Tabelul 4.3 sau prin intermediul listei prezentate în cele de urmează.

Instruirea generală privind managementul (de exemplu, managementul personalului şi bugetului) şi instruirea privind atelierul de scaune rulante (de exemplu, dispozitive şi echipamente, siguranța, controlul calității şi managementul stocurilor) nu sunt incluse în modulele prezentate.

Modulul 1. Utilizatori, scaune rulante şi servicii pentru personalul rețelei de trimiteri
Conținut recomandat: utilizatori; scaune rulante; tipuri de dizabilități; afecțiuni ale sănătății care pot fi cauzate de utilizarea necorespunzătoare a scaunului rulant; furnizarea serviciilor generice de scaune rulante; furnizarea scaunelor rulante în regiunile participanților la instruire.

Modulul 2. Utilizatori, scaune rulante şi servicii pentru manageri
Conținut recomandat: nevoile utilizatorilor; scaune rulante; prezentarea serviciului de scaune rulante; costurile şi finanțarea serviciilor de scaune rulante; personal şi facilități ale serviciului; promovarea serviciului de scaune rulante; monitorizarea şi evaluarea serviciului; managementul listei de aşteptare.

Modulul 3. Utilizatori, scaune rulante şi servicii
Conținut recomandat: prezentarea utilizatorilor; tipuri de dizabilități; poziționare; prezentarea scaunelor rulante; prezentarea pernelor; noțiuni introductive privind mobilitatea în scaunul rulant; rețeaua de trimiteri; noțiuni introductive privind evaluarea, prescrierea, ajustarea, instruirea utilizatorilor, monitorizarea, reparații şi întreținere; noțiuni introductive privind evaluarea serviciului.

Modulul 4. Servicii pentru clinicieni – I
Conținut recomandat: beneficii şi riscuri ale diferitelor poziționări; evaluare şi prescriere; ajustare; monitorizare; controlul calității; evaluarea serviciului.

Modulul 5. Servicii pentru tehnicieni
Conținut recomandat: evaluare şi prescriere; asamblarea scaunului rulant; ajustare; monitorizare; reparații şi întreținere; controlul calității; evaluarea serviciului.

Modulul 6. Menținerea sănătății – I
Conținut recomandat: noțiuni privind menținerea sănătății, cu accent asupra igienei şi prevenirii escarelor.

Modulul 7. Abilități de instruire
Conținut recomandat: abilități de a susține prezentări în public.

Modulul 8. Instruirea utilizatorilor – I
Conținut recomandat: noțiuni elementare privind mobilitatea şi transferurile din scaunul rulant; menținerea sănătății de către utilizator; manevrarea şi întreținerea scaunului rulant; ajustări la diferite tipuri de medii.

Modulul 9. Instruirea utilizatorilor – II
Conținut recomandat: noțiuni avansate privind mobilitatea şi transferurile.

Modulul 10. Menținerea sănătății – II
Conținut recomandat: noțiuni privind menținerea sănătății, cu accent asupra îngrijirii, întreținerii şi recuperării.

Modulul 11. Utilizatori, scaune rulante şi servicii – II
Conținut recomandat: utilizatori; dizabilități; anatomie umană; postura normală şi deficitară; tipuri de scaune rulante şi componente; perne pentru scaunul rulant; mobilitatea în scaunul rulant; rețeaua de trimiteri; instruirea personalului care realizează trimiteri; metode de evaluare a serviciului.

Modulul 12. Servicii pentru clinicieni – II
Conținut recomandat: prescrierea pernelor; evaluarea calităților pernelor; rețeaua locală de trimiteri; noțiuni intermediare pentru clinicieni privind evaluarea, prescrierea, ajustarea, instruirea utilizatorilor şi monitorizarea; sprijinul şi supervizarea personalului clinic; cum se realizează evaluarea serviciilor clinice.

Modulul 13. Tehnologia scaunului rulant
Conținut recomandat: design-ul scaunului rulant; modificări ale pernei; realizarea pernelor standard şi a celor pentru prevenirea escarelor; pregătirea şi modificarea scaunelor rulante; producția elementelor de suport postural; noțiuni intermediare pentru tehnicieni cu privire la evaluare, prescriere, ajustare, instruirea utilizatorilor şi monitorizare; suport, supervizare şi instruire a personalului tehnic; managementul atelierului; cum se realizează evaluarea serviciilor tehnice.

Sumar

- Serviciile eficiente de scaune rulante necesită personal având cunoştințe şi abilități privind furnizarea scaunelor rulante.
- Atunci când dezvoltați oportunități şi inițiative de instruire trebuie să:
  - alocați timp pentru identificarea candidaților corespunzători la instruire;
  - acordați prioritate, ori de câte ori este posibil, persoanelor cu dizabilități – în special utilizatorilor de scaune rulante - atunci când selectați personalul;
  - explorați posibilitățile conectării cu programele existente de instruire privind recuperarea;
  - dezvoltați modulele şi pachetele de instruire pentru instruiri integrate sau independente;
  - explorați modalitățile de asigurare a recunoaşterii programului de instruire, şi să
  - dezvoltați capacitatea formatorilor locali.
- Personalul rețelelor de trimiteri şi cei care îndeplinesc roluri manageriale, clinice, tehnice şi de instruire în cadrul serviciului de scaune rulante necesită diferite tipuri de instruire.

Referințe

1. Gyundi YE, Cornick C. Training: formal training; TATCOT /Motivation (Instruire: instruire formală; TATCOT / Motivation). În: Sheldon S, Jacobs NA, eds. *Report of a Consensus Conference on Wheelchairs for Developing Countries, Bangalore, India, 6–11 Noiembrie 2006*. Copenhaga, International Society for Prosthetics and Orthotics, 2007 (http://homepage.mac.com/eaglesmoon/WheelchairCC /WheelchairReport_Jan08.pdf, consultat la 8 Martie 2008).
2. *The Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities. Rule 19. Personnel training (Regulile Standard privind Egalizarea Şanselor pentru Persoanele cu Handicap. Precondiţii pentru Egalitatea de Şanse. Regula 19. Formarea personalului).* New York, Naţiunile Unite, 1993 (http://www.un.org/esa/socdev/enable/dissre05.htm#Rule%2019, consultat la 11 Martie 2008).
3. *Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Article 4 – General obligations (*Obligaţii generale). New York, United Nations (http://www.un.org/disabilities/default.asp?id=264, consultat la 11 Martie 2008).
4. Best KL et al. Wheelchair skills training for community-based manual wheelchair users: a randomized controlled trial (Instruire privind abilităţi de manevrare a scaunului rulant pentru utilizatori de scaune rulante cu antrenare manuală din comunităţi: studiu controlat randomizat.). *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*, 2005, 86:2316–2323.
5. *Certificate Course in Wheelchair Technology (Curs Acreditat privind Tehnologia Scaunelor rulante)*. Moshi, Tanzania Training Centre for Orthopaedic Technologists, 2007 (http://www.tatcot.org/certificate%20WCH.htm, consultat la 11 Martie 2008).
6. Sheldon S, Jacobs NA, editori. *Report of a Consensus Conference on Wheelchairs for Developing Countries, Bangalore, India, 6–11 Noiembrie 2006*. Copenhaga, International Society for Prosthetics and Orthotics, 2007 (http://homepage.mac.com/eaglesmoon/WheelchairCC/WheelchairReport_Jan08.pdf consultat la 8 Martie 2008).

5 POLITICI ŞI PLANIFICARE

… pentru sustenabilitatea furnizării scaunelor rulante

Recomandările privind politicile şi planificarea:

- prezintă principalele activități necesare planificării şi implementării programelor de scaune rulante;
- sugerează strategii de calcul al costurilor şi de finanțare a furnizării scaunelor rulante; şi
- propune realizarea de conexiuni între serviciile de scaune rulante şi alte domenii relevante.

Ilustraţia 5.1

Scaunele rulante schimbă vieți...

Mărturia unui utilizator din Filipine

Michelle trăieşte pe insula Masbate, o insulă rurală îndepărtată din Filipine. Ea are 20 de ani şi s-a născut fără picioare şi având doar un braţ. Neputând să se propulseze utilizând un scaun rulant obişnuit, Michelle a trăit fără un scaun rulant întreaga ei viaţă. Pentru a se deplasa, era nevoită să „meargă" utilizând braţul şi corpul.

În 2005 Michelle a primit o trimitere din partea unor lucrători comunitari către un serviciu mobil de scaune rulante furnizat de către o organizaţie neguvernamentală internaţională.

Echipa serviciului a realizat faptul că, pentru ca scaunul rulant să îi fie într-adevăr de folos lui Michelle, acesta trebuia să poată fi manevrat cu un singur braţ, să poată fi folosit pe teren accidentat, şi să poată fi uşor de transportat cu ajutorul transportului public pentru ca ea să poată călători în oraş. O fabrică locală de scaune rulante care lucrează în parteneriat cu echipa de servicii a putut să producă un scaun rulant care să respecte aceste specificaţii.

Michelle poate acum să se deplaseze singură folosind un scaun rulant şi nu mai este nevoită să se deplaseze la nivelul solului. Ea foloseşte scaunul rulant pentru a merge la biserică, pentru a-şi vizita prietenii şi chiar pentru a juca baschet. Mai important decât atât, Michelle şi-a propus să-şi folosească simţul antreprenorial pentru a îmbunătăţi situaţia economică a familiei sale. Datorită mobilităţii îmbunătăţite, ea are şanse mari să realizeze ceea ce şi-a propus.

5.1 Introducere

Obiectiv şi rezultate

Scopul secțiunii privind politicile şi planificarea este acela de a contribui la dezvoltarea şi implementarea de politici care să permită realizarea unor servicii de scaune rulante eficiente şi sustenabile. Implementarea acestor recomandări va duce la:

- dezvoltarea unei politici naționale privind scaunele rulante;
- planificarea programelor de furnizare a scaunelor rulante la nivel național în colaborare cu toate grupurile interesate, pe baza unor nevoi identificate în prealabil;
- integrarea serviciilor de scaune rulante în serviciile existente de sănătate şi recuperare;
- dezvoltarea standardelor naționale de furnizare a scaunelor rulante;
- calculul costurilor şi stabilirea surselor de finanțare; şi
- conectarea furnizării scaunelor rulante cu sectoare şi instituții existente la nivelul societății respective.

Grupuri interesate şi resurse

- Grupurile interesate care sunt implicate în realizarea politicilor şi planificare includ factorii de decizie politică, specialiştii care realizează planificarea şi implementarea, producătorii şi furnizorii de scaune rulante, furnizorii de servicii de scaune rulante, organizațiile persoanelor cu dizabilități şi utilizatorii.

5.2 Politici publice

5.2.1 Dezvoltarea politicilor publice

Realizarea unei politici naționale privind furnizarea scaunelor rulante poate asigura accesul utilizatorilor de scaune rulante la echipamente de mobilitate care îndeplinesc cerințe minime privind siguranța şi durabilitatea şi care sunt corespunzătoare nevoilor lor individuale. O politică națională poate de asemenea să asigure furnizarea scaunelor rulante de către personal instruit care cunoaşte tehnicile de evaluare a nevoilor utilizatorilor şi de instruire a acestora şi a asistenților personali privind folosirea şi întreținerea scaunului rulant.

În procesul de dezvoltare a acestor politici publice, se recomandă luarea în considerare a următoarelor aspecte:

- aspecte luate în considerare în cadrul unor politici internaționale relevante (a se vedea Secțiunea 5.2.2);
- proiectarea, furnizarea, livrarea serviciului, instruirea şi implicarea utilizatorilor (consultați Secțiunea 5.2.3);
- finanțarea (consultați Secțiunea 5.4); şi
- conectarea cu alte domenii de activitate (consultați Secțiunea 5.5).

Pentru a evita realizarea unei politici separate privind furnizarea scaunelor rulante, aceste echipamente pot fi incluse în politicile generale privind furnizarea echipamentelor asistive. Cu toate acestea, aspectele specifice legate de furnizarea scaunelor rulante pot necesita soluționarea prin politici publice suplimentare.

5.2.2 Politici internaționale

Două dintre cele mai importante instrumente de politici publice privind furnizarea scaunelor rulante sunt:

- Convenția privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități; şi
- Regulile Standard privind Egalizarea Şanselor pentru Persoanele cu Handicap.

Convenția ONU

Convenția privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități este compusă din 50 de articole. Articolele 4, 20, 26 şi 32 sunt aplicabile în mod special furnizării scaunelor rulante (consultați Ilustrația 5.2).

Ilustraţia 5.2. Articolele 4, 20, 26 şi 32 ale Convenţiei

Articolul 4. Obligaţii generale

1. Statele Părţi se angajează să asigure şi să promoveze exercitarea deplină a tuturor drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului pentru toate persoanele cu dizabilităţi, fără nici un fel de discriminare pe criterii de dizabilitate. În acest scop, Statele Părţi se angajează:

(a) Să adopte toate măsurile adecvate legislative, administrative şi de altă natură pentru implementarea drepturilor recunoscute prin prezenta Convenţie;

~

(g) Să întreprindă sau să promoveze cercetarea şi dezvoltarea, să facă cunoscută oferta şi să încurajeze utilizarea de noi tehnologii, inclusiv tehnologii informatice şi de comunicaţii, dispozitive de suport pentru mobilitate, dispozitive şi tehnologii de asistare, adecvate persoanelor cu dizabilităţi, acordând prioritate tehnologiilor cu preţuri accesibile;

(h) Să furnizeze informaţii accesibile persoanelor cu dizabilităţi despre dispozitivele auxiliare pentru mobilitate, dispozitivele şi tehnologiile de asistare, inclusiv noile tehnologii, precum şi alte forme de asistenţă, servicii de suport şi facilităţi;

(i) Să susţină formarea, în domeniul drepturilor recunoscute de această Convenţie, a profesioniştilor şi a personalului care lucrează cu persoane cu dizabilităţi, în vederea îmbunătăţirii furnizării asistenţei şi serviciilor.

Articolul 20. Mobilitatea personală

Statele Părţi vor lua măsuri eficiente pentru a asigura o mobilitate personală, în cel mai înalt grad posibil de independenţă a persoanelor cu dizabilităţi, inclusiv prin:

(a) Facilitarea mobilităţii persoanelor cu dizabilităţi în modul şi în momentul ales de acestea şi la un cost accesibil;

(b) Facilitarea accesului persoanelor cu dizabilităţi la mijloace, dispozitive de mobilitate, tehnologii de asistare şi forme active de asistenţă şi de intermediere de calitate, inclusiv prin punerea acestora la dispoziţia lor, la un cost accesibil;

(c) Furnizarea de formare pentru dezvoltarea de abilităţi de mobilitate a persoanelor cu dizabilităţi şi pentru personalul specializat care lucrează cu persoanele cu dizabilităţi;

(d) Încurajarea entităţilor care produc dispozitive de sprijin pentru mobilitate, dispozitive şi tehnologii de asistare, să ţină cont de toate aspectele legate de mobilitatea persoanelor cu dizabilităţi.

Articolul 26. Abilitare şi reabilitare

~

3. Statele Părţi vor promova oferta, cunoaşterea şi utilizarea echipamentelor şi tehnologiilor concepute pentru persoanele cu dizabilităţi, care vizează abilitarea şi reabilitarea lor.

Articolul 32. Cooperarea internaţională
1. Statele Părţi recunosc importanţa cooperării internaţionale şi a promovării acesteia în susţinerea eforturilor pentru îndeplinirea scopului şi obiectivelor prezentei Convenţii şi vor lua toate măsurile corespunzătoare şi eficiente în această privinţă, între State şi în cadrul acestora şi, dacă este cazul, în parteneriat cu organizaţii internaţionale şi regionale relevante şi cu societatea civilă, în special cu organizaţii ale persoanelor cu dizabilităţi. Aceste măsuri pot include, printre altele:
~
(b) Facilitarea şi sprijinul pentru dezvoltarea capacităţii instituţionale, inclusiv prin schimbul şi diseminarea de informaţii, experienţe, programe de formare şi de bune practici;
~
(d) Furnizarea de asistenţă tehnică şi economică, după caz, inclusiv prin facilitarea accesului la tehnologie de asistare şi schimburile în acest domeniu, precum şi prin transfer de tehnologie.

Regulile Standard ale ONU

Regulile Standard privind Egalizarea Şanselor pentru Persoanele cu Handicap includ 22 de reguli. Din perspectiva egalității de şanse, Regulile 3 şi 4 se aplică furnizării scaunelor rulante (consultați Ilustrația 5.3).

Ilustraţia 5.3. Articolele 3 şi 4 din Regulile Standard ale ONU

Regula 3. Recuperarea	Regula 4. Servicii de sprijin
„Statele trebuie să asigure furnizarea serviciilor de recuperare pentru persoanele cu dizabilităţi pentru a le permite acestora să realizeze şi să se menţină la nivelul optim de independenţă şi funcţionare”.	„Statele trebuie să asigure dezvoltarea şi furnizarea serviciilor de sprijin, inclusiv tehnologiile asistive pentru persoanele cu dizabilităţi, pentru a contribui la creşterea nivelului de independenţă în viaţa de zi cu zi şi pentru a le permite să îşi exercite drepturile”.

În ceea ce priveşte măsurile de implementare, Regulile 14, 19 şi 20 au o relevanță deosebită (consultați Ilustrația 5.4).

Ilustraţia 5.4. Articolele 14, 19 şi 20 din Regulile Standard

Regula 14. Politici publice şi strategii	Regula 19. Instruirea personalului	Regula 20. Monitorizare şi evaluare
„Statele se vor asigura că aspectele privind dizabilitatea sunt incluse în toate politicile publice şi strategiile de nivel naţional”.	„Statele sunt responsabile cu asigurarea instruirii adecvate a personalului implicat, la toate nivelurile, în planificarea şi furnizarea programelor şi serviciilor privind persoanele cu dizabilităţi”.	„Statele sunt responsabile pentru monitorizarea şi evaluarea continuă a implementării programelor naţionale şi serviciilor ce vizează egalitatea de şanse pentru persoanele cu dizabilităţi.”

Atât Convenția ONU cât şi Regulile Standard menționează faptul că guvernul poartă principala responsabilitate pentru furnizarea scaunelor rulante. În consecință se recomandă ca furnizarea scaunelor rulante să fie parte integrată a strategiilor naționale.

5.2.3 Aspecte specifice furnizării scaunelor rulante

Următoarele cinci aspecte trebuie luate în considerare în dezvoltarea politicilor publice care să permită furnizarea scaunelor rulante la nivel de bază.

1. Design

Fiecare persoană are un set unic de nevoi individuale sau de mediu care determină modelul de scaun rulant care i se potriveşte cel mai bine. Datorită faptului că nevoile utilizatorilor sunt atât de diferite, un singur model de scaun rulant nu poate fi adecvat tuturor utilizatorilor din toate regiunile. Se recomandă ca politicile publice:

- să solicite punerea la dispoziția furnizorilor de servicii a mai multor tipuri de scaune rulante, pentru ca aceştia să se poată asigura că fiecare utilizator primeşte scaunul rulant care se adresează nevoilor lor; şi
- să specifice cerințe naționale minime pentru a asigura că scaunele rulante sunt sigure, durabile şi pot fi reparate local (consultați Capitolul 2).

2. Producție şi furnizare

Scaunele rulante pot fi produse şi obținute în mai multe moduri. Oricare ar fi acesta, ele trebuie testate privind durabilitatea şi adecvarea la contextul în care vor fi utilizate. Trebuie luate decizii privind modul de producție şi obținere a scaunelor rulante (consultați Capitolul 2). Se recomandă ca politicile publice:

- să abordeze nevoia de scaune rulante în directă legătura cu fondurile disponibile, sustenabilitatea ofertei în timp, dezvoltarea economică locală şi impactul asupra infrastructurii locale de furnizare a scaunelor rulante;
- să încurajeze evaluarea scaunelor rulante comparativ cu un set de recomandări minime;
- să încurajeze participarea utilizatorilor şi furnizorilor de servicii în selecția scaunelor rulante; şi
- să ia în considerare alte politici naționale din domenii relevante, cum ar fi sprijinul acordat producției şi forței de muncă locale.

3. Furnizarea serviciilor

Furnizorii de servicii joacă un rol important în ceea ce priveşte legătura dintre utilizatori şi producătorii de scaune rulante. Furnizorii se pot asigura că utilizatorii individuali primesc un scaun rulant corespunzător. Aceştia furnizează informații şi instruire privind nevoile utilizatorilor, precum şi sprijin continuu şi trimiteri către alte servicii. Se recomandă ca politicile din domeniu:

- să promoveze emanciparea utilizatorilor şi dreptul acestora de a face propriile alegeri *(1)*;
- să solicite ca scaunele rulante să fie furnizate printr-un sistem corespunzător de livrare a acestor echipamente;
- să solicite ca toți furnizorii de servicii de scaune rulante să urmeze practicile recomandate privind disponibilitatea scaunelor rulante, prescrierea, ajustarea, instruirea utilizatorilor şi serviciile de monitorizare (consultați Capitolul 3); şi
- să solicite furnizorilor de scaune rulante să demonstreze transparență, prețuri corecte şi monitorizarea respectiv evaluarea propriilor servicii.

4. Instruirea

Instruirea tuturor specialiştilor care participă la furnizarea scaunelor rulante (consultați Capitolul 4) asigură livrarea serviciilor la un nivel acceptat pe plan național. Se recomandă ca politicile:

- să încurajeze instruirea tuturor persoanelor direct implicate în dezvoltarea şi implementarea serviciilor de scaune rulante, inclusiv a celor implicați în design-ul, producția, testarea şi furnizarea serviciilor.

5. Finanțarea

Fiecare dintre aceste patru domenii necesare furnizării serviciilor de bază în domeniul scaunelor rulante necesită finanțare. Diferite strategii de finanțare sunt descrise în Secțiunea 5.4. De obicei, costurile proiectării, producției şi furnizării unui scaun rulant, furnizarea serviciilor de scaune rulante şi instruirea personalului sunt incluse în prețul scaunului rulant, în afară de situațiile în care costurile sunt acoperite în alte moduri. Se recomandă ca politicile privind finanțarea:

- să menționeze mecanismul de finanțare;
- să detalieze criteriile de eligibilitate privind finanțarea;
- să menționeze categoriile şi standardele pentru scaunele rulante şi serviciile finanțate din surse publice; şi
- să promoveze emanciparea şi dreptul utilizatorilor de a alege.

Alte mecanisme de sprijin care pot fi incluse în politicile publice

Guvernele pot de asemenea să ia în considerare:

- scutirea de taxe vamale la importul de materiale folosite pentru producția scaunelor rulante;
- scutirea de taxe vamale pentru scaune rulante dacă acestea nu sunt disponibile în țara respectivă;
- sprijinirea autorităților publice locale şi a organizațiilor persoanelor cu dizabilități care furnizează scaune rulante şi servicii conexe, prin intermediul granturilor directe, sau prin facilitarea relațiilor între organizațiile neguvernamentale locale sau internaționale, comunitățile de afaceri şi alte grupuri interesate;
- sprijinirea întreprinderilor private care produc scaune rulante, prin intermediul ofertelor de achiziții competitive, împrumuturilor şi finanțărilor nerambursabile pentru instruire;
- promovarea participării utilizatorilor la toate nivelurile de planificare şi furnizare a serviciilor;
- îndepărtarea barierelor arhitecturale în vederea creşterii mobilității, independenței şi participării, stimuland astfel interesul pentru utilizarea şi cererea pentru scaune rulante de calitate; şi
- includerea furnizării scaunelor rulante şi subiectelor conexe (cum ar fi mediul şi transportul accesibil) în politicile naționale.

Ilustrațiile 5.5 şi 5.6 furnizează exemple de politici legate de furnizarea scaunelor rulante în India şi respectiv în Afganistan.

Ilustraţia 5.5. Exemplu de politici publice privind furnizarea scaunelor rulante în India

In India, Legea Persoanelor cu Dizabilităţi (Şanse Egale, Protecţia Drepturilor şi Participare) (2) a fost adoptată în anul 1995 în urma eforturilor susţinute de advocacy ale activiştilor din domeniul dizabilităţii şi ale organizaţiilor neguvernamentale. Aceste eforturi au inclus consultări intensive cu reprezentanţi ai autorităţilor publice, marşuri de protest şi Conferinţe de presă (3). Cu privire la scaunele rulante, Legea menţionează la Capitolul VII: „Guvernele vor legifera scheme de finanţare pentru furnizarea de echipamente ajutătoare şi dispozitive pentru persoanele cu dizabilităţi."

Pe baza acestei Legi, Guvernul Indiei a introdus schema de Asistenţă pentru Persoanele cu Dizabilităţi din India, prin intermediul căreia toate persoanele cu un venit lunar mai mic de 160 USD pot să obţină un scaun rulant gratuit. Dacă venitul lunar este cuprins între 161 USD şi 250 USD, utilizatorul trebuie să suporte 50% din costuri, iar dacă venitul utilizatorului depăşeşte 250 USD, acesta trebuie să plătească întregul cost al scaunului rulant.

Ilustraţia 5.6. Exemplu de politici publice privind furnizarea scaunelor rulante în Afganistan

In Octombrie 2003, Ministerul Martirilor şi Persoanelor cu Dizabilităţi din Afganistan a publicat o Politică Naţională privind Dizabilitatea. Politica a fost „dezvoltată în colaborare de către toate grupurile interesate, în principal de organizaţiile persoanelor cu dizabilităţi şi grupurile de întrajutorare; ONG-urile naţionale şi internaţionale din domeniul dizabilităţii; principalele ministere, inclusiv Ministerul Educaţiei, Ministerul Sănătăţii Publice, Ministerul Muncii şi Asistenţei Sociale, Ministerul pentru Situaţia Femeilor şi Ministerul Martirilor şi Persoanelor cu Dizabilităţi (Ministry of Martyrs and Disabled/MMD); agenţii relevante ale ONU inclusiv UNOPS/CDAP, OMS, ILO, UNICEF şi UNHCR; Comisia Naţională privind Constituţia; şi Biroul Prezidenţial" (4). Se estimează că elaborarea acestei politici va duce la schiţarea unui plan de acţiune detaliat şi prioritizat care va fi dezvoltat pentru a realiza obiectivele principale ale acestei politici. Politica menţionează în continuare că:

Prevederile privind persoanele cu dizabilităţi fizice, de exemplu, trebuie să facă referire la centrele de recuperare ortopedică; serviciile de fizioterapie; şi echipamentele ortopedice, asistive şi de mobilitate. Aceste servicii trebuie să fie furnizate în apropierea unui spital regional sau de provincie dotat cu servicii chirurgicale de ortopedie, astfel încât populaţia locală să le poată accesa cu uşurinţă. Ele pot fi de asemenea localizate în oraşe cu facultăţi de medicină, cum ar fi Kabul, Mazar, Herat, Kandahar şi Jalalabad. Serviciile dezvoltate în viitor trebuie să permită dezvoltarea ortezării, care este un serviciu insuficient dezvoltat în acest moment.

Toţi pacienţii au dreptul să primească dispozitivele necesare. Aceste dispozitive trebuie să fie produse de calitate, ajustate corespunzător, produse dacă este posibil folosind materiale locale şi care să poată fi reparate pe plan local. Tehnologia corespunzătoare trebuie să fie standardizată în întreaga ţară. Trebuie creat un mecanism pentru standardizare la nivel naţional, cu experţi care să colaboreze cu MOPH (Ministerul Sănătăţii Publice).

5.3 Planificare

Planificarea şi implementarea furnizării de scaune rulante implică şase activități cheie.

1. Identificarea nevoii de scaune rulante şi servicii

Identificarea nevoii de scaune rulante este necesară pentru a cunoaşte numărul de servicii şi personal necesare şi locația în care trebuie amplasate serviciile. Astfel de

evaluări oferă de asemenea informații privind satisfacția utilizatorilor privind scaunele rulante pe care le folosesc şi care au fost distribuite cu sau fără serviciile conexe *(5)*. Statisticile astfel obținute trebuie să includă numărul utilizatorilor, procentul incidenței diferitelor afecțiuni, dizabilități şi restricții privind participarea, respectiv locația geografică a acestor persoane.

Strângerea datelor poate fi deseori facilitată de colaborarea cu programele comunitare de recuperare şi cu organizațiile persoanelor cu dizabilități. Acolo unde strângerea datelor nu este posibilă, se recomandă utilizarea unei estimări conservatoare conform căreia 1% din populație necesită un scaun rulant.

2. Planificarea furnizării scaunelor rulante la nivel național

Se recomandă ca guvernele să se implice activ în planificarea, crearea şi dezvoltarea continua a serviciilor de scaune rulante. Guvernele sunt sfătuite să ia în considerare finanțarea serviciilor de scaune rulante împreună cu celelalte servicii de recuperare. Acolo unde sunt deja alocate fonduri guvernamentale pentru furnizarea scaunelor rulante, se recomandă ca serviciile să fie evaluate pentru a determina dacă acestea sunt furnizate în concordanță cu recomandările din acest document.

3. Încurajarea colaborării între furnizorii guvernamentali şi neguvernamentali de servicii

Ori de câte ori este posibil, organizațiile neguvernamentale naționale şi internaționale implicate în furnizarea scaunelor rulante sunt încurajate să colaboreze îndeaproape cu ministerele şi departamentele relevante pentru a le sprijini în dezvoltarea şi implementarea planului național de furnizare a scaunelor rulante. Un plan corelat poate fi util pentru utilizarea la maxim a resurselor şi asigurarea că serviciile corespunzătoare sunt accesibile tuturor celor care au nevoie de acestea.

4. Integrarea serviciilor de scaune rulante în serviciile de recuperare existente

Serviciile de scaune rulante pot fi îmbunătățite prin integrarea lor, atunci când este posibil, în alte servicii de recuperare şi îngrijirea sănătății. Integrarea contribuie la coordonarea eforturilor principalelor grupuri interesate, la utilizarea eficientă a resurselor de tipul centrelor şi personalului din sănătate şi facilitează crearea rețelelor puternice de trimiteri şi consultații. Un bun exemplu al unei astfel de integrări este aceea a Centrului Medical Crestin Kilimanjaro, unde un grup multidisciplinar de specialişti din domeniul medical au organizat un comitet de scaune rulante care soluționează probleme legate de producție, furnizarea serviciilor, distribuție şi întreținere *(6)*.

Rețelele de trimiteri sunt cruciale pentru sustenabilitatea serviciilor de scaune rulante şi contribuie la asigurarea accesibilității serviciilor pentru toate persoanele care au nevoie de ele. Rețelele de consultații şi accesul la specialişti din domeniul sănătății, cum ar fi medicii, terapeuții ocupaționali, kinetoterapeuții, logopezii şi alți specialişti contribuie la asigurarea furnizării către utilizatori a serviciilor şi echipamentelor corespunzătoare. Aceasta este de importanță specială pentru toate persoanele cu nevoi speciale.

5. Adoptarea standardelor naționale privind furnizarea serviciilor

Autoritățile naționale şi furnizorii de servicii de scaune rulante sunt încurajați să dezvolte şi să adopte standarde naționale. Standardele naționale trebuie să soluționeze aspecte privind calitatea şi testarea scaunelor rulante, instruirea personalului şi furnizarea serviciilor. Acest ghid poate constitui un punct de plecare pentru dezvoltarea standardelor. Se recomandă de asemenea ca monitorizarea şi evaluarea să asigure că serviciile de scaune rulante îndeplinesc standardele agreate.

6. Emanciparea consumatorilor

Guvernele naționale şi agențiile de dezvoltare internaționale pot crea şi sprijini un mediu optim. Utilizatorii trebuie să aibă oportunitatea de a alege produsul care li se potriveşte dintr-o gamă de produse. Un pachet de informații de calitate privind aceste produse, inclusiv posibile surse de finanțare sau subvenționare, poate fi de mare folos utilizatorilor în luarea deciziei corecte.

Cea mai bună strategie pentru dezvoltarea unui program național de furnizare a scaunelor rulante depinde de nivelul prezent al serviciilor de scaune rulante din țara respectivă, disponibilitatea resurselor şi nevoile pe care serviciile trebuie să le soluționeze. Este utilă luarea în considerare a următoarelor întrebări în planificarea furnizării scaunelor rulante.

- Care sunt caracteristicile şi nevoile specifice ale utilizatorilor?
- Există organizații ale părților interesate şi, dacă da, care sunt interesele şi pozițiile acestora?
- Există deja servicii de scaune rulante (furnizate prin ateliere locale, recuperare în comunitate, organizații ale persoanelor cu dizabilități, alte organizații neguvernamentale, sectorul privat sau guvern)?
- Sunt furnizate scaunele rulante în afara infrastructurii formale, de exemplu furnizarea de scaune rulante importate în cantități mari?
- Ce se poate face utilizând resursele existente?
- Care sunt mecanismele de finanțare existente?

Ilustrația 5.7 descrie diferite strategii care pot fi utilizate pentru dezvoltarea unui program de furnizare a scaunelor rulante în diferite situații.

Ilustraţia 5.7. Posibile strategii de dezvoltare a unui program de furnizare a scaunelor rulante

1. ***Guvernul îşi propune să creeze un program naţional de servicii de scaune rulante***. Guvernul poate contacta organizaţiile neguvernamentale şi organizaţiile persoanelor cu dizabilităţi interesate, utilizatorii, programele de formare pentru specialişti din sănătate, organizaţii internaţionale ca OMS şi Societatea Internaţională de Protezare şi Ortezare şi organizaţiile neguvernamentale internaţionale relevante, pentru a le solicita sprijinul în vederea dezvoltării unui plan corespunzător pentru dezvoltarea serviciului naţional de scaune rulante. Guvernul poate folosi ca punct de pornire propriul serviciu de protezare şi ortezare. Acesta poate de asemenea să contacteze instituţii guvernamentale din alte ţări pentru a învăţa din experienţa acestora şi a le solicita sprijinul.
2. ***Furnizarea scaunelor rulante se realizează la scară redusă prin intermediul unor organizaţii independente; nu există colaborare între acestea.*** Guvernul, organizaţiile locale sau o organizaţie neguvernamentală internaţională poate evalua posibilitatea dezvoltării pe scară largă a serviciilor existente. Se poate crea un centru de resurse cu participarea reprezentanţilor diferitelor organizaţii şi cu colaborarea acestora din urmă. Centrul de resurse poate evolua fie într-o coaliţie de organizaţii interesate de serviciile de scaune rulante, fie într-o organizaţie neguvernamentală de sine stătătoare.
3. ***Există organizaţii în ţară dar nu sunt furnizate servicii de scaune rulante.*** O organizaţie neguvernamentală interesată sau o organizaţie a persoanelor cu dizabilităţi poate deveni nucleul unui centru de resurse. Organizaţia trebuie să identifice ca partener o organizaţie cu experienţă în furnizarea scaunelor rulante (Ex. o organizaţie guvernamentală sau neguvernamentală dintr-o ţară vecină, sau o organizaţie neguvernamentală internaţională) după care va trebui să urmeze celelalte etape descrise în scenariul 4 de mai jos. Ca alternativă, acest proces trebuie iniţiat de o organizaţie neguvernamentală internaţională, care va identifica organizaţia neguvernamentală locală sau organizaţia persoanelor cu dizabilităţi care să îi devină parteneră. Trebuie realizate eforturi pentru identificarea şi realizarea legăturilor cu alte ţări sau organizaţii care au avut experienţe similare privind iniţierea serviciilor de scaune rulante.
4. ***Nu există organizaţii în ţară şi nu se furnizează servicii de scaune rulante în mod regulat.*** O organizaţie neguvernamentală internaţională, fie din propria iniţiativă fie la invitaţia sau în parteneriat cu guvernul, poate crea un centru de resurse în capitală sau în alt oraş important. Centrul de resurse poate fi parte integrantă a unui institut de recuperare existent. Centrul de resurse poate începe activităţile prin furnizarea de informaţii utilizatorilor, familiilor sau asistenţilor personali, respectiv specialiştilor din domeniul sănătăţii, privind nevoile de mobilitate şi alte aspecte privind mobilitatea persoanelor cu dizabilităţi motorii. Organizaţia neguvernamentală internaţională trebuie să realizeze o analiză a grupurilor interesate şi o cercetare a persoanelor care utilizează sau necesită scaune rulante, pentru a identifica lipsurile şi a determina nevoia de scaune rulante şi servicii. Cercetarea participativă preliminară va prezenta opţiuni pentru soluţionarea nevoilor. Trebuie asigurate fondurile necesare furnizării scaunelor rulante. Trebuie făcute eforturi pentru a stabili relaţii de lucru între centrul de resurse şi instituţiile guvernamentale relevante, ca prim pas în crearea unei reţele de servicii de scaune rulante naţionale.

5.4 Strategii de finanțare

Un pas important în crearea serviciului de scaune rulante se referă la calculul costurilor şi identificarea surselor de finanțare pentru asigurarea sustenabilității serviciului.

5.4.1 Calculul costurilor

Primul pas spre asigurarea sustenabilității financiare este calcularea corectă a costurilor directe şi indirecte ale serviciului de scaune rulante. Este importantă asigurarea transparenței privind costul furnizării serviciului şi costul produsului. Trebuie asigurat de asemenea costul inițial al creării serviciului de scaune rulante, dar acesta nu trebuie inclus în calculul costurilor de funcționare. Atunci când se realizează estimarea fondurilor necesare creării şi susținerii serviciului de scaune rulante, persoanele implicate sunt sfătuite să ia în considerare costul total al furnizării scaunului rulant. Costul total reprezintă suma tuturor costurilor directe şi indirecte.

Costuri directe

Produsul
- Costul de producție sau achiziție a scaunului rulant
- Expedierea şi transportul scaunului rulant

Serviciul inițial
- Costuri de personal (clinic, tehnic, de instruire) necesare evaluării, transmiterii comenzii, ajustării şi instruirii
- Costuri de personal pentru plasarea comenzii şi inventarierii scaunului rulant
- Materiale şi echipamente pentru asamblare şi ajustări
- Alte resurse (formulare de evaluare, pentru menținerea evidențelor etc.)

Servicii de monitorizare
- Costuri de personal
- Întreținere şi reparații

Costuri indirecte
- Management
- Administrație
- Cheltuieli de regie
- Dezvoltarea capacității – formarea personalului de servicii

5.4.2 Surse de fonduri

Mulți dintre cei care au nevoie de un scaun rulant nu au fondurile necesare pentru a-l achiziționa. Cu toate acestea, toți cei care au nevoie de un scaun rulant au dreptul să îl primească, indiferent de abilitatea sau inabilitatea de a plăti pentru acest echipament. În consecință, este necesar ca fondurile să fie puse la dispoziția celor care au nevoie de asistență financiară. Diferite mecanisme de finanțare sunt descrise în rândurile următoare.

Finanțare guvernamentală

Fondurile publice sunt de obicei cele mai sigure surse de finanțare acolo unde guvernul înțelege necesitatea serviciilor de scaune rulante. Acolo unde serviciile de scaune rulante sunt dezvoltate sau furnizate de organizații neguvernamentale, se recomandă inițierea şi derularea unor eforturi susținute de consultare cu departamentele guvernamentale relevante. Consultarea trebuie să includă planificare pe termen lung pentru a determina când, cum şi în ce măsură va putea guvernul să

îşi asume responsabilitatea privind aceste servicii în viitor, inclusiv prin intermediul finanțării.

Fonduri din partea donatorilor

În multe contexte, inițierea unui serviciu de scaune rulante poate depinde de finanțarea de către donatori naționali sau internaționali. Totuşi, datorită faptului că finanțările din partea donatorilor sunt de durată limitată, acest tip de finanțare trebuie suplimentată prin eforturi de advocacy care să asigure sprijin guvernamental şi din partea altor surse de finanțare sustenabile.

Fondul pentru scaune rulante administrat de un comitet

Pentru a subvenționa costul scaunului rulant pentru utilizator, se poate crea un „fond pentru scaune rulante" pe plan local. Fondul pentru scaune rulante funcționează ca mecanism de strângere de fonduri şi administrare echitabilă a acestora în vederea furnizării scaunelor rulante. Utilizatorii înaintează comitetului de administrare a fondului o cerere de sprijin financiar total sau parțial pentru acoperirea costului scaunului rulant. Se recomandă utilizarea unui mecanism de evaluare a capacității de autofinanțare pentru a determina gradul de asistență financiară de care are nevoie fiecare utilizator în parte. Finanțarea guvernamentală poate fi de asemenea administrată prin intermediul unui astfel de fond.

Comitetele de administrare trebuie să fie alcătuite dintr-o diversitate de membri aparținând unor grupuri interesate în sustenabilitatea furnizării scaunelor rulante, cum ar fi (dar fără a se limita la) utilizatori, reprezentanți ai organizațiilor persoanelor cu dizabilități, clinicieni şi tehnicieni, reprezentanți ai guvernului şi autorități publice locale.

Contribuții din partea utilizatorilor

În cazul în care guvernul nu finanțează în totalitate achiziția scaunului rulant, se recomandă încorporarea în mecanismul de finanțare a unui element care să prevadă contribuția financiară a utilizatorilor înşişi. Acest element trebuie să funcționeze împreună cu testele privind capacitatea de autofinanțare a individului, pentru a se asigura că utilizatorii contribuie nici mai mult nici mai puțin decât pot să îşi permită în mod real. Contribuția financiară a utilizatorilor stimulează de asemenea cererea pentru produse şi servicii de calitate corespunzătoare.

Un mecanism de creditare este o opțiune care le permite utilizatorilor să împrumute fondurile pentru achiziționarea scaunului rulant şi să ramburseze suma împrumutată de-a lungul unei perioade de timp prestabilite. O altă opțiune este implementarea unui program de angajare, care să conecteze furnizarea scaunului rulant cu oportunitatea ca utilizatorul să obțină un loc de muncă, sau cu fonduri necesare inițierii unei afaceri care să permită utilizatorului să plătească pentru scaunul rulant în timp.

Plăți pentru scaune rulante donate sau importate

Chiar dacă un scaun rulant este donat, există costuri ce derivă din furnizarea responsabilă a echipamentului, cum ar fi cele asociate monitorizării utilizatorului şi întreținerii scaunului rulant. Organizațiilor care importă scaune rulante în cantități mari fără să asigure serviciile necesare, aşa cum sunt acestea descrise în Capitolul 3, li se poate cere plata unei contribuții care să finanțeze aceste servicii.

Generarea de venituri

Serviciile de scaune rulante pot fi subvenționate din veniturile obținute prin vânzarea altor produse cum ar fi bastoanele, cârjele, cadrele de mers, sau scaunele pentru toaletă şi duş.

Sistemul de vouchere

Sistemul de vouchere permite utilizatorilor să facă propriile alegeri în ceea ce priveşte scaunul rulant. Utilizatorul este evaluat şi primeşte recomandarea pentru un scaun rulant cu anumite caracteristici. Utilizatorul primeşte un voucher având valoarea celui mai puțin costisitor scaun rulant care îndeplineşte standardele minime de siguranță şi durabilitate. Utilizatorii care îşi doresc un scaun rulant mai costisitor trebuie să obțină fondurile suplimentare prin propriile eforturi.

5.5 Legături cu alte domenii

Este important ca persoanele implicate în serviciile de scaune rulante să inițieze colaborări cu alte organizații şi domenii de activitate relevante. Aceste legături pot reduce costul dezvoltării şi funcționării serviciului de scaune rulante şi vor permite serviciului să se dezvolte mai rapid. Profesioniştii din celelalte domenii vor învăța despre serviciile de scaune rulante, în timp ce acestea din urmă vor beneficia de intensificarea implicării unor profesionişti bine informați şi instruiți. Colaborarea va duce de asemenea la dezvoltarea unui mediu deschis, lipsit de bariere privind accesibilitatea şi va favoriza realizarea unui nivel ridicat de incluziune şi participare a persoanelor cu dizabilități.

5.5.1 Serviciile de sănătate şi campaniile de conştientizare a comunității

Serviciile de sănătate existente oferă infrastructura necesară integrării serviciilor de scaune rulante la cel mai mic cost posibil. Serviciile de informare pot fi extinse pentru a include scaunele rulante, facilitând astfel identificarea şi monitorizarea ulterioară a utilizatorilor. Avantajele includ o locație comună pentru toate serviciile, utilizarea rețelelor de trimiteri existente, şi conştientizare îmbunătățită în rândul angajaților din sănătate şi recuperare. Vizitele serviciilor de sănătate în periferii (pentru campanii de conştientizare HIV/SIDA, programe de recuperare în comunitate şi campanii de vaccinări, spre exemplu), campaniile de conştientizare privind analfabetismul, privind participarea la vot sau orice alte programe în comunitate reprezintă de asemenea oportunități de furnizare a serviciilor de scaune rulante.

5.5.2 Educație

Conectarea furnizării scaunelor rulante cu sistemul de educație poate facilita dezvoltarea de materiale de instruire şi implementarea unor programe de formare importante. În unele cazuri, materii de bază pot fi deja predate în cadrul instituțiilor de învățământ universitar. În aceste situații poate fi posibilă integrarea instruirii privind furnizarea scaunelor rulante în cursurile existente. În mod similar, pot exista ateliere de producție şi testare care pot contribui la proiectarea, producția şi testarea scaunelor rulante. Studenții care învață în diferite facultăți cu orientare tehnică şi de sănătate pot

fi recrutați pentru cariere în domeniul furnizării scaunelor rulante. Furnizorii de servicii pot implica studenții în programe de practică menite să îi ajute să câştige experiență. Nu în ultimul rând, instituțiile din domeniul universitar sunt familiarizate cu metodele de acreditare, fapt ce poate contribui la dezvoltarea unui sistem național recunoscut şi acreditat de formare privind furnizarea scaunelor rulante.

Serviciile de scaune rulante pot de asemenea să colaboreze cu instituții din domeniul educației pentru a se asigura că educația este accesibilă persoanelor cu dizabilități, aşa cum prevede Articolul 9a al Convenției ONU privind Drepturile Persoanelor cu Dizabilități. Având un scaun rulant şi beneficiind de un mediu lipsit de bariere, persoana cu dizabilități poate beneficia de educație în şcoli şi facultăți. Şcolile şi facultățile trebuie să fie dotate cel puțin cu acces facil la sălile de clasă, uşi largi şi grupuri sanitare accesibile.

5.5.3 Mijloace de trai

Este de aşteptat ca atunci când o persoană începe să utilizeze scaunul rulant, aceasta să aibă nevoie de sprijin pentru obținerea unui loc de muncă sau pentru dobândirea abilităților necesare angajării sau reîntoarcerii în câmpul muncii. Articolul 27 al Convenției ONU precizează:

Statele Părți recunosc dreptul persoanelor cu dizabilități de a munci în condiții de egalitate cu ceilalți; aceasta include dreptul la oportunitatea de a-şi câştiga existența prin exercitarea unei activități liber alese sau acceptate pe piața muncii, într-un mediu de lucru deschis, inclusiv şi accesibil persoanelor cu dizabilități.

Fig. 5.1. Viața în condiții de demnitate

Politicile care încurajează instruirea în vederea angajării, programele de medierea angajării şi educația incluzivă pentru persoanele cu dizabilități pot contribui la creşterea şanselor de angajare pentru utilizatorii de scaune rulante. Atunci când utilizatorii au posibilitatea de a-şi asigura mijloacele de trai prin forțe proprii, aceasta aduce beneficii atât utilizatorilor cât şi societății. Datorită angajării, utilizatorii şi familiile acestora pot să îşi asigure mai uşor cele necesare traiului zilnic şi îşi pot îmbunătăți situația economică şi socială (consultați Fig. 5.1.).

Regulile Standard privind Egalizarea Şanselor pentru Persoanele cu Dizabilități prevăd că utilizatorii au atât drepturi cât şi obligații. Datorită mobilității conferite de scaunul rulant şi a oportunităților îmbunătățite de a participa pe piața muncii, utilizatorii pot ajunge în situația de a-şi îndeplini responsabilitățile față de societate.

5.5.4 Viața socială

Cu ajutorul scaunului rulant şi într-un mediu lipsit de bariere arhitecturale sau de altă natură, persoana cu dizabilități poate participa cu uşurință şi demnitate la viața socială şi a comunității. Participarea activă la viața socială, spirituală şi culturală a unei comunități are un puternic impact asupra calității vieții utilizatorilor, în special în ceea ce priveşte stima de sine şi încrederea în forțele proprii. Atât participarea cât şi aprecierea pentru arte, sporturi sau activități recreative pot contribui într-o mare măsură la construirea stimei de sine şi îmbunătățirea calității vieții (consultați Fig. 5.2.).

Fig. 5.2. Îmbunătățirea calității vieții

Piedicile în calea participării utilizatorilor includ atitudini negative din partea publicului, a familiilor utilizatorilor şi uneori ale utilizatorilor înşişi. O modalitate eficientă de a depăşi barierele atitudinale este aceea ca utilizatorii să devină mai vizibili, demonstrând familiei, prietenilor şi publicului larg că pot participa la activități sociale (consultați Fig. 5.3.). Prin experiență directă, utilizatorii şi cei care îi înconjoară vor învăța tot mai multe lucruri despre abilitățile diverse ale utilizatorilor de scaune rulante. Utilizatorii au aceleaşi drepturi şi oportunități de a întemeia o familie ca şi alte persoane. În fapt, scaunul rulant uşurează viața de familie şi o face mai puțin stresantă pentru persoana cu dizabilități şi familia acesteia.

Fig. 5.3. Participare activă

Guvernele sunt încurajate să sprijine utilizatorii pentru a avea acces la scaune rulante şi servicii care să le permită să funcționeze pe cât de independent este posibil. Utilizatorii şi familiile acestora trebuie de asemenea să beneficieze de ajutoarele sociale la care au dreptul.

5.5.5 Infrastructura

Un mediu de viață accesibil creează oportunități pentru ca utilizatorii de scaune rulante să îşi exercite drepturile, să îşi realizeze oportunitățile şi libertățile, să devină membri productivi ai familiei şi să îşi îndeplinească îndatoririle față de familie şi de comunitate. Succesul şi optimizarea furnizării de scaune rulante în orice țară depinde în mare parte de mediul în care aceasta se realizează: un mediu accesibil va fi benefic nu doar pentru utilizatorii de scaune rulante dar şi pentru alte persoane, în special cele vârstnice. Aspectele principale ale infrastructurii care trebuie să fie accesibile includ:

- clădirile, ex. locuințe şi clădiri publice care furnizează servicii de sănătate, educație, angajare, servicii bancare, guvernamentale şi alte servicii publice;
- transportul public, cum ar fi autobuzele, trenurile şi feriboturile;
- drumurile, străzile, aleile şi cărările;
- facilitățile de alimentație şi spațiile sanitare, cum ar fi restaurantele şi piețele în aer liber, țâşnitorile, fântânile şi grupurile sanitare; şi
- spațiile destinate culturii şi recreării, precum stadioanele, cinematografele, teatrele, parcurile, sălile de spectacole şi centrele comunitare.

Este recomandat ca experții privind accesibilitatea, cum ar fi utilizatorii care au cunoştințele necesare, să fie reprezentați în comitetele locale, regionale şi naționale care participă la planificarea şi dezvoltarea urbană. Noțiuni universale de design, inclusiv cele privind accesibilitatea pentru scaunele rulante, pot fi incluse ca un curs obligatoriu în cadrul programelor universitare de inginerie civilă, arhitectură, planificare urbană şi design.

Ilustraţia 5.8. Acces pentru toţi în Sri Lanka

În Sri Lanka a fost creat un consorţiu de organizaţii din domeniul dizabilităţii pentru a realiza o campanie de promovare a incluziunii şi participării tuturor persoanelor cu dizabilităţi la eforturile de întrajutorare, reconstrucţie şi dezvoltare post-tsunami. Campania Acces pentru toţi solicită includerea persoanelor cu dizabilităţi în eforturile de reconstrucţie la nivel naţional. Aceasta înseamnă reconstruirea bazată pe principii de accesibilitate, astfel încât toate clădirile publice, mijloacele de transport, locurile de muncă, serviciile şi infrastructura să fie accesibile tuturor. Aceasta înseamnă de asemenea includerea persoanelor cu dizabilităţi în eforturile naţionale de planificare.

5.6 Incluziune şi participare

Scopul final al furnizării scaunelor rulante este facilitarea incluziunii şi participării. Mobilitatea este de cele mai multe ori precondiția necesară participării în societate. În consecință, furnizarea scaunelor rulante care îmbunătățesc mobilitatea individului este un element esențial al tuturor intervențiilor care işi propun să se asigure că cetățenii unei țări au oportunități egale de a beneficia de drepturile şi libertățile fundamentale.

Incluziunea şi participarea persoanelor care utilizează un scaun rulant necesită:

- un mediu lipsit de bariere şi în care produsele şi serviciile sunt adaptate persoanelor cu dizabilități;
- serviciile şi sistemele de uz general cum ar fi locuințele, sistemul de sănătate, de transport, educație şi activitățile generatoare de venituri să fie accesibilizate; şi

- servicii şi sisteme specifice cum ar fi cele pentru tratament medical, recuperare, scaune rulante şi alte echipamente ajutătoare precum şi servicii suport care să fie adaptate şi la preţuri accesibile *(7)*.

Este important ca toate grupurile interesate din domeniul scaunelor rulante să conştientizeze şi să înţeleagă scopul final al furnizării scaunelor rulante şi să reflecte această înţelegere în acţiuni adecvate care asigură sustenabilitatea în condiţii de incluziune şi participare. Atunci când nevoile de scaune rulante ale persoanelor din regiuni cu resurse limitate sunt satisfăcute, beneficiile se vor reflecta nu doar asupra persoanelor şi familiilor lor, dar şi asupra comunităţii şi ţării respective.

Sumar

- Statele poartă principala responsabilitate pentru furnizarea scaunelor rulante, iar această responsabilitate se reflectă în politicile Naţiunilor Unite.
- În dezvoltarea politicilor publice privind furnizarea scaunelor rulante trebuie acordată atenţie deosebită următoarelor subiecte: design, producţie şi distribuţie, furnizarea serviciilor, instruire şi finanţare.
- Paşii principali care trebuie parcurşi în planificarea şi implementarea programelor de furnizare a scaunelor rulante sunt:
    - identificarea nevoilor
    - planificarea la nivel naţional
    - colaborarea între grupurile interesate
    - integrarea serviciilor de scaune rulante în serviciile existente de sănătate sau recuperare
    - adoptarea de standarde naţionale
    - emanciparea utilizatorilor.
- Conectarea furnizării scaunelor rulante cu alte domenii ale societăţii este foarte importantă.
- Sistemele de infrastructură şi transport trebuie sa fie accesibile tuturor.
- Scopul final al furnizării scaunelor rulante este acela de a facilita incluziunea şi participarea.

Referințe

1. Scherer MJ. The change in emphasis from people to person: introduction to the special issue on assistive technology. (Schimbarea orientării de la grup la individ: introducere în domeniul tehnologiilor asistive). *Disability & Rehabilitation*, 2002, 24:1–4.
2. *The Persons with Disabilities (Equal Opportunities, Protection of Rights & Full Participation)* Act (Legea Persoanelor cu Dizabilităţi (Şanse Egale, Protecţia Drepturilor şi Participare Deplină), 1995. New Delhi, Ministry of Social Justice and Empowerment (Ministerul Justiţiei Sociale şi Emancipării), 1995 (http://socialjustice.nic.in/disabled/welcome.htm, consultat la 11 Martie 2008).
3. Wong-Hernandez I. Moving legislation into action: the examples of India & South Africa. (Punerea legislaţiei în acţiune: exemplele Indiei şi Africii de Sud). *Disability World*, 2001, Nr. 6 (http://www.disabilityworld.org/01-02_01/gov/legislation.htm, consultat la 11 Martie 2008).
4. *The Comprehensive National Disability Policy in Afghanistan*. (Politica naţională din Afganistan privind dizabilitatea). Kabul, Ministry of Martyrs and Disabled (Ministerul Veteranilor şi Persoanelor cu Dizabilităţi), 2003 (http://www.disability.gov.af/npad/publications.htm, consultat la 11 Martie 2008).
5. Oderud T et al. User satisfaction survey: an assessment study on wheelchairs in Tanzania (Studiu privind satisfacţia utilizatorilor: o evaluare a scaunelor rulante din Tanzania). În: *Report of a Consensus Conference on Wheelchairs for Developing Countries, Bangalore, India, 6–11 November 2006*. Copenhaga, International Society for Prosthetics and Orthotics, 2007.
6. Munish A. Follow-up, service and maintenance (including repairs and maintenance), sustainability of service, service delivery system. (Monitorizare, servicii şi întreţinere (inclusiv reparaţii şi întreţinere), sustenabilitatea serviciului şi sistemul de livrare a serviciilor. În: *Report of a Consensus Conference on Wheelchairs for Developing Countries, Bangalore, India, 6–11 November 2006*. Copenhaga, International Society for Prosthetics and Orthotics, 2007.
7. Wiman R. et al. *Meeting the needs of people with disabilities: new approaches in the health sector. (Soluţionarea nevoilor persoanelor cu dizabilităţi: abordări noi în domeniul sănătăţii*). Washington, DC, World Bank, 2002.

Anexa A

Resurse utile pentru instruire

Organizații

Mobility India
Adresa: 1 & 1 “A” Cross, 2 Phase, JP Nagar, Bangalore – 560 078, India
Tel.: +91-80-2649 2222 / 26597337 / 26491386
Fax: +91-80-26494444
E-mail: e-mail@mobility-india.org
Web: www.mobility-india.org

Motivation Charitable Trust
Adresa: Brockley Academy, Brockley Lane, Backwell, Bristol BS48 4AQ, Marea Britanie
Tel.: +44-1275-464019
E-mail: info@motivation.org.uk
Web: www.motivation.org.uk

Prosthetics and Orthotics School
Adresa: University Don Bosco, P.O. Box 1611, San Salvador, El Salvador
Tel.: +503-291-9593 / 292-4440
Fax: +503-291-9593, ext. 3050
E-mail: isrigtz@es.com.sv
Web: www.ortotec.com

Tanzanian Training Centre for Orthopaedic Technologists (TATCOT)
Adresa: PO Box 8690, Moshi, Republica Tanzania
Tel.: +255-27-2753986/7
E-mail: tatcot@kilinet.co.tz

Western Cape Rehabilitation Centre
Adresa: Private Bag X19, Mitchell’s Plain, 7789, Africa de Sud
Tel.: +27-21-370 2300
Fax: +27-21-370 2400
E-mail: info@wcrc.co.za
Web: www.wcrc.co.za

Whirlwind Wheelchair International
Adresa: San Francisco State University, 1600 Holloway Avenue, SCI 251, San Francisco, CA
94132-4163, USA
Tel.: +1-415-338-6277
Fax: +1-415-338-1290
E-mail: info@whirlwindwheelchair.org
Web: www.whirlwindwheelchair.org

Alte resurse

Cooper RA. *Wheelchair selection and configuration*. (Alegerea şi ajustarea scaunului rulant). New York, NY, Demos Medical Publishing, 1998 (ISBN 1-888799-18-8).

Engstrom B. *Ergonomic seating – a true challenge*. (Pozitionarea ergonomică – o adevărată provocare). Stellarholmen, Posturalis Books, 2002 (ISBN 0-919723793-0-1).

Pope PM. *Severe and complex neurological disability: management of the physical condition*. (Dizabilități neurologice severe şi complexe: managementul stării de sănătate). Butterworth-Heinemann, 2006 (ISBN 978-0-7506-8825-3).

Pountney TE et al., eds. *The Chailey approach to postural management (*Abordarea Chailey privind managementul postural), Editia a 2-a. Lewes, Chailey Heritage Clinical Services, 2004 (ISBN 0954825802).

Wheelchair Skills Program (WSP) (Programul de Dezvoltare a Abilităților de Manevrare a Scaunului rulant). Halifax, Nova Scotia, Dalhousie University Faculty of Medicine (http://www.wheelchairskillsprogram.ca, consultat la 15 December 2007).

Zollars JA. *Special seating*. (Sisteme de poziționare specială). Santa Cruz, CA, PAX Press, 1993 (ISBN 1-882632-01-X).

Rushman C, Shangali H. *Wheelchair service guide for low income countries*. (Ghid privind serviciile de scaune rulante pentru țările sărace). Bristol, Motivation/TATCOT, 2006.

Health and mobility guide for wheelchair users. (Ghid privind sănătatea şi mobilitatea pentru utilizatorii de scaune rulante). Bristol, Motivation, 2007.

Fit for life (Wheelchair Assessment, Prescription and Assembly). (Pregătit pentru viață (Evaluarea, Prescrierea şi Asamblarea Scaunelor rulante)), Bristol, Motivation, 2007.

Pentru informaţii suplimentare contactaţi:
World Health Organization
20, avenue Appia CH-1211 Geneva 27
Elveţia
Tel.: (+ 41 22) 791-2715
Fax: (+ 41 22) 791-4874
www.who.int

Pentru ediţia în limba română contactaţi:
Fundaţia Motivation România
Str. Podişor nr. 1, sat Buda, com. Cornetu, jud. Ilfov
România
Tel.: (+4) 021 4480242
Fax: (+4) 021 4481107
www.motivation.ro